

Espanya-Israel

Relacions en matèria militar,
armamentística i de seguretat.
Balanç i tendències

Alejandro Pozo Marín

Elaborat el febrer de 2009 i actualitzat el novembre de 2009.

Disponible en català, castellà i anglès.

Autor:

Alejandro Pozo Marín, investigador sobre pau, conflictes armats i desarmament del Centre d'Estudis per a la Pau J.M. Delàs, de Justícia i Pau de Barcelona i de la Càtedra UNESCO de Filosofia per a la Pau de la Universitat Jaume I de Castelló.

Comentaris, suggeriments i crítiques: alejandro_pozo@yahoo.com

Pròleg de Jeff Halper, director del Comitè Israelità contra la Demolició de Cases (*The Israeli Committee Against House Demolitions*, ICAHD), Jerusalem [original en anglès].

Equip assessor:

Luca Gervasoni i Vila, codirector de Nova – Noviolència Activa i Construcció de Pau.

Albert Caramés Boada, investigador sobre desarmament, Escola de Cultura de Pau, Universitat Autònoma de Barcelona.

Rafael Grasa Hernández, professor de Relacions Internacionals a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Neus Ramis Seguí, doctoranda en Relacions Internacionals per la Universitat Autònoma de Barcelona.

L'autor vol mostrar el seu agraïment i reconeixement per les seves aportacions desinteressades a aquest informe a Jeff Halper, Tica Font, Eduardo Melero, Pere Ortega, Inez Louwagie, Alexander Harang, Rolf Lindahl i Ana Pajares.

Publicació coordinada per Luca Gervasoni i Vila,
codirector de Nova – Noviolència Activa i Construcció de Pau.

Disseny portada: Estudilogo

Disseny i edició de l'estudi: Estudilogo

Impressió de: Open Print

nova
Construcció de Pau i
NoViolència Activa

Nova, Centre per a la Innovació Social

C/ Joncar, 19, 4t - 1a, 08005 Barcelona
T. (+34) 935 513 292 - T2. (+34) 935 514 714
info@nova.cat
www.nova.cat

Centre d'Estudis per a la Pau

J. M. Delàs Justícia i Pau

C/ Rivadeneyra, 6, 10è, 08002 Barcelona
T. (+34) 933176177
delas@justiciaipau.org - info@centredelas.org
www.centredelas.org

Resum / Abstract

CAT. Israel és l'actor clau d'un conflicte armat que dura més de seixanta anys, que figura en el centre de la geopolítica global i té importants repercussions per l'estabilitat regional i mundial. Producte d'aquesta realitat, Israel s'ha convertit en un dels estats més militaritzats del món i en productor dels sistemes més avantguardistes en el sector militar i de la seguretat. La violència que experimenta la regió s'ha convertit en una font de lucre, el qual basa la seva raó de ser en el conflicte armat que es realimenta amb aquest negoci. El propòsit d'aquest informe és aprofundir en les diferents relacions entre Espanya i Israel, que inclouen les exportacions i importacions d'armes, la cooperació empresarial i els acords i pràctiques en el terreny militar i de la seguretat, i intentar respondre la pregunta sobre en quina mesura contribueix Espanya a la violència a una de les regions més maltractades del món.

ESP. Israel es el actor clave de un conflicto armado que dura más de sesenta años, que figura en el centro de la geopolítica global y tiene importantes repercusiones para la estabilidad regional y mundial. Producto de esta realidad, Israel se ha convertido en uno de los Estados más militarizados del mundo y en productor de los sistemas más vanguardistas en el sector militar y de la seguridad. La violencia que experimenta la región se ha convertido en una fuente de lucro, que basa su razón de ser en el conflicto armado que se realimenta con este negocio. El propósito de este informe es profundizar en las diferentes relaciones entre España e Israel, que incluyen las exportaciones e importaciones de armas, la cooperación empresarial y los acuerdos y prácticas en el terreno militar y de la seguridad, e intentar responder a la pregunta de en qué medida contribuye España a la violencia en una de las regiones más maltratadas del mundo.

ENG. Israel is the key antagonist in an armed conflict lasting more than sixty years, which is at the heart of global geopolitics and has important implications for regional and global stability. As a consequence of this reality, Israel has become one of the most militarized states in the world which produces the most avant-garde systems of the military and security sectors. The violence experienced in the region has become a source of profit, a business that bases its justification for armed conflict on the financial prosperity it receives as a due consequence. The aim of this report is to take a closer look at the various relations between Spain and Israel, which include arms imports and exports, business relationships and agreements and practices on military and security, furthermore attempt to answer the question of how Spain contributes to violence in one of the most battered regions of the world.

FRA. Israël est l'acteur clé dans un conflit armé de plus de soixante ans qui reste au cœur de la géopolitique mondiale et qui a des implications importantes aussi bien pour la stabilité régionale et que pour la stabilité mondiale. De ce fait, Israël est devenu l'un des états les plus militarisés du monde et producteur des systèmes les plus avant-gardistes des secteurs militaires et de la sécurité. La violence vécue dans la région est devenue une source de profit qui fonde sa raison d'être dans un conflit armé qui se réalimente avec ce business. Le but de ce rapport est, d'une part, approfondir sur les différentes relations entre l'Espagne et Israël. Celles-ci comprennent les exportations et les importations d'armes, la collaboration patronale et des accords et pratiques dans les domaines militaires et de la sécurité. D'autre part, le rapport tente de répondre à la question de savoir comment l'Espagne contribue à la violence dans l'une des régions les plus dévastées du monde.

Espanya-Israel:
Relacions en matèria militar, armamentística i de seguretat.
Balanç i tendències.

Índex de continguts

1. Pròleg	9
2. Introducció	13
2.1 Esquema de les relacions militars entre Espanya i Israel.....	14
3. Les exportacions d'armament espanyol a Israel	15
3.1. Relacions entre Espanya i Israel	15
3.2 Relacions militars.....	17
3.3 Exportacions d'armes espanyoles a Israel.....	18
3.4 Finançament de les exportacions d'armament	22
4. Legislacions europea i espanyola sobre exportacions d'armament	23
4.1. La legislació europea	23
4.2 La legislació espanyola.....	24
4.3 El procediment per exportar armament espanyol.....	25
5. Compliment del Codi de Conducta d'exportació d'armes en el cas d'Israel	29
CRITERI 1: Respecte dels compromisos internacionals per Israel.....	29
CRITERI 2. Respecte dels drets humans a Israel	31
CRITERI 3. Existència de tensions o conflictes armats a Israel.....	33
CRITERI 4. Israel i la preservació de la pau i estabilitat regionals.....	34
CRITERI 5. Israel i la seguretat nacional dels estats membres i els països aliats.....	36
CRITERI 6. Comportament internacional d'Israel	37
CRITERI 7. Risc de desviament o reexportació en condicions no desitjades de les transferències a Israel.....	40
CRITERI 8. Compatibilitat amb la capacitat econòmica i tècnica d'Israel	41
Resum de l'aplicació dels criteris del Codi de Conducta al cas d'Israel	43

6. Iniciatives europees per limitar l'exportació d'armament a Israel44

6.1 Unió Europea, Noruega, Finlàndia, Suècia, Regne Unit, Països Baixos,
Bèlgica/Flandes, Alemanya i França.....45

6.2 Denegacions d'exportacions espanyoles a Israel?.....48

7. Altres maneres de col·laboració militar entre Espanya i Israel52

7.1 La cooperació empresarial i els acords comercials militars.....52

- La cooperació empresarial entre Israel i Espanya53

- Connexions entre la indústria militar i les entitats financeres56

7.2 Relacions en l'àmbit de la seguretat.....57

- El rol capdavanter d'Israel en el sector de la seguretat integral.....58

- Relacions entre Israel i Espanya en el sector de la seguretat integral59

- Col·laboracions en el marc de la Unió Europea.....60

- Cooperació bilateral62

7.3 Importacions d'armes israelianes per part d'Espanya64

- Alguns exemples recents d'importacions d'armes israelianes.....65

8. Conclusions67

9. Annexos.....71

9.1 Annex 1: La indústria militar a Israel71

- Militarització d'Israel71

- Exportacions d'armes israelianes.....73

- Israel i l'OTAN.....73

- L'impacte de l'ajuda nord-americana.....74

- Panoràmica de les empreses militars israelianes75

9.2 Annex 2: Exportacions d'armament del països de la UE a Israel.....77

9.3 Annex 3: Exportacions d'armament de tots els països
a Israel (base de dades de l'ONU)78

9.4 Annex 4: Resolucions obligatòries de l'ONU no acatades per Israel79

Índex de quadres i gràfiques

Esquema de les relacions militars entre Espanya i Israel.....	14
Acords militars entre Espanya i Israel	17
Autoritzacions i exportacions espanyoles de material militar o de seguretat a Israel.....	18
Evolució de les exportacions d'armes espanyoles a Israel.....	19
Exportacions espanyoles a Israel de material de defensa per categories de productes	19
Fragment íntegre de les exportacions declarades pel Govern d'Espanya.....	20
Exportacions espanyoles a Israel de material de doble ús per categories de productes	21
Exportacions realitzades de material de defensa indicant la naturalesa de l'usuari final.....	22
Els vuit criteris del Codi de Conducta	24
Legislació espanyola vigent.....	25
Composició de la JIMDDU	25
Procediment per exportar armament espanyol	26
Situació dels drets humans a Israel	32
Israel a l'escala de terror polític	32
Centres que han classificat la situació entre Israel i els TT.OO. de Palestina com a conflicte armat.....	33
Indicadors de despesa social i militar a Espanya i Israel.....	42
Resum de l'aplicació dels criteris del Codi de Conducta al cas d'Israel	43
Llicències denegades i criteris apel·lats pels països de la Unió Europea	44
Llicències d'exportació d'armament a Israel rebutjades al Regne Unit	46
Llicències d'exportació d'armament a Israel rebutjades als Països Baixos	46
Denegacions d'exportacions espanyoles (a tots els països)	49
Consultes realitzades i rebudes per Espanya sobre denegacions de llicències	49
Col·laboracions vigents el 2008 entre el Govern espanyol i empreses israelianes.....	53
Empreses militars espanyoles que declaren tenir Israel com a client.....	54
Col·laboracions entre empreses espanyoles i israelianes.....	55
Connexions entre la indústria militar i les entitats financeres	56
Esquema de vincles entre els objectius i les polítiques de seguretat i defensa.....	58
Acord de cooperació sobre seguretat entre Espanya i Israel	60
Projectes de recerca finançats per la Unió Europea en l'àmbit de la seguretat integral i participats per entitats espanyoles i israelianes.....	61

Annexos

Despesa militar per habitant. Comparativa Espanya – Israel71

Despesa militar (en % del PIB). Comparativa Espanya – Israel.....71

Comparativa militar entre Israel i Espanya71

Exportacions d’armes d’Israel i Espanya73

Dades d’Israel Aerospace Industries (IAI).....75

Dades d’Elbit Systems.....75

Dades de Rafael Advanced Defense Systems.....76

Dades d’Israel Military Industries (IMI).....76

1. Pròleg

Alçant la mirada de l'ocupació

Estic molt agraït que Alejandro Pozo i els seus col·legues de Nova i el Centre d'Estudis per a la Pau J.M. Delàs m'hagin convidat a contribuir amb algunes paraules a manera de pròleg al seu oportú informe sobre les relacions militars entre Espanya i Israel, en el context de les relacions europees en general en l'àmbit militar i de la seguretat.

Durant dècades els moviments per la pau israelians i internacionals han “mirar cap avall” a l'ocupació d'Israel, correctament preocupats per la difícil situació dels palestins i per com l'ocupació exacerba un dels conflictes més desestabilitzadors del món. Una pregunta que sempre hem eludit és: com s'ha sortit Israel amb la seva? Tenim aquí un cas de violència desenfrenada i repressió que té lloc a la frontera sud d'Europa i que inclou les violacions massives dels drets humans i del dret internacional, així com el desafiament de dotzenes de resolucions de l'ONU. I no obstant això, l'ocupació d'Israel només es fa més forta quant està convençuda que cap pressió efectiva de la comunitat internacional posarà fi a l'ocupació o al conflicte en general – i de ben segur que no de la UE, que fa temps va renunciar a tota responsabilitat, passant-la com si fos una patata calenta als Estats Units. Per què? Quina és la font d'apalancament d'Israel?

Les respostes a aquestes preguntes semblen gairebé evidents: la culpa per l'Holocaust a Europa (i, a Espanya, per l'expulsió dels jueus als segles XV i XVI?), l'eficàcia dels grups de pressió de sionistes jueus i cristians als EUA i Europa, el fet que els països industrialitzats del Nord Global rarament, si alguna vegada, s'han atacat els uns als altres des de la Segona Guerra Mundial i la percepció d'Israel en la “nostra part” en el xoc de civilitzacions. Però, si bé totes aquestes consideracions poden tenir-hi un paper, els països basen la seva política exterior en la *realpolitik*, en consideracions realistes dels seus propis interessos. La pregunta llavors hauria de ser: De quina manera Israel contribueix a Espanya, la UE, els EUA i els altres per ser considerat un “aliat” tan proper? La resposta, jo diria, només pot ser deduïda “alçant la mirada” de l'ocupació en la forma en què Israel s'articula amb la comunitat internacional.

Quan fem això diverses coses salten a la vista immediatament. Primer, i principal, Israel és el tercer exportador mundial d'armes. Amb 6.300 milions de dòlars en contractes militars el 2008, que representen més del 10% del comerç d'armes mundial, Israel només es troba per darrere dels EUA i Rússia (les exportacions de “defensa” d'Espanya són molt inferiors a les d'Israel). El seu principal client són els EUA, on participa en el desenvolupament de sofisticats sistemes d'armes, però, com demostra aquest informe, també fa negocis sòlids a Europa. Israel és el segon proveïdor d'armes a l'Índia i la Xina. Al mateix temps, Israel està actiu –ja sigui directament o a través d'enviaments d'armes i entrenament– a tot el món empobrit.

Tot això ens hauria de preocupar, és clar, però d'especial preocupació és el nínxol que Israel s'ha construït a sí mateix en l'avantguarda de la tecnologia militar i la guerra modernes: els camps relacionats de la contrainsurgència, la lluita antiterrorista i la guerra urbana –o, en definitiva, la guerra contra el poble. Aquí és on l'ocupació s'articula amb les guerres que el Nord Global està realitzant contra el Sud Global. A mesura que les polítiques econòmiques neoliberals s'estenen fora dels EUA i Europa, causant un augment de la pobresa entre els habitants del “món en vies de desenvolupament” que veuen els seus recursos fluir cap als països industrialitzats, aquestes han d'anar acompanyades de polítiques de pacificació globals. I qui té més experiència en el control i la pacificació de milions de gent inquieta, empobrida, que Israel?

Espanya-Israel:
Relacions en matèria militar, armamentística i de seguretat.
Balanç i tendències.

Situats en un context més global, els Territoris Ocupats de Palestina comencen a assemblar-se a un laboratori per a l'assaig d'armes i tàctiques, especialment els de la contrainsurgència, que després poden ser exportats a països com Espanya. El que s'ha de notar aquí és que Israel està exportant un sistema de pacificació "integral". Estudis com aquest, que se centren en els aspectes purament militars del comerç d'armes eventualment han d'ampliar la perspectiva per incloure la participació israeliana a la seguretat interna dels països estrangers (control de fronteres, vigilància, gestió de les presons, seguretat d'aeroports i seguretat urbana, entre d'altres aplicacions), així com la participació israeliana en les forces policials nacionals i locals. Espanya no té amenaces militars externes, però com que participa en les guerres pels recursos del Nord Global contra i entre els pobles, els recursos i la vida política dels quals tracta de controlar i, com que està cada vegada més preocupada per les amenaces de seguretat interna d'actors que ja no estan continguts en la perifèria del sistema mundial, la seva implicació amb Israel en els àmbits de les armes, la seguretat nacional i la policia només pot créixer.

Tot això, per descomptat, és també un bon negoci, un gran negoci. Així, aquest informe aborda adequadament la participació corporativa en el finançament i el desenvolupament de nous sistemes d'armaments, tant en el marc Espanya-Israel com en consorcis majors, com es detalla a l'estudi.

No només els palestins paguen el preu d'aquests projectes conjunts –després de tot, hi ha límits en la manera que un país com Espanya pot pressionar a un "amic"–, sinó que tots els ciutadans preocupats per les llibertats civils haurien de prendre nota de la creixent amenaça de la militarització i la pacificació també al seu país, sobretot considerant que la por dels altres es fa servir per promoure despeses i programes militars, de seguretat i policials. En el sentit que molts de nosaltres podem ser-ne objectiu en el futur, com són avui els residents de Gaza, Nablús i Hebron, tots som veritablement palestins.

Tant de bo que aquest informe serveixi per obrir els ulls entre la societat civil, formular preguntes i, finalment, influeixi en la política del Govern espanyol cap a un compromís més ferm en la resolució dels problemes del món i una contribució a la més minsa militarització i injustícia.

En solidaritat,

Jeff Halper

Director del Comitè Israelità contra la Demolició de Cases
(*The Israeli Committee Against House Demolitions*)
Jerusalem

Espanya-Israel:
Relacions en matèria militar, armamentística i de seguretat.
Balanç i tendències.

2. Introducció

Els recents i terribles esdeveniments a Gaza (desembre de 2008-gener de 2009) van ser el context que motivà la pregunta realitzada per un jove al president del Govern espanyol a un programa de televisió sobre la possibilitat que armes espanyoles hagueren estat utilitzades als atacs. José Luis Rodríguez Zapatero contestà que les transferències d'armes espanyoles a Israel eren "absolutament insignificants" i les va xifrar al voltant del milió d'euros. Les interpel·lacions a tota Europa de les societats polítiques i ciutadanes sobre les relacions militars dels seus països amb el govern o les indústries militars israelianes han estat freqüents almenys des de l'esclat de la segona *Intifada* el setembre de 2000, malgrat les preguntes i pressions augmentaren el 2009 amb motiu dels excessos comesos a Gaza. Les respostes oficials a tot Europa han estat caracteritzades per ser vagues i amagar la realitat de les relacions militars florents entre els seus països i l'Estat d'Israel.

Les relacions militars entre Espanya i altres països, per una banda, i Israel, per l'altra, sovint es redueixen a les exportacions d'armament que aquells haurien materialitzat a l'Estat israelià. Tanmateix, aquestes relacions són, en realitat, molt més extenses i complexes. Les exportacions d'armes europees, les espanyoles incloses, estan sotmeses a una legislació específica. En opinió de molts juristes i autors, en general, les exportacions d'armes a Israel violen la llei vigent. Es tracta així d'actes il·legals. No obstant això, hi ha d'altres àmbits militars que, sense estar sotmesos a mecanismes de control, representen transferències i col·laboracions controvertides des del punt de vista, ja no legal, sinó des d'una mirada ètica basada en els drets humans i la pau.

Entre aquests àmbits en destaquen tres: el primer, les importacions espanyoles de material militar israelià, tenint en compte que aquestes transferències representen un impacte directe en la militarització de l'Estat d'Israel. Segon, en una situació en la qual cada país prioritza la pròpia indústria militar local, destaquen els consorcis que s'estableixen entre les empreses d'Israel i Espanya per accedir a cadascun dels respectius mercats i, fins i tot, a tercers mercats quan abans s'hi han incorporat d'altres empreses d'aquells països. Finalment, les relacions en l'àmbit de la seguretat interna (la tradicionalment associada al Ministeri de l'Interior) i de la incipient Seguretat Integral (Homeland Security), un nou marc d'actuació que s'atorga les competències per combatre les amenaces relacionades amb el "terrorisme", el crim organitzat, la immigració o el tràfic de productes il·legals, entre d'altres.

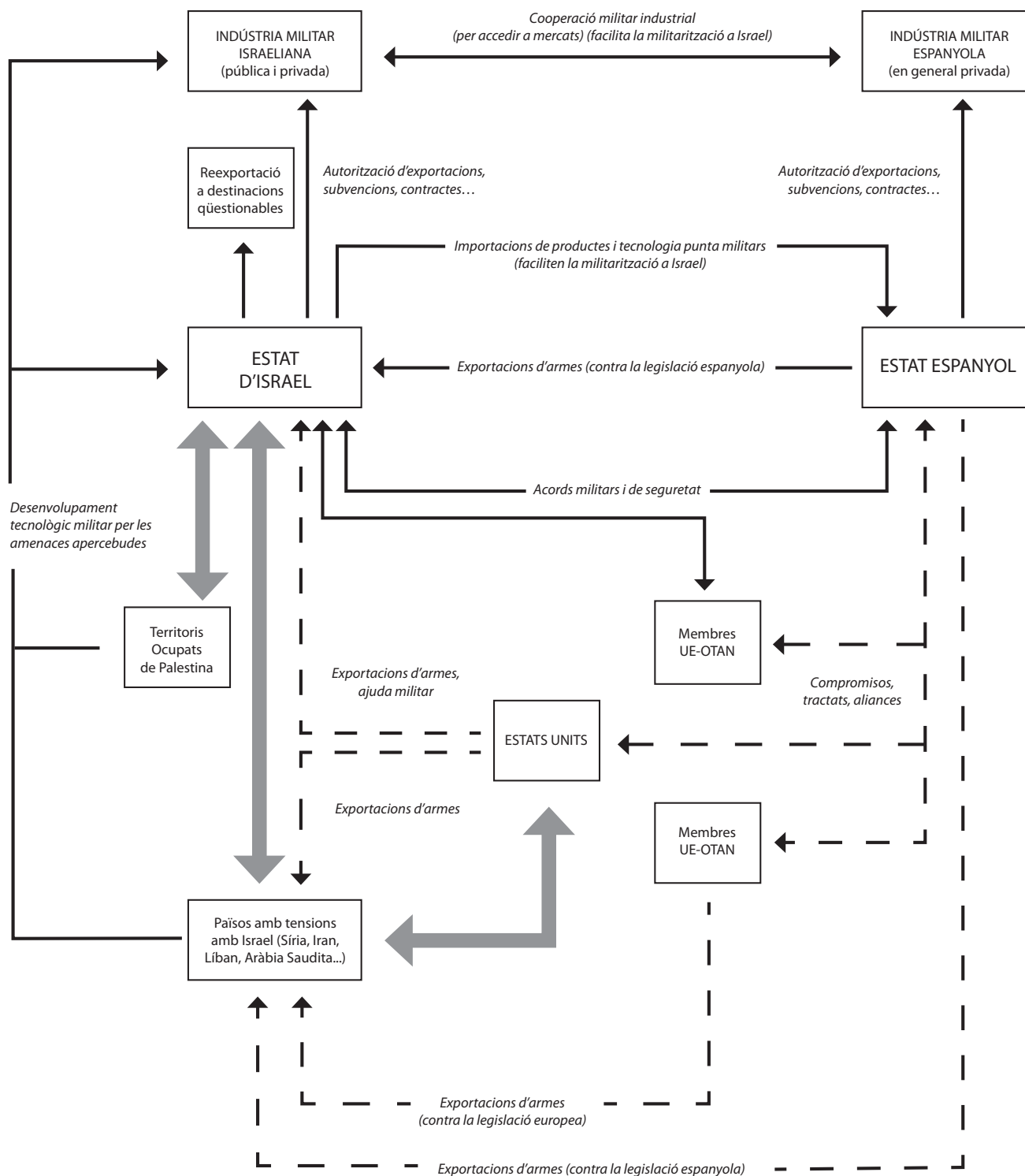
L'interès d'aquest informe per estudiar el cas d'Israel es basa en què es tracta de l'actor clau d'un conflicte armat que dura més de seixanta anys, que figura en el centre de la geopolítica global i té importants repercussions per l'estabilitat regional i mundial. Acabat el febrer de 2009, aquest informe ha estat actualitzat el novembre de 2009 per ser publicat. Els objectius són tres: en primer lloc, compilar el detall i l'històric de les relacions militars i de seguretat entre Espanya i Israel, perquè pugui servir de font de recursos per a diferents col·lectius i particulars interessats en la matèria, en especial els crítics de la militarització dels vincles entre aquests dos països. Segon, denunciar que, a més de violar la llei espanyola, aquestes relacions són, en bona part, moralment reprovables i condemnables. Tercer, proporcionar una eina que serveixi per debatre i finalment aturar permanentment les exportacions d'armes espanyoles a Israel.

Finalment, és necessari reconèixer que en aquest informe un equip de professionals van ajudar i van proporcionar aportacions molt valuoses a l'estructura i continguts de l'estudi. Aquestes persones van ser Luca Gervasoni, Albert Caramés, Rafael Grasa i Neus Ramis. A més, també han estat molt apreciades les contribucions desinteressades de Jeff Halper, Tica Font, Eduardo Melero, Pere Ortega, Inez Louwagie, Alexander Harang, Rolf Lindahl i Ana Pajares. A totes aquestes persones, vull manifestar-los el meu sentit agraïment.

Alejandro Pozo
Novembre de 2009

2.1 Esquema de les relacions militars entre Espanya i Israel

- Les **línies contínues** destaquen les connexions directes qüestionables, tractades principalment en aquest estudi.
- Les **línies discontinúes** destaquen les connexions indirectes qüestionables, abordades només superficialment en aquest estudi.
- Les **dobles fletxes en color gris** destaquen les tensions polítiques o situacions de conflicte armat.

3. Les exportacions d'armament espanyol a Israel

Les relacions militars entre Espanya i Israel han seguit un procés paral·lel al desenvolupament de les seves relacions diplomàtiques, les quals no han estat excloses de controvèrsia. Com a pas previ a analitzar les estadístiques de les exportacions espanyoles d'armament, es mostrarà a continuació un breu resum sobre quines han estat aquestes relacions polítiques en general i militars en particular. Per altra banda, també es farà referència a l'estat de les relacions entre Tel Aviv i la Unió Europea.

3.1 Relacions entre Espanya i Israel

Espanya i Israel no van tenir relacions diplomàtiques fins el 16 de gener de 1986, quan es va signar l'acord protocol·lari a La Haia. El 8 de febrer del mateix any es van designar els ambaixadors respectius. El llavors ministre d'Afers Exteriors espanyol, Francisco Fernández Ordóñez, va dir que aquest establiment de relacions posava fi a una "anomalia històrica".¹

Les raons per les quals Espanya i Israel no van tenir relacions fins passats 38 anys de l'establiment d'aquest últim Estat són diverses. D'acord amb el que va ser el primer ambaixador d'Israel a Espanya, Samuel Hadas, el motiu que dificultava les relacions per part espanyola era:

"La preferència de l'Espanya de Franco per la 'causa' àrab: les seves votacions a les Nacions Unides [i el suport en un moment d'aïllacionisme internacional a Espanya], el sentiment antisionista del govern, el sentiment clerical antisemita existent llavors a Espanya, la identificació dels emigrants hebreus com a elements 'comunistes' (no oblidem allò de la conspiració jueu-masònica-bolxevic als anys de la Segona Guerra Mundial), la participació de falangistes i membres dels serveis secrets en suport del gran muftí de Jerusalem, líder àrab palestí aliat dels nazis, així com la venda d'armes espanyoles a països àrabs".²

Tanmateix, Hadas reconeix les paraules de Fernando Morán, exministre d'Exteriors, qui va dir que "no s'havia de premiar l'annexió de territoris per la força".³ Altres autors esmenten també els drets històrics (des de l'Edat Mitjana) d'Espanya sobre Terra Santa.⁴ Espanya va tenir relacions amb la Unió Soviètica o Mèxic abans que amb Israel, i arribà a ser, juntament amb la Santa Seu, l'únic país europeu que no havia reconegut l'Estat israelià, malgrat la notable pressió del lobby proisraelià existent en el Govern de Franco.⁵ Per part d'Israel, el 16 de maig de 1949 va votar, a la seva primera participació a l'Assemblea General de l'ONU, en contra de posar fi al boicot diplomàtic a Espanya, principalment per les relacions de Franco amb els nazis i feixistes. Si bé Leopoldo Calvo-Sotelo va iniciar l'abril de 1982 un procés d'obertura (frenat pels esdeveniments als campaments de refugiats palestins a Sabra i Chatila, al Líban), amb Felipe González i, sobretot, amb el canvi de Morán per Francisco Fernández Ordóñez a la cartera d'Exteriors, es va avançar decididament cap a l'establiment de relacions entre els dos estats mediterranis.⁶ En l'actualitat les exportacions israelianes a Espanya estan eximides de taxes duaneres des de l'1 de gener de 1993, i el mateix aplica l'acord bilateral d'exportacions espanyoles des dels inicis de 1992.⁷

En general, Espanya ha manifestat al llarg de les últimes tres dècades el seu desig de solució del conflicte entre palestins i israelians d'acord amb les resolucions de l'ONU i la creació d'un Estat pa-

¹ Agència EFE (1996): "Israel y España, relaciones", 8 de gener, disponible a Caja Agencia EFE 5/20 del Ministerio de Defensa.

² Samuel Hadas (2006): "Un legado incómodo. Veinte años de relaciones diplomáticas", *Política Exterior*, núm. 113, setembre/octubre, pp. 45-49.

³ Samuel Hadas (2006): *Op. Cit.*

⁴ Isidro González (1998): "Un lobby pro israelí en el Gobierno de Franco", *Historia 16*, núm. 268, agost.

⁵ Vegeu Isidro González (1998): *Op. Cit.*

⁶ Samuel Hadas (2006): *Op. Cit.* pp. 45-49.

⁷ Agència EFE (1996): *Op. Cit.*

lestí a una zona que és prioritària de la cooperació espanyola. Tanmateix, el Govern espanyol evita condemnar o criticar la política israeliana als Territoris Ocupats per no perjudicar les seves relacions bilaterals. Malgrat que en moments molt puntuals, com l'agressió a Gaza de finals de 2008 i principis de 2009 i l'agressió a Líban el 2006, el Govern espanyol ha denunciat l'ús desproporcionat de la força per part d'Israel (sempre amb menor rotunditat que la mostrada pel Parlament Europeu), aquestes pràctiques no han produït cap impacte o canvi en les relacions bilaterals, ni tan sols en les armamentístiques. Malgrat que Espanya s'ha destacat per la seva contundència amb Hamas i altres grups palestins (amb certa connivència amb Al-Fatah) en la seva demanda d'alguns aspectes que podrien facilitar la transformació positiva del conflicte, el seu silenci ha estat tronador en relació a l'incompliment per part d'Israel de les resolucions de l'ONU i altres acords, sobre el mur de separació o la política d'assentaments, entre molts altres assumptes. L'última mostra significativa de connivència d'Espanya amb Israel ha estat la modificació de la legislació per evitar que Espanya pugui investigar crims de guerra a altres països si no hi ha implicats ciutadans espanyols.

Quant a les relacions entre Israel i la Unió Europea, aquestes s'emmarquen en l'Acord d'Associació i en la Nova Política de Veïnatge.⁸ Tel Aviv i la Unió Europea van signar el 2000 un acord de diàleg polític i de tractament preferencial de les exportacions israelianes, eximint del pagament de taxes als productes elaborats per Israel (l'anomenat Acord d'Associació).⁹ El 2006, el 33% dels 36.600 milions de dòlars d'exportacions israelianes van destinar-se a Europa, mentre que Israel va importar d'aquest continent el 54% d'un total de 47.200 milions de dòlars.¹⁰ El 2004, es va elaborar la Política Europea de Veïnatge, que aborda les relacions de la Unió Europea amb 16 estats o territoris: Algèria, Armènia, Azerbaidjan, Bielorrússia, Egipte, Geòrgia, Israel, Jordània, Líban, Líbia, Moldàvia, Marroc, Síria, els Territoris Ocupats de Palestina, Tunísia i Ucraïna.¹¹ Aquesta Política de Veïnatge forma part de l'Estratègia Europea de Seguretat adoptada el desembre de 2003.¹² Israel fou el primer país "veí" a acordar un Pla d'Acció de Veïnatge formal. Aquest acord, segons la comissària europea d'Afers Exteriors i de Política Europea de Veïnatge, Benita Ferrero-Waldner, citada per Ben Hayes, va estar "fet a mida per reflectir els interessos i prioritats d'Israel" i dissenyat per "integrar gradualment a Israel en les polítiques i programes europeus".¹³

L'Acord d'Associació es va intentar enfortir el 8 de desembre de 2008 al Consell Europeu d'Afers Exteriors (reunió dels ministres d'Exteriors dels 27 membres de la UE), tot i que el Parlament Europeu no hi havia donat suport. En un primer moment, alguns països membres (al menys el Regne Unit, Bèlgica, Irlanda, Xipre i Malta) pretenien condicionar la millora dels acords a progressos reals d'un procés de pau a Palestina.¹⁴ Tot i això, una visita d'última hora de la ministra israeliana d'Afers Exteriors i candidata a dirigir el Govern, Tzipi Livni, i una reunió en privat amb Bernard Kouchner (França ocupava la presidència rotatòria de la UE) aconseguiren que el ministre francès tirés endavant la decisió a favor d'Israel i, a més, rebaixés una proposta francesa d'acció en referència a un procés de pau i a les obligacions d'Israel.¹⁵ El text del Consell afirma que les relacions amb Israel "s'han de basar en els valors compartits de totes dues parts i, particularment, en la democràcia, el respecte pels drets humans, la llei i les llibertats fonamentals, el bon govern i el Dret Internacional Humanitari".¹⁶ Tan sols uns dies abans, el 3 de desembre, el Parlament Europeu havia acordat suspendre *sine die* la votació sobre l'aprofundiment dels acords UE-Israel, decisió que refermava la decisió del mateix Parlament el 2002. Finalment, durant l'operació militar d'Israel a Gaza iniciada a finals de desembre de 2008, el 14 de gener la Unió Europea va decidir, de mutu acord amb Tel Aviv, suspendre momentàniament el procés d'enfortiment de relacions, i va deixar clar que es tractava d'una mesura "tècnica", i no "política".¹⁷

8 Resposta del secretari d'Estat de Relacions amb les Corts, de 28 de març de 2006, a la pregunta parlamentària 184/055154, del diputat d'UI Gaspar Llamazares Trigo, de 13 de gener de 2006. BOCG, sèrie D, núm. 359, 28 de març de 2006, pp. 924-925.

9 Ellis Shuman (2002): "Europe moves for trade sanctions against Israel", *Israel Insider*, 11 d'abril, disponible a: www.inminds.co.uk/boycott-news-0075.html [Consulta: 29 de novembre de 2008]; l'Acord d'Associació UE-Israel està disponible a: www.delisr.ec.europa.eu/english/content/eu_and_country/asso_agree_en.pdf [Consulta: 13 de novembre de 2009].

10 Ministeri d'Afers Exteriors d'Israel: "ECONOMY: The National Economy", disponible a: www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Economy/ECO-NOMY+Balance+of+Payments.htm [Consulta: 25 de novembre de 2009].

11 "European Neighbourhood Policy – Overview", disponible a: http://ec.europa.eu/external_relations/enp/index_en.htm [Consulta: 13 de novembre de 2009].

12 Ben Hayes (2009): "Israel's participation in EU R&D Framework Programmes Importing Homeland Security, exporting R&D subsidies?", Àmsterdam, Transnational Institute, febrer; Consell de la Unió Europea (2003): "Una Europa Más Segura en un Mundo Mejor. Estrategia Europea de Seguridad", 12 de desembre, pp. 7-8, disponible a: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIES.pdf [Consulta: 12 de setembre de 2008].

13 Ben Hayes (2009): *Op. Cit.*

14 Barak Ravid (2008): "EU votes to upgrade Israel relations despite Arab lobbying", *Haaretz*, 9 de desembre, disponible a: www.haaretz.com/hasen/spages/1044840.html [Consulta: 15 de desembre de 2008].

15 Barak Ravid (2008): *Op. Cit.*

16 Consell de la Unió Europea (2008): "Council Conclusions Strengthening of the European Union's bilateral relations with its Mediterranean partners", 2.915ena reunió del Consell de Relacions Exteriors, Brussel·les, 8 i 9 de desembre de 2008, p. 2, conclusió 9. Es pot consultar el text íntegre a: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/gena/104571.pdf [Consulta: 15 de desembre de 2008].

17 Serge Halimi (2009): "Dolor de Gaza", *Le Monde Diplomatique en español*, núm. 160, febrer, portada; Alain Gresh (2009): "Consecuencias imprevistas de la guerra contra los palestinos", *Le Monde Diplomatique en español*, núm. 160, febrer, p. 7.

3.2 Relacions militars

La Unió Europea representa un terç de les exportacions israelianes, però com que Israel realitza quasi totes les seves adquisicions amb l'ajuda del programa de Vendes Militars a l'Estranger FMS nord-americà, la major part de les importacions provenen dels EUA, i les compres a Europa són marginals.¹⁸

Si bé les relacions entre Israel i Espanya en matèria militar no van ser gens pròsperes durant l'etapa franquista, en democràcia les visions i actituds dels dos grans partits polítics espanyols (PP i PSOE) no han mostrat diferències significatives i tots dos han afavorit l'enfortiment de les relacions militars bilaterals.¹⁹ D'acord amb Yitzhak Soroka, conseller en cap de la delegació del Ministeri de Defensa d'Israel a Espanya el 2006, "les relacions entre ambdós països en l'àmbit de la Defensa es poden qualificar de més que bones" i de "gran estabilitat i solidesa".²⁰ En la perspectiva israeliana, Espanya representa una bona via d'entrada a Europa de la seva indústria armamentística, i aquest interès augmenta amb la creació d'un únic organisme d'adquisició de productes de defensa que duu a terme Europa.²¹ Així, malgrat que Espanya no és un dels principals clients d'Israel en matèria militar, sí que es considera un dels objectius més importants per a la cooperació entre empreses. En paraules d'Itamar Graff, substitut de Soroka: "La mitjana anual de volum de negoci entre les empreses israelianes i les espanyoles se situa entre els 50 i els 70 milions de dòlars".²²

Acords militars entre Espanya i Israel²³

1997 (23 de gener). Memoràndum d'Enteniment Cooperació Industrial de la Defensa.

1998 (15 de juny). Memoràndum d'Enteniment Assegurament de la Qualitat dels Productes de Defensa.

2004 (8 de febrer). Acord d'Implementació (Cooperació NBQ) Complement núm. 1 al MOU sobre Cooperació en Recerca i Desenvolupament (R+D) Militar i de Defensa.

2004 (8 de febrer). Memoràndum d'Enteniment Cooperació en Recerca i Desenvolupament (R+D) Militar i de Defensa.

2004 (11 de novembre). Conveni Marc Recerca i Desenvolupament (R+D) en el Camp Aeroespacial.

2009 (octubre). S'anuncia la signatura d'un acord de cooperació militar que servirà de marc jurídic per al desenvolupament de qualsevol projecte de col·laboració bilateral en l'àmbit de la defensa.²⁴ Es tracta del major acord de cooperació militar entre tots dos països.

A finals de l'any 2004, Espanya i Israel van signar un acord de col·laboració sobre recerca i desenvolupament (R+D). S'han tractat assumptes tecnològics com els programes de soldat combatent futur, guerra NBQ (nuclear/biològica/química), detecció d'explosius, materials compostos, fotografia aèria, etc. La gran majoria dels projectes de defensa entre Israel i Espanya inclouen transferència de tecnologia.²⁵ El comerç d'armes ha estat molt fluït des que l'ambaixada israeliana a Madrid va estrenar un departament encarregat de l'exportació d'armes, l'organització d'assistència exterior i exportació de Defensa. Part de les adquisicions d'Israel de material de defensa espanyol es realitzen a través de la Missió de Compres del Ministeri de Defensa d'Israel amb seu a París.²⁶

Les primeres relacions en l'àmbit militar van estar orientades a la modernització de vehicles de combat m-60, simuladors de vol, transmissions i observació electrònica des de l'aire, a més

¹⁸ José María Navarro (2008): "Entrevista: Itamar Graff. Consejero-jefe de la delegación del Ministerio de Defensa de Israel en España", *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. 368, desembre, pp. 18 i 20.

¹⁹ José María Navarro (2006): "Entrevistamos a Yitzhak Soroka, consejero-jefe de la delegación del Ministerio de Defensa de Israel en España", *Defensa: Revista Internacional de Ejércitos, Armamento y Tecnología*, núm. 337, maig, p. 21.

²⁰ José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 16.

²¹ José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 21.

²² José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, p. 18.

²³ Web del Ministeri de Defensa d'Espanya, www.mde.es/descarga/acuerdo.pdf [consulta: 2 de novembre de 2009].

²⁴ "España e Israel firmarán un acuerdo de cooperación militar", *La Vanguardia*, 28 d'octubre de 2009.

²⁵ José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 19-20.

²⁶ Joaquín Mirkin (2009): "Itamar Graff, consejero-jefe de la Delegación de Defensa israelí en España: 'Las industrias israelíes mantienen excelentes relaciones de colaboración con las industrias españolas'", a *Infodefensa.com: Industria de Defensa israelí, un paso por delante, edición especial*, 20 de gener, disponible a: www.infodefensa.com/lamerica/edicion_especial/edicion.asp?cod=22&edi=3 [consulta: 15 de març de 2009]; José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 16.

d'altres intercanvis de material aeronàutic.²⁷ De fet, fins el 1998 les relacions entre Espanya i Israel van estar molt centrades en el camp de l'aeronàutica, en particular en l'equipament dedicat al reconeixement electrònic del Boeing 707 de l'Exèrcit de l'Aire.²⁸ El 1988 Israel Aircraft Industries (IAI) va establir una oficina permanent per facilitar la cooperació militar entre Espanya i Israel.²⁹

Les relacions entre tots dos països, però, no ha estat escasses de controvèrsia: el 24 d'octubre de 1991 es va signar un acord a Madrid a través del qual IAI renunciava expressament a les accions judicials contra CEDELSA, a qui acusava abans d'haver utilitzat tecnologia pròpia d'IAI per al desenvolupament del programa de modernització de les aeronaus MIRAGE III de l'Exèrcit de l'Aire espanyol. Amb l'acord tornava la col·laboració preexistent en mercats espanyols, israelians o internacionals.³⁰

3.3 Exportacions d'armes espanyoles a Israel

L'objectiu d'aquest apartat és proporcionar les estadístiques de les exportacions espanyoles a Israel de material de defensa i doble ús, incloent-hi les armes curtes. Tel Aviv no representa una destinació prioritària d'armament espanyol. De fet, el 1998, any que va registrar el percentatge d'exportacions més alt respecte al total de transferències espanyoles, només va ser un 2,74%.³¹ Aquest percentatge és, avui, fins i tot menor. El 2008 les exportacions espanyoles a Israel de material de defensa van representar el 0,25% del total, mentre que les de doble ús van suposar el 0,52%.³²

Tanmateix, cal destacar que la rellevància d'exportar material de defensa i doble ús a Israel no correspon amb el volum econòmic o el percentatge que aquestes transferències suposen respecte al total. Com s'analitzarà als capítols següents, les exportacions militars a Israel són molt qüestionables, fins al punt de representar una potencial violació de la legislació espanyola sobre comerç d'armament. Els volums econòmics de les exportacions d'armes a un país no sempre corren paral·lels a l'impacte que aquest material pot tenir sobre l'estabilitat interna o regional del destinatari, en aquest cas Israel. No obstant això, l'objectiu d'aquest apartat és proporcionar les estadístiques oficials sobre les exportacions d'armes espanyoles a Israel, per deixar per a capítols posteriors l'anàlisi sobre la legalitat i l'impacte d'aquestes transferències.

La taula següent mostra el detall de les exportacions espanyoles entre 1995 i 2008. Destaca el màxim d'exportacions registrat el 2000, any de l'inici de la segona *Intifada*. Les últimes tendències són a l'alça, i només el primer semestre de 2008, Espanya va registrar més transferències militars a Israel que qualsevol altre any sencer des del 2000.³³

Autoritzacions i exportacions espanyoles de material de defensa i doble ús a Israel
(en milers d'euros)

ANY	Autoritzacions (materials de defensa)	Materials de defensa	Materials de doble ús	Armes curtes	TOTAL (exportacions)
1995	Sense dades	273,32	Sense dades	Sense dades	273,32 (parcial)
1996	Sense dades	2.724,12	Sense dades	Sense dades	2.724,12 (parcial)
1997	Sense dades	544,06	2.579,79	Sense dades	3.123,85 (parcial)
1998	Sense dades	4.497,30	131,39	Sense dades	4.628,69 (parcial)
1999	Sense dades	1.533,71	128,03	223,15	1.884,89

27 Agència EFE. *Op. Cit.*

28 M. Abizanda (1998): "España e Israel buscan acuerdos en el campo espacial y sobre aviones militares sin piloto", *embajada d'Israel a Espanya*, Butlletí núm. 27, març-abril, disponible a: www.embajada-israel.es/economia/t-be-27.html [Consulta: 7 d'octubre de 2008].

29 "Ingenieros de España e Israel establecen contratos técnicos para el desarrollo de un futuro misil español", *El País*, 2 de febrer de 1989.

30 "Fin del contencioso entre IAI y CEDELSA", *Tecnología Militar – TECMIL*, núm. 1/92, gener-febrer de 1992, pp. 76-77.

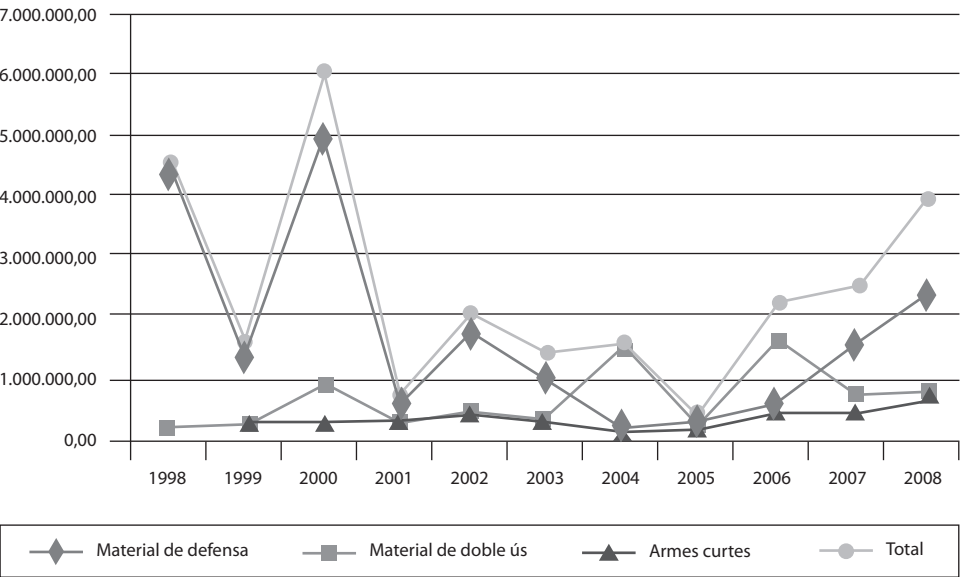
31 Segons les dades del web del Centre d'Estudis per a la Pau J.M. Delàs, disponible a: www.centredelas.org/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=99&lang=es [Consulta: 10 de març de 2009].

32 D'acord amb les dades de Secretaría de Estado de Comercio (2009): *Estadísticas españolas de exportación de material de defensa, de otro material y de productos y tecnologías de doble uso, año 2008*, Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.

33 Els totals només inclouen les dades disponibles, i cal considerar que alguns resultats poden ser superiors als mostrats. Les fonts utilitzades per a aquesta taula són: Tica Font (2008): *Informe 2008. Exportaciones españolas d'armament 1998-2007*, Justicia i Pau, Barcelona; estadístiques del web del Centre d'Estudis per a la Pau J.M. Delàs: *Op. Cit.*; i Secretaría de Estado de Comercio (diversos anys): *Op. Cit.*

2000	Sense dades	4.909,68	822,73	226,57	5.958,98
2001	1.314,19	487,97	99,20	165,99	753,16
2002	2.530,86	1.597,10	152,56	298,16	2.047,82
2003	734,48	1.005,80	244,29	289,30	1.539,39
2004	175,54	35,26	1.515,64	106,40	1.657,3
2005	953,12	273,73	41,32	173,64	488,6
2006	1.109,57	441,34	1.587,32	247,27	2.275,93
2007	4.365,31	1.515,93	576,81	274,08	2.366,82
2008	157,20	2.358,99	801,57	903,20	4.063,76
TOTAL	11.340,27 (2001-2008)	22.198,31 (1995-2008)	8.680,65 (1997-2008)	2.907,76 (1999-2008)	33.786,72 (parcial) (exportacions)

Evolució de les exportacions espanyoles a Israel (en euros)

Exportacions espanyoles a Israel de material de defensa per categories de productes

(en milers d'euros corrents)³⁴

Categoria	Descripció	2004	2005	2006	2007	2008	TOTAL
15	Equips de formació d'imatge o de contramesura		132,49	160,42	1.239,28	2.194,42	3.726,61
1	Armes amb canó d'ànima llisa amb un calibre inferior a 20 mm	35,26	83,74	74,91	163,60	128,17	485,68
8	Materials energètics i substàncies relacionades		50,76	50,76	87,59		189,11
4	Bombes, coets, torpedes, míssils		6,74	155,26	25,479		187,47
3	Municions, dispositius i components					36,4	36,4
TOTAL		35,26	273,73	441,35	1.515,93	2.358,99	4.625,27

34 Subdirección General de Comercio Exterior de Material de Defensa y de Doble Uso. Secretaría de Estado de Comercio (diversos anys): *Op. Cit.*

Categoria 1. Armes amb canó d'ànima llisa amb un calibre inferior a 20 mm (fusells, carabines, revòlvers, pistoles, pistoles metralladores, metralladores, silenciadors, carregadors, visors i apagafofonades).

Categoria 3. Municions, dispositius i components. Municions per a les armes sotmeses a control pels articles 1, 2 o 12. Dispositius per a l'armat dels esquers, s'inclouen les beines, les baules, les cintes, les fonts d'alimentació d'elevada potència de sortida, els sensors, les submunicions.

Categoria 4. Bombes, coets, torpedes, míssils (bombes, torpedes, granades, pots de fums, coets, mines, míssils, càrregues de profunditat, càrregues de demolició, "productes pirotècnics", cartutxos i simuladors, granades fumígenes, bombes incendiàries, toberes de coets de míssils i puntes d'ogiva de vehicles de reentrades).

Categoria 8. Materials energètics i substàncies relacionades (explosius, propulsors, productes pirotècnics, combustibles i substàncies relacionades, perclorats, clorats i cromats, oxidants, aglomerants, additius i precursors).

Categoria 15. Equips de formació d'imatge o de contramesura (registradors i equips de procés d'imatge, càmeres, equip fotogràfic, equip per a la intensificació d'imatges, equip de formació d'imatge d'infrarojos o tèrmica, equip sensor d'imatge per radar).

Fragment íntegre de les exportacions declarades pel Govern d'Espanya:³⁵

Año 2005 (autorizado: 173.116 euros)

- Componentes de pistolas deportivas, que una empresa israelí ensambla para su reexportación posterior a Estados Unidos,
- pólvora y munición de 120 mm. del carro de combate Leopard, que son sometidas a pruebas por una empresa pública de Israel en campos de tiro de los que se carece en España como consecuencia de un acuerdo entre la empresa española y la israelí para el suministro por la primera de esta munición al Ministerio de Defensa español,
- y cámaras de infrarrojos para ser integrados en sistemas del avión EF-2000 (programa Eurofighter), reexportados con posterioridad al Reino Unido.

Año 2006 (autorizado: 1,1 millones de euros)

- Componentes de pistolas deportivas, que una empresa israelí ensambla para su reexportación posterior a Estados Unidos,
- munición de 105 mm. del carro de combate m-60 español para pruebas por un laboratorio de Israel,
- pólvora y munición de 120 mm. del carro de combate español Leopard,
- misiles y sus partes cuya ojiva tiene carga inerte, para pruebas de tiro en el helicóptero Tigre que fabrica España (programa Eurocopter),
- y cámaras de infrarrojos para ser integrados en sistemas del avión EF-2000 (programa Eurofighter), reexportados con posterioridad al Reino Unido y a Países Bajos.

Año 2007 (autorizado: 4,4 millones de euros)

- Componentes de pistolas deportivas, que una empresa israelí ensambla para su reexportación posterior a Estados Unidos,

³⁵ Govern d'Espanya (2009): Resposta de 8 de juliol a la pregunta escrita al Congrés 184/54281 de Gaspar Llamazares Irigo, de 24 de febrer de 2009, pp. 2-3.

- pólvora y munición de 120 mm. del carro de combate español Leopard,
- aparatos receptores y emisores, con valor cero, devueltos a origen por ser material enviado erróneamente desde Israel al Cuartel General de Ejército español,
- partes para cámaras de infrarrojos para ser integrados en sistemas de diversas aeronaves pertenecientes a las Fuerzas Aéreas de Brasil, Hungría, Sudáfrica e Italia,
- y cámaras de infrarrojos para ser integrados en sistemas de los aviones EF-2000 (programa Eurofighter) y Tornado, reexportados con posterioridad al Reino Unido.

Año 2008 (autorizado: 157.200 euros)

- Componentes de pistolas deportivas, que una empresa israelí ensambla para su reexportación posterior a Estados Unidos,
- pólvora y munición de 120 mm. del carro de combate español Leopard,
- cámaras de infrarrojos del avión EF-2000 en el marco de este programa de cooperación entre cuatro países de la Unión Europea (Reino Unido, Alemania, Italia y España), integrados en Israel y reexportados al Reino Unido,
- y tarjetas electrónicas de procesamiento de imágenes, con valor cero, para ser integrados en equipos que luego son reexportados a Italia, Colombia y Brasil para determinadas aeronaves de las Fuerzas Aéreas de estos países.

Exportacions espanyoles a Israel de material de doble ús per categoria de producte

(en milers d'euros corrents)³⁶

Categoria	Descripció	2004	2005	2006	2007	2008	TOTAL
2	Tractament dels materials			1.500,00			1.500,00
5	Telecomunicacions i "seguretat de la informació"	340,5		68,90			409,40
4	Ordinadors				283,05	796,60	1.079,65
3	Electrònica				252,00		252,00
1	Materials, substàncies químiques, "microorganismes" i "toxines"	3,56	41,32	18,42	41,76	4,97	110,03
TOTAL		344,06	41,32	1.587,32	576,81	801,57	3.351,08

Categoria 1. Materials, substàncies químiques, "microorganismes" i "toxines" (màscares antigàs, vestits blindats, dosímetres personals, preimpregnats, eines, encunys, motlles, mescladores contínues, màquines per al debanament de filaments, fluids i substàncies lubricants, fluorurs, sulfurs, cianurs i derivats halogenats).

Categoria 2. Tractament de materials (rodaments, gresols, màquines-eina, premses isostàtiques, instruments de mesura, robots, simuladors de moviments i centres de mecanitzat).

Categoria 3. Electrònica (components electrònics, circuits integrats, microcircuitos de microprocessador, conjunts de portes programables, components de microones, mescladors i convertidors i detonadors explosius accionats elèctricament).

³⁶ Subdirección General de Comercio Exterior de Material de Defensa y de Doble Uso. Secretaría de Estado de Comercio (diversos anys): *Op. Cit.*

Categoria 4. Ordinadors (ordinadors electrònics, híbrids, digitals, analògics, de conjunt sistòlic, neuronals i òptics).

Categoria 5. Telecomunicacions i “seguretat de la informació” (equips i sistemes de transmissió per a telecomunicacions, sistemes de comunicacions subaquàtics, equips de ràdio, cables de fibra òptica, equips de telemesura i telecontrol i sistemes de seguretat).

Exportacions realitzades de material de defensa indicant la naturalesa de l’usuari final³⁷
(en percentatge)

	2006	2007	2008
Empresa privada	35,58%	70,19%	1,54%
Empresa pública	25,80%	7,46%	0,00%
Forces Armades (pública)	36,35%	22,25%	93,03%
Armeria (privada)	2,27%	0,10%	5,43%

La taula anterior mostra el percentatge d’exportacions de material de defensa (excloent el material de doble ús i les armes curtes) en funció de la naturalesa pública o privada de l’usuari final. Destaca l’alt percentatge de 2007 destinat a empreses privades (70,19%). És preocupant que Espanya hagi exportat material militar de la categoria 4 (bombes coets, torpedes, míssils) a destinataris privats (com és el cas), en particular tenint en compte que hi ha un nombre significatiu de companyies militars privades a Israel³⁸, que també realitzen funcions de combat.

3.4 Finançament de les exportacions d’armament

Una de les fases imprescindibles del cicle armamentista és el finançament de les exportacions. Les companyies que fabriquen armes i obtenen l’autorització del Govern espanyol per exportar-les no reben els diners de la venda de manera immediata, sinó en un determinat període de temps, generalment llarg. Per fer front a aquests inconvenients, les empreses d’armes necessiten que entitats financeres els facilitin els fons necessaris per continuar sent funcionals.

Espanya no fa públics els finançaments que realitzen diverses entitats perquè les exportacions d’armes siguin una realitat. Gairebé cap país del món publica aquestes dades, els de la Unió Europea tampoc. Tanmateix, el Govern italià sí que s’ha compromès amb aquesta pràctica i, cada any, el Ministeri de Finances prepara un informe per al Parlament a partir de la informació que rep, obligatòriament, d’altres ministeris com Defensa, Tresor o Afers Exteriors. El 1990 Itàlia va aprovar la Llei 185/90, que regula els sistemes d’importació i exportació d’armes i la publicació de la informació relacionada amb aquestes operacions comercials (com són la producció i l’empresa fabricant, el volum de cada transacció o el país de destinació). No obstant això, cal esmentar que, d’acord amb diversos autors, la Llei 185/90 no regula les armes petites, no inclou tots els mecanismes de finançament que faciliten els bancs, no afecta els intermediaris d’armes i presenta un buit en la participació de les agències de crèdits a l’exportació (cosa que significa que a Itàlia els bancs privats han de donar més informació que les agències estatals).³⁹ Maltrat aquestes limitacions, és possible saber que, l’any 2006, el Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) va finançar exportacions de material militar italià a Israel per un valor de 329.066 euros.⁴⁰ Així doncs, es pot saber què fan les entitats financeres espanyoles amb el material militar italià, però no el que fan amb el material militar espanyol.

³⁷ Tica Font (2008): *Op. Cit.*; Subdirección General de Comercio Exterior de Material de Defensa y de Doble Uso; Secretaría de Estado de Comercio (diversos anys): *Op. Cit.*

³⁸ Algunes empreses d’aquests tipus són Security and Intelligence Advising, Levdan, GIR S.A. (Israel Military Industries Ltd.), Spearhead Ltd. (Hod He’hanitin). Vegeu Daniel Pereyra (2007): *Mercenarios Guerreros del Imperio. Los ejércitos privados y el negocio de la guerra*, El Viejo Topo; i Rolf Uessler (2007): *La Guerra como Negocio. Cómo las empresas militares privadas destruyen la democracia*, Belacqva, Barcelona.

³⁹ Entrevistes amb Andrea Baranes i Giorgio Beretta, investigadors de les campanyes pel desarmament de la banca a Itàlia, juliol de 2007.

⁴⁰ Govern d’Itàlia (2007): “Relazione Sulle Operazioni Autorizzate E Svolte Per Il Controllo Dell’esportazione, Importazione E Transito Dei Materiali Di Armamento, Nonché Dell’esportazione E Del Transito Dei Prodotti Ad Alta Tecnologia (Anno 2006)”, Doc. LXVII, núm. 2, 30 de març.

4. Legislacions europea i espanyola sobre exportacions d'armament

A Espanya hi ha una legislació específica que aborda les exportacions d'armes espanyoles i les avalua en funció de criteris de seguretat (quan les transferències poden suposar una amenaça per a Espanya o altres països) i de respecte pels drets humans (quan les exportacions poden tenir un impacte negatiu en la població dels països de destinació final). Pel contrari, no hi ha una legislació específica sobre les importacions o sobre les relacions entre indústries militars, malgrat aquestes pràctiques també poden tenir, com veurem a un capítol posterior, un efecte negatiu important a les àrees esmentades.

Exportar armes a un país que no compleix els criteris especificats a la legislació espanyola suposa una violació del Dret. En aquest apartat abordarem la pregunta de si Espanya exporta armament a Israel contravenint aquesta normativa. Per poder tractar aquesta problemàtica, una vegada recopilades les estadístiques sobre les exportacions d'armes espanyoles a Israel, en primer lloc es repassarà breument les legislacions europea (que afecta a Espanya) i espanyola sobre exportacions d'armament, per intentar, a continuació, analitzar el grau de compliment de l'Estat d'Israel amb els criteris obligatoris a les lleis espanyola i comunitària. El capítol conclou amb un quadre resum dels punts destacats sobre Israel per cadascun dels criteris vinculants.

4.1 La legislació europea

Aprovat el 8 de juny de 1998, el Codi de Conducta de la Unió Europea⁴¹ és el més avançat i complet respecte a les exportacions d'armes. És, a més, un dels més utilitzats, per l'enorme volum d'armes exportat pels països membres de la UE (més d'un terç del total mundial).⁴² Consta de vuit criteris per determinar la conveniència d'autoritzar les exportacions i dotze disposicions operatives per assistir als estats membres en la implementació del Codi i promoure la cooperació entre ells. També, el Codi de Conducta compta amb diversos documents de suport, com la Guia de l'Usuari (per ajudar en la implementació), una Llista Comuna d'Equipament Militar (per unificar criteris) i un Acord Comú sobre Intermediaris d'Armes, entre d'altres.

Malgrat que es tracta d'un instrument molt rellevant, en alguns casos ha resultat poc eficient per aconseguir unes exportacions més responsables, i aquesta ineficiència ha estat promoguda per alguns dels mateixos estats que haurien de potenciar el Codi de Conducta. La primera limitació del Codi era, fins el desembre de 2008, que no era d'obligat compliment per als estats membres de la UE. Les seves obligacions estaven sotmeses al dret internacional públic, no al dret comunitari, i no era més que un acord polític, no jurídic, un *pacte entre cavallers*.⁴³ Aquesta situació, però, va canviar el 8 de desembre de 2008, amb l'adopció, després de nou torns presidencials rebent la pressió de la societat civil i d'alguns parlamentaris, d'una Posició Comuna per part del Consell de la Unió Europea. Els estats membres estan obligats a assegurar la consistència de les seves lleis nacionals amb una Posició Comuna. El projecte del text aprovat existia des del 2003 i va ser completat el juny de 2005 amb el títol "Posició Comuna que Defineix les Regles Comunes Relatives al Control de les Exportacions de Tecnologia i Equipament Militar", amb el propòsit de reemplaçar el Codi del 1998. Una de les raons més importants per la qual el text no va ser adoptat amb anterioritat va ser, d'acord amb Close i Isbister⁴⁴ i amb el parlamentari europeu Raül Romeva⁴⁵, l'oposició de França, que pretenia utilitzar la negociació per aixecar l'embargament

⁴¹ Unió Europea (1998): "Código de Conducta de la UE sobre Exportación de Armas", disponible a: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/08675r2en8.pdf [Consulta: 1 d'agost de 2008].

⁴² SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) (2008): *SIPRI Yearbook 2008*, Londres, Oxford University Press, p. 325.

⁴³ Eduardo Melero (2008): *Régimen Jurídico del Control de las Exportaciones de Material de Defensa y de Doble Uso. El secreto negocio de la industria de guerra*, Madrid, Dykinson, p. 2.

⁴⁴ Helen Close i Roy Isbister (2008): *Good Conduct? Ten Years of the EU Code of Conduct on Arms Exports*, Londres, Saferworld, p. 4.

⁴⁵ Raül Romeva (2008): "Posició Comuna sobre Control Exportacions d'Armes: FINALMENT", 9 de desembre, disponible a: <http://blogs.mesilaweb.cat/node/view/id/115990>. [Consulta: 11 de setembre de 2008].

de la UE a la Xina. Com la Posició Comuna s'adopta per consens, fins i tot estant París relativament aïllat va aconseguir que no s'arribés abans a un acord. El text estableix que "en virtut d'aquesta Posició Comuna, cada Estat membre de la UE ha d'avaluar, cas per cas, les demandes d'autorització d'exportació que li són adreçades per als equipaments que figuren a la llista comuna d'equipaments militars de la UE, d'acord amb els criteris següents:", i passa a esmentar els mateixos vuit criteris que es recullen al Codi de Conducta del 1998, afegint una referència explícita en el criteri 2 a les violacions del Dret Internacional Humanitari, entre altres afegits menors.⁴⁶ Altres millores podrien ser els requeriments a la publicació d'informes, tant nacionals com d'àmbit comunitari.⁴⁷ En qualsevol cas, la Posició Comuna de la Unió Europea sobre Control de les Exportacions d'Armes deixa clar que la seva aplicació no impedeix que cada Estat membre de la UE adopti una política interna més restrictiva quant al control de les seves exportacions d'armes. Abans de l'adopció de la Posició Comuna, Close i Isbister⁴⁸ destacaven que Bèlgica havia incorporat el Codi complet a la seva legislació nacional, mentre que Àustria, Finlàndia, Alemanya, el Regne Unit i Espanya, entre d'altres, havien incorporat "elements" del Codi a les seves lleis.

Els vuit criteris del Codi de Conducta

Criteri 1. Respecte als compromisos internacionals dels estats membres de la Unió Europea.

Criteri 2. Respecte dels drets humans al país de destinació final.

Criteri 3. Situació interna del país de destinació final, en termes d'existència de tensions o conflictes armats.

Criteri 4. Preservació de la pau, la seguretat i l'estabilitat regionals.

Criteri 5. Seguretat nacional dels estats membres i dels territoris les relacions exteriors dels quals són responsabilitat d'un Estat membre, així com dels països amics i aliats.

Criteri 6. Comportament del país comprador davant la comunitat internacional.

Criteri 7. Existència del risc que l'armament es desviï dins del país comprador o es reexporti en condicions no desitjades.

Criteri 8. Compatibilitat de les exportacions d'armes amb la capacitat econòmica i tècnica del país receptor.

4.2 La legislació espanyola

L'adopció d'una Posició Comuna obliga els estats membres de la Unió Europea a que les seves legislacions siguin compatibles amb el text adoptat. En el cas espanyol, els criteris del Codi de Conducta ja eren vinculants, ja que la legislació vigent així ho recull. La primera llei estatal sobre comerç d'armes (Llei 53/2007, de 28 de desembre de 2007), especifica que els criteris del Codi seran d'obligat compliment.⁴⁹ Tanmateix, el professor Eduardo Melero⁵⁰ argumenta que el Codi ja era, amb anterioritat, jurídicament vinculant a l'Estat espanyol, com a conseqüència de la remissió expressa al seu contingut dels articles 8.1.b) i 14.3.a) de la Regulació sobre el Control del Comerç Exterior de Material de Defensa, Altre Material i Tecnologia de Doble Ús 2004. D'altra banda, la Guia de l'Usuari, en principi sense caràcter normatiu, també seria jurídicament vinculant per la remissió expressa dels articles 8.1.a) i 8.1.c) de la Llei sobre el Control de Comerç Exterior de Material de

⁴⁶ Consell de la Unió Europea (2008b): "Posición Común 2008/944/Pesc del Consejo de 8 de diciembre de 2008 por la que se definen las normas comunes que rigen el control de las exportaciones de tecnología y equipos militares", *Diario Oficial de la Unión Europea*, 13 de desembre, pp. L 335/99–335/103.

⁴⁷ Helen Close i Roy Isbister (2008): *Op. Cit.*, pp. 4-5.

⁴⁸ Helen Close i Roy Isbister (2008): *Op. Cit.*, p. 5.

⁴⁹ Escola de Cultura de Pau (2008): *Alerta 2008!*, Barcelona, Icaria, p. 119.

⁵⁰ Eduardo Melero (2008): *Op. Cit.*, pp. 2-3.

Defensa i Doble Ús (Llei 53/2007). Segons Melero, aquesta Guia "podria ser utilitzada pels tribunals com un paràmetre per jutjar l'actuació administrativa".⁵¹

La legislació espanyola vigent és la següent:⁵²

• **Llei 53/2007 de 28 de desembre de 2007 sobre Control del Comerç Exterior de Material de Defensa i Doble Ús.** Converteix el Decret Reial 1782/2004 de 30 de juliol de 2004 (que aprovava la Regulació sobre el Control del Comerç Exterior de Material de Defensa, Altre Material i Tecnologia de Doble Ús) en una llei, a més d'ampliar les competències, insistir en l'obligatorietat del compliment del Codi de Conducta de la UE i fer referència al Document sobre Armes Curtes i Lleugeres de l'OSCE.

• **Reial Decret 2061/08 de 12 de desembre de 2008.**

• **Un nou Reial Decret entrarà en vigor el 2010 incorporant la Posició Comuna 2008/944/CFSP.**

4.3 El procediment per exportar armament espanyol

Les empreses que pretenen exportar material militar han de sol·licitar una autorització, incloent-hi documents de control (la seva funció és garantir que el destinatari i, en el seu cas, l'ús final dels materials, productes i tecnologies s'atenguin als límits de l'autorització administrativa, i inclouen informació sobre els països de trànsit i els mètodes de transport i finançament utilitzats).⁵³ Denegar o atorgar autoritzacions d'exportacions de material de defensa i de doble ús és competència, formalment, de la Secretaria General de Comerç Exterior, del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, previ informe preceptiu i vinculant de la Junta Interministerial Reguladora del Comercio Exterior de Material de Defensa y Doble Uso (JIMDDU) (és, per tant, aquest organisme qui decideix sobre les autoritzacions). A la JIMDDU hi participen onze representants de cinc ministeris: Indústria, Turisme i Comerç (amb 4 membres, un d'ells el president); Afers Exteriors i Cooperació (2 representants); Interior (2); Defensa (2); i Economia i Finances (1).

Composició de la JIMDDU:⁵⁴

1. Secretari d'Estat de Comerç, del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (president)
2. Secretari d'Estat d'Afers Exteriors, del Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació (vicepresident)
3. Director General d'Afers Estratègics i de Terrorisme, del Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació (vocal)
4. Director d'Intel·ligència del Centre Nacional d'Intel·ligència, del Ministeri de Defensa (vocal)
5. Director General d'Armament i Material, del Ministeri de Defensa (vocal)
6. Director del Departament de Duanes i Impostos Especials de l'Agència Estatal de l'Administració Tributària, del Ministeri d'Economia i Hisenda (vocal)
7. Director Adjunt Operatiu del Cos de la Guàrdia Civil, del Ministeri de l'Interior (vocal)
8. Director Adjunt Operatiu del Cos Nacional de Policia, del Ministeri de l'Interior (vocal)

⁵¹ Eduardo Melero (2008): *Op. Cit.*, p. 3.

⁵² "Eleventh annual report according to article 8(2) of council common position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment", *Official Journal of the European Union*, p. C265/414.

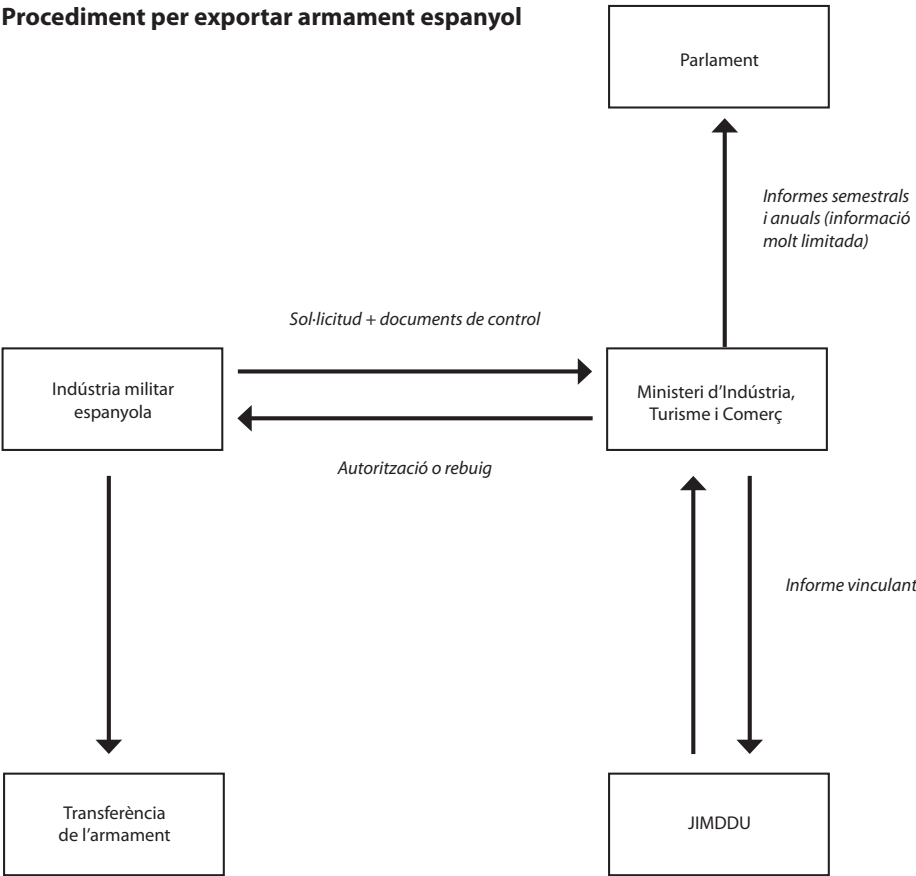
⁵³ Eduardo Melero (2009): "La Administración y el comercio exterior del material de defensa y los productos y tecnologías de doble uso", capítol inèdit de propera publicació.

⁵⁴ Eduardo Melero (2009): *Op. Cit.*

- 9. Secretari General de Comerç Exterior, del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (vocal)
- 10. Secretari General Tècnic del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (vocal)
- 11. Subdirector General de Comerç Exterior de Material de Defensa i de Doble Ús, de la Secretaria General de Comerç Exterior del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (secretari, amb veu, però sense vot)

Els cinc ministeris tenen capacitat de vetar qualsevol exportació (les decisions es prenen per consens). Un acord del Consell de Ministres, de 12 de març de 1987, va classificar com a secretes les actes de la JIMDDU, el que suposa que aquestes actes no poden ser comunicades, difoses ni publicades. Si es considera pertinent, la JIMDDU pot convocar a les reunions a altres representants de l'Administració o a persones expertes en la matèria, que actuaran amb veu però sense vot.⁵⁵ La llista espanyola d'articles militars s'actualitza anualment, i tenen en compte els canvis ocorreguts a les llistes de la Llista Militar Comuna de la Unió Europea i la Llista de Municions de l'Acord de Wassenaar.⁵⁶

Procediment per exportar armament espanyol

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Mark Bromley (2008): *The Impact on Domestic Policy of the EU Code of Conduct on Arms Exports: The Czech Republic, the Netherlands and Spain*, SIPRI Policy Paper núm. 21, Estocolm, SIPRI, p. 39.

⁵⁷ Tica Font i Eduardo Melero (2007): "La llei d'ocultació d'armes", 23 de novembre, disponible a Centre d'Estudis per a la Pau J. M. Delàs, *Materials de Treball*, núm. 33, febrer de 2008, pp. 8-9.

Les crítiques a les maneres de funcionar de la JIMDDU i la Llei sobre Exportacions d'Armes són diverses. En destaquen tres. En primer lloc, el secret d'Estat en el comerç d'armes impedeix parlar de transparència i, a més, atorga la cobertura necessària per ocultar el que alguns autors han denominat el "descontrol existent en el comerç d'armes".⁵⁷ Mantenir secretes les actes de la JIMDDU suposa que la informació sobre el comerç d'armes no pot ser coneguda per l'opinió pú-

blica ni sotmesa a control parlamentari. Només coneixen els detalls de les transferències d'armes de la indústria armamentística i l'Administració, fet que impossibilita a la pràctica que es pugui portar a terme un control judicial de les autoritzacions administratives d'exportació atorgades. Jurídicament aquesta classificació de secret vulnera la Llei sobre Secrets Oficials, que només permet declarar com a secreta aquella informació el coneixement públic de la qual "pugui danyar o posar en risc la seguretat i defensa de l'Estat" (article 2).⁵⁸ La Llei obliga el Govern a enviar al Congrés dels Diputats informació estadística sobre les exportacions d'armes (article 16), però aquesta informació és molt parcial i no se sap el tipus d'armament que s'exporta (només la categoria a la qual pertany), l'empresa venedora i la identitat pública o privada del comprador. El secret estadístic no està recollit expressament en el text de la Llei, però resulta aplicable en virtut de l'article 13 de la Llei 12/1989, de 9 de maig, de la Funció Estadística Pública.⁵⁹

La segona crítica és que la JIMDDU pugui decidir no emetre informes per a una operació concreta i que pugui eximir als exportadors de l'obligació de presentar els documents de control (article 14, apartat 3). La Llei no impedeix que la JIMDDU decideixi no controlar determinades exportacions, poder que podrà utilitzar al seu lliure arbitri.⁶⁰ Finalment, en tercer lloc, és manifest el pes significatiu que té el Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç en el procés d'autoritzacions, el que ha promogut les crítiques sobre la preferència de les consideracions comercials davant d'altres aspectes com els conflictes armats i el respecte dels drets humans.⁶¹ Efectivament, són significatives les polítiques de suport a la indústria d'armament (inversió, recerca i desenvolupament (R+D), projectes europeus...) i de foment de les exportacions d'armes espanyoles, a través de l'Oficina de Suport Exterior del Ministeri de Defensa, els agregats de Defensa a les ambaixades, dues empreses públiques (DEFEX S. A. i ISDEFE – Gerència de Cooperació Industrial), i la Companyia Espanyola d'Assegurances de Crèdit a l'Exportació (CESCE), entitat majoritàriament pública que facilita i assegura les exportacions espanyoles, una part de material militar. A més, la disposició operativa 10 del Codi de Conducta obre la porta al fet que es prioritzin els criteris econòmics, socials, comercials o industrials espanyols sobre la protecció dels drets humans, la pau i la seguretat internacional, i el desarmament.⁶²

D'acord amb fonts del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, "el Codi de Conducta de la UE té (...) el 90% [del] rol principal en el mecanisme de control d'exportacions espanyol".⁶³ Tanmateix, des del 1988, els criteris utilitzats per autoritzar les exportacions d'armes espanyoles (abans de l'adopció del Codi de Conducta de la UE) inclouen referències a la restricció de les vendes als països en situació de conflicte armat o on es violen els drets humans.⁶⁴

Mark Bromley, a un informe per al prestigiós Institut Internacional de Recerca per la Pau d'Estocolm (SIPRI), descriu de la següent manera la rellevància del Codi de Conducta a les exportacions espanyoles:

*"Les autoritats no es fien d'atribuir qualsevol rol causal al Codi de Conducta de la UE en els desenvolupaments generals, tant als mercats d'exportacions espanyols com al tractament del Govern de determinats tipus d'equipament o destinacions. Més aviat, les autoritats descriuen un model en el qual el Codi de Conducta de la UE és un mecanisme que permet a les autoritats governamentals promulgar preferències ja desenvolupades a nivell nacional. (...) Per tant, quan es tracta de resultats de política d'exportacions d'armes, el Codi de Conducta de la UE és fonamentalment vist com una eina per facilitar la implementació de polítiques, més que una font de polítiques [èmfasi afegit]."*⁶⁵

⁵⁸ L'argumentació sobre que la classificació com a secretes de les actes de la JIMDDU vulnera la Llei sobre Secrets Oficials està àmpliament desenvolupada a Eduardo Melero (2008): *Op. Cit.*, pp. 182-209.

⁵⁹ Tica Font i Eduardo Melero (2007): *Op. Cit.*

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 42.

⁶² Centre d'Estudis per a la Pau J.M. Delàs (2007): "Primera llei que regula el comerç d'armes a Espanya", Editorial, Materials de Treball, núm. 33, febrer de 2008.

⁶³ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 47.

⁶⁴ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 40.

⁶⁵ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 47.

Espanya-Israel:
Relacions en matèria militar, armamentística i de seguretat.
Balanç i tendències.

5. Compliment del Codi de Conducta d'exportació d'armes per Israel

En aquest apartat es pretén aprofundir en cadascun dels vuit criteris dels que consta el Codi de Conducta de la UE per analitzar, criteri per criteri, quin grau de compliment tenen les exportacions de material militar a Israel. És important tenir en compte que no es tracta només dels vuit criteris del Codi de Conducta, ja que també formen part de la Posició Comuna sobre Exportacions d'Armes i de la legislació espanyola. Per això, estem parlant dels vuit criteris l'incompliment dels quals significaria una violació de la Llei espanyola sobre exportacions d'armament. Els textos dels criteris de la Posició Comuna difereixen molt ocasionalment dels del Codi de Conducta, ja que en general els continguts són els mateixos.⁶⁶ Tanmateix, es prefereix utilitzar aquí els textos exactes del Codi de Conducta perquè són els que apliquen i aplicaven directament al cas espanyol, perquè estaven referits a la seva legislació. En els apartats corresponents a cada criteri s'especificarà alguna possible variació del text i l'anàlisi corresponent per al cas d'Israel. D'altra banda, cal reconèixer que l'anàlisi dels criteris no pretén ser exhaustiu, però sí crític, i no s'inclouen eventuais arguments que es podrien utilitzar per justificar aquestes exportacions. Ens limitarem, per tant, a constatar, tal com pretén el Codi de Conducta, determinades realitats que afecten Israel i el seu entorn.

Els criteris del Codi de Conducta són, en general, susceptibles de ser interpretats de maneres diferents en funció de la mirada de l'observador i el càrrec que ocupi. La JIMDDU, per exemple, no ha estimat que les exportacions espanyoles hagin suposat una violació del Codi de Conducta a l'hora d'autoritzar-les. Tot i reconeixent que hi ha diferents interpretacions possibles (i que la que preval és la de l'autoritat exportadora), és el propòsit d'aquest apartat analitzar, criteri per criteri, la possible violació de la legislació espanyola i europea que podria suposar l'exportació d'armament a Israel. En aquesta interpretació, s'ha intentat aportar els arguments per facilitar elements rigorosos que, tot i acceptant altres opinions, possibilitin els espais per a un debat necessari per tractar una qüestió especialment problemàtica.

CRITERI 1: Respecte dels compromisos internacionals per Israel

Criteri 1. Respecte als compromisos internacionals dels estats membres de la Unió Europea, en particular les sancions decretades pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides i les decretades per la Comunitat, els acords de no proliferació i altres temes, així com altres obligacions internacionals.

Una exportació hauria de ser denegada si la seva aprovació fos inconsistent amb, *inter alia*:

- a) les obligacions internacionals dels estats membres i els seus compromisos per enfortir els embargaments d'armes de la ONU, la OSCE i la UE;
- b) les obligacions internacionals dels estats membres sota el Tractat de No Proliferació Nuclear, la Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques i la Convenció sobre Armes Químiques;
- c) el compromís dels estats membres en el marc del Grup d'Austràlia, el Règim de Control de Tecnologia de Míssils, el Grup de Proveïdors Nuclears i el Acord de Wassenaar;
- d) el compromís dels estats membres de no exportar qualsevol forma de mina antipersonal.

⁶⁶ Consell de la Unió Europea (2008b): *Op. Cit.*

Israel no és objecte d'embargament d'armes vigent per part de l'ONU, l'OSCE o la Unió Europea, malgrat el 20 d'abril de 2002 el Parlament Europeu va elaborar una resolució per demanar al Consell que declarés un embargament d'armes sobre Israel. En aquest sentit, les exportacions d'armes no haurien violat el Codi de Conducta.

Israel no ha ratificat cap dels vuit acords esmentats a la redacció dels punts b), c) i d) del criteri 1:

- No ha signat la Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques.⁶⁷
- Ha signat, però no ha ratificat la Convenció sobre Armes Químiques (cal afegir que en la mateixa situació només hi ha Birmània, Bahames i la República Dominicana i, sense signar, Somàlia, Iraq, Corea del Nord, Angola, Egipte i Síria).⁶⁸
- No ha signat el Tractat de No-Prolifерació Nuclear⁶⁹ i no coopera amb l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica.
- Israel no forma part de l'Acord de Wassenaar.⁷⁰
- No forma part del Grup d'Austràlia sobre control d'armes biològiques i químiques.⁷¹
- No forma part del Règim de Control de Tecnologia de Míssils.⁷²
- No forma part del Grup de Proveïdors Nuclears.⁷³
- No ha signat la Convenció contra les mines antipersona.⁷⁴

- A més, tampoc ha signat el Tractat d'Oslo per prohibir les municions de dispersió (i a més, les va utilitzar massivament al Líban el 2006).⁷⁵ Les municions de dispersió presenten, entre d'altres, una problemàtica similar a la de les mines antipersona, ja que bona part de les submunicions desplegades no esclaten en el moment de l'impacte.

És molt probable que el Codi de Conducta faci referència només al fet que Espanya, com a Estat membre de la UE, no hauria de violar el contingut d'aquests tractats i acords, amb els quals té un compromís. Des d'aquest punt de vista, no es té constància que Madrid hagi exportat a Israel armes que hagin violat aquests tractats. Tanmateix, és preocupant que Espanya hagi cooperat amb Israel en programes de "guerres nuclears, biològiques i químiques"⁷⁶ o que entre 2004 i 2008 hagi exportat més de 110.000 euros de material de doble ús de la categoria "materials, substàncies químiques, 'microorganismes' i 'toxines' ".⁷⁷ Al marge de la possibilitat que s'hagin transferit o no aquests materials, és raonable suposar que l'esperit del primer criteri és donar legitimitat a aquests importants tractats, i aquests convenis tenen com a objectiu fomentar el compliment global de les seves disposicions i, fins i tot, alguns animen als estats membres a incentivar els estats no membres la ratificació dels acords. Des d'aquesta mirada, el fet que Espanya, Estat que ha ratificat tots els acords i forma part de tots els grups esmentats⁷⁸, exporti material militar a Israel, que no n'ha ratificat cap ni forma part de cap dels grups anteriors, genera dubtes del compliment d'aquest primer criteri i, per tant, de la legalitat d'aquestes exportacions.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 1 en 7 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

⁶⁷ Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques, www.opbw.org/ [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁶⁸ Convenció sobre Armes Químiques, www.opcw.org/about-opcw/non-member-states/ [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁶⁹ Nacions Unides: Estat dels Acords Multilaterals sobre Regulació d'Armes i Desarmament, <http://disarmament.un.org/TreatyStatus.nsf> [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷⁰ Acord de Wassenaar, www.wassenaar.org/participants/index.html [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷¹ Grup d'Austràlia, www.armscontrol.org/factsheets/australiagroup [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷² Règim de Control de Tecnologia de Míssils, www.mtrc.info/english/partners.html [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷³ Grup de Proveïdors Nuclears, www.nuclear-suppliersgroup.org/member.htm [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷⁴ Campanya Internacional per Prohibir les Mines Antipersona, www.icbl.org/tools/databases/country/israel [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁷⁵ Convenció sobre les Municions de Dispersió, www.clusterconvention.org/pages/pages_i/i_statessigning.html [Consulta: 10 de març de 2009].

⁷⁶ Europa Press (2009): "ERC e ICV exigen que se corte la exportación de armas a Israel y piden explicaciones a Sebastián", 12 de gener, disponible a: www.europapress.es/noticiaprint.aspx?ch=00066&cod=20090112181057 [Consulta: 10 de març de 2009].

⁷⁷ Vegeu dades al capítol sobre les exportacions d'Espanya a Israel.

⁷⁸ Vegeu els estats membres dels tractats i grups a les webs esmentades a les notes precedents.

CRITERI 2. Respecte dels drets humans a Israel

Criteri 2. Respecte dels drets humans al país de destinació final.

Un cop valorada la capacitat del país destinatari en els principis rellevants establerts pels instruments internacionals de drets humans, els estats membres:

- a) No emetran una llicència d'exportació si hi ha un risc clar que l'exportació proposada pogués ser utilitzada per repressió interna.
- b) Exerciran cautela i vigilància especial emetent llicències, cas per cas, i tenint en compte la naturalesa de l'equipament, als països on s'han establert serioses violacions dels drets humans segons els cossos competents de l'ONU, el Consell d'Europa o la Unió Europea.

Per a aquest propòsit, l'equipament que pogués ser utilitzat per a repressió interna inclourà, *inter alia*, equipament del qual hi ha evidència d'ús d'equipament similar per a repressió interna per part del proposat usuari final, o on hi ha raó per creure que l'equipament serà desviat de l'usuari o propòsits finals declarats per repressió interna. En línia amb el paràgraf 1 de les Provisions Operatives d'aquest Codi, la naturalesa de l'equipament serà curosament considerada, en particular si està dirigida a propòsits de seguretat interna. Repressió interna inclou, *inter alia*, tortura i altres tractaments o càstigs cruels, inhumans i degradants, execucions sumàries o arbitràries, desaparicions, detencions arbitràries i altres violacions greus dels drets humans i de les llibertats fonamentals, com recullen els instruments internacionals rellevants sobre drets humans, incloent-hi la Declaració Universal dels Drets Humans i la Convenció Internacional de Drets Civils i Polítics.

La Posició Comuna aprovada el 8 de desembre de 2008 afegeix a aquest criteri 2 del Codi de Conducta una referència explícita a les violacions del Dret Internacional Humanitari (DIH).⁷⁹ El text original del Codi de Conducta ja incloïa el respecte al DIH al Criteri 6, inclusió que es manté a la nova Posició Comuna. Per respectar el text original i per poder analitzar el compliment d'aquest Codi des del principi, les referències a un eventual no compliment del DIH per part d'Israel estaran contingudes a l'anàlisi de Criteri 6, més endavant.

Israel ha estat objecte de nombroses denúncies i crítiques per part de l'Oficina de l'Alt Representant de Drets Humans de les Nacions Unides. Un nodrit compendi dels informes que assenyalen aquestes vulneracions de drets humans i llibertats fonamentals es poden consultar al lloc web de l'Oficina.⁸⁰ Al període de sessions del mes d'abril de 2005, per exemple, es van emetre tres resolucions condemnatòries sobre la violació de drets humans i el Dret Internacional Humanitari per part del Govern d'Israel.⁸¹ El darrer informe del Relator Especial sobre la Promoció i la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals mentre s'afronta el Terrorisme, va concloure, en un dels últims informes sobre la situació de drets humans a Israel, el novembre de 2007:⁸²

"[El Relator Especial] (...) ha identificat també situacions serioses d'incompatibilitat de les obligacions del país referents als drets humans i les llibertats fonamentals amb la seva llei antiterrorisme i la seva pràctica. Aquestes situacions inclouen la prohibició de tortura o de

⁷⁹ Consell de la Unió Europea (2008b): *Op. Cit.*

⁸⁰ Oficina de l'Alt Comissionat de Drets Humans de l'ONU, lloc sobre Israel disponible a: www.ohchr.org/EN/countries/MENARegion/Pages/ILIndex.aspx [Consulta: 5 de desembre de 2008].

⁸¹ Albert Caramés (2005): "Indústria militar y comercio de armas", Escola de Cultura de Pau – Armas bajo Control, p. 7, disponible a: www.escolapau.org/img/programas/desarme/informes/05informe012.pdf [Consulta: 8 de novembre de 2008].

⁸² Martin Scheinin (2007): "Promotion And Protection Of All Human Rights, Civil, Political, Economic, Social And Cultural Rights, Including The Right To Development. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Martin Scheinin", Consell de Drets Humans de l'ONU- Assemblea General, sèrie sessió, A/HRC/6/17/Add.4, 16 de novembre, p. 23, paràgraf 54, disponible a: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/149/30/PDF/G0714930.pdf?OpenElement> [Consulta: 5 de desembre de 2008].

tractament cruel, inhumà o degradant; els drets a la vida i principis del dret humanitari referents als objectius legítims; el dret a la llibertat i a un judici just; i l'impacte sever de la construcció de la barrera a Cisjordània i mesures associades a gaudir de drets i llibertats civils, culturals, econòmiques, polítiques i socials als Territoris Ocupats de Palestina. És imperatiu atendre l'abast complet d'aquestes situacions, no només per assegurar el compliment d'Israel amb les seves obligacions internacionals sinó també per afrontar les condicions que poden conduir al reclutament per al terrorisme."

Durant el 60è període de sessions de la Comissió de Drets Humans (Ginebra, del 15 de març al 23 d'abril de 2004) es va condemnar la situació de drets humans a quatre contextos, un dels quals eren els Territoris Ocupats de Palestina (els altres, Somàlia, la República Democràtica del Congo i Burundi). La resolució 2004/10 condemnava Israel per la pràctica de les execucions extrajudicials, l'establiment d'assentaments de colons, l'ús de la tortura als centres de custòdia de palestins, l'assassinat massiu de civils -menors inclosos- als campaments de refugiats palestins, la conculcació de la llibertat de moviments de la població palestina, la destrucció d'infraestructures i la construcció del mur de separació i el seu impacte a la vida de la població palestina.⁸³

Finalment la Unió Europea també ha expressat la seva preocupació per la violació dels drets humans i el Dret Internacional Humanitari a Israel. En un informe mostra "greu preocupació pel continu elevat índex de baixes, particularment entre civils, i urgeix al Govern d'Israel a posar fi als assassinats extrajudicials".⁸⁴

Situació dels drets humans a Israel: ⁸⁵

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
País amb violacions greus dels drets humans segons els informes condemnatoris i resolucions condemnatòries de la Comissió/Consell de Drets Humans de l'ONU	x	x	x	x	x	x
País amb violacions greus dels drets humans i les llibertats fonamentals segons la Unió Europea	x	x	x	x	x	x
País amb violacions greus i sistemàtiques dels drets humans segons fonts no governamentals (Amnistia Internacional – Human Rights Watch)	x	x	x	x	x	x

Israel a l'escala de terror polític, entre 1 (mínim) i 5 (màxim).⁸⁶

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Amnistia Internacional	4	4	5	5	5	4	4	4	5
Departament d'Estat dels EUA	4	5	5	4	4	4	4	4	5

⁸³ Escola de Cultura de Pau (2005): *Alerta 2005!*, Icaria, Barcelona, pp. 100-101.

⁸⁴ Albert Caramés (2005): *Op. Cit.*, p. 7.

⁸⁵ Indicadors de l'Escola de Cultura de Pau, disponibles als seus informes *Alerta 2004!*, *Alerta 2005!*, *Alerta 2006!*, *Alerta 2007!*, *Alerta 2008!* i *Alerta 2009!*, tots publicats per Icaria, Barcelona.

⁸⁶ Political Terror Scale, disponible a: www.politicalterrorcale.org/ [Consulta: 27 de novembre de 2009].

Nivell 4: Les violacions de drets civils i polítics s'han expandit a grans volums de població. Assassinsats, desaparicions, i tortura són una part comuna de la vida. Malgrat aquesta generalització, aquest nivell de terror afecta a aquells qui s'interessen per les idees o la política.

Nivell 5. El terror s'ha expandit a tota la població. Els líders d'aquestes societats no posen límits als mitjans o la cura amb la qual persegueixen objectius personals o ideològics.

És molt difícil poder demostrar que el material militar exportat a Israel acaba sent utilitzat (exactament el mateix equipament) als Territoris Ocupats o per violar els drets humans de la població palestina. Tanmateix, és lícit preguntar als governs **quines garanties es tenen que aquest fet no serà finalment una realitat**. L'exemple del Regne Unit al respecte no sembla

acceptable: el novembre de 2000 i l'abril de 2002 el Govern britànic va protestar per l'ús de components elaborats al Regne Unit en tancs, avions i helicòpters militars utilitzats pels israelians als Territoris Ocupats⁸⁷, i Jack Straw va declarar a una sessió parlamentària en la qual es qüestionava la pertinència de les exportacions d'armes britàniques a Israel, que "encara estem recavant nova informació sobre **quin** F-16 va ser utilitzat en l'atac" [èmfasi afegit], tot i reconeixent que era "perfectament possible" que components britànics estiguessin assemblejats als F-16 esmentats.⁸⁸ L'esperit del criteri 2 no va, però, adreçat a la qüestió de si un component o un material militar determinat ha estat el causant d'una violació dels drets humans o del Dret Internacional Humanitari, sinó que la seva intenció és preguntar-se si les exportacions d'armament tenen com a destinació un país en el qual es violen aquests drets, ja que l'Estat importador (Israel en aquest cas) tindrà aquest material exportat al seu abast per utilitzar-lo o no, directament o indirecta, sense que cap govern estranger pugui fer una intromissió en la seva sobirania militar.

No hi ha cap dubte sobre les violacions greus i sistemàtiques dels drets humans comeses per part de l'Estat d'Israel, tal com confirmen, cada any, els diferents informes de la Unió Europea, la Comissió/Consell de Drets Humans de l'ONU o els informes de les organitzacions no governamentals més prestigioses de defensa dels drets humans. Per això, exportar armament a Israel representa una violació flagrant del criteri 2 del Codi de Conducta de la UE.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 2 en 159 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

CRITERI 3. Existència de tensions o conflictes armats a Israel

Criteri 3. Situació interna del país de destinació final, en termes d'existència de tensions o conflictes armats.

Els estats membres no permetran exportacions que poguessin provocar o prolongar conflictes armats o agreujar tensions o conflictes existents al país de destinació final.

Centres que han classificat la situació entre Israel i els Territoris Ocupats de Palestina com a conflicte armat (en cursiva el nom de les seves respectives publicacions):

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Estocolm, Suècia - <i>SIPRI Yearbook</i> ⁸⁹	x	x	x	x	x	x
Escola de Cultura de Pau Universitat Autònoma de Barcelona - <i>Informe Alerta</i> ⁹⁰	x	x	x	x	x	x
Heidelberg Institute for International Conflict Research Heidelberg, Alemanya - <i>Conflict Barometer</i> ⁹¹	x	x	x	x	x	x
Center for International Development & Conflict Management (CIDCM), Universitat de Maryland, EUA - <i>Peace and Conflict</i> ⁹²	x	No informe	x	x	No llista conflictes	No llista conflictes

⁸⁷ Mark Davies (2002): "Straw defends arms sales change", *BBC*, 9 de juliol, disponible a: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2110081.stm [Consulta: 29 de novembre de 2008].

⁸⁸ Declaracions de Jack Straw al parlament britànic, disponible a: www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm200102/cmhansrd/vo020723/debtext/20723-03.htm [Consulta: 29 de novembre de 2008].

⁸⁹ Classificació com a "conflicte armat". *SIPRI Yearbook*, Londres, Oxford University Press, informes dels anys 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

⁹⁰ Classificació com a "conflicte armat". *Alerta*, Barcelona, Icaria, informes dels anys 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

⁹¹ Classificació com a "crisi severa" o "guerra", que corresponen a una situació de conflicte armat. *Conflict Barometer*, Universitat de Heidelberg. Informes dels anys 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 i 2008.

⁹² Classificació com a "conflicte armat". Center for International Development & Conflict Management (CIDCM), Universitat de Maryland, informes dels anys 2003, 2005, 2006, 2008 i 2009.

Tots els centres d'estudi consultats estan d'acord a definir la situació viscuda a Israel i els Territoris Ocupats de Palestina com de "conflicte armat", si bé cada centre defineix aquest concepte d'una manera diferent. Per això, exportar armament a Israel representa una violació flagrant del criteri 3 del Codi de Conducta de la UE.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 3 en 176 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

CRITERI 4. Israel i la preservació de la pau i estabilitat regionals

Criteri 4. Preservació de la pau, la seguretat i l'estabilitat regionals.

Els estats membres no emetran llicències d'exportació si hi ha un risc clar que el destinatari pogués utilitzar l'exportació proposada de manera agressiva contra un altre país o reivindicar per la força una demanda territorial.

Quan es consideren aquests riscos, els estats membres tindran en compte *inter alia*:

- a) l'existència o probabilitat d'un conflicte armat entre el destinatari i un altre país;
- b) una demanda contra el territori d'un país veí que en el passat el destinatari ha intentat, o ha amenaçat, per aconseguir a través de la força;
- c) si l'equipament pogués ser probablement utilitzat pels objectius legítims de seguretat nacional i defensa del destinatari;
- d) la necessitat de no afectar de manera adversa l'estabilitat regional en qualsevol manera significativa.

Israel ha estat als últims anys involucrat en enfrontaments amb països de la regió:

- Durant l'estiu de 2006, Israel va lliurar una guerra contra Hezbollah al Líban. A l'actualitat existeix una força internacional de l'ONU que vetlla pel manteniment de la pau a la zona. Tanmateix, cal no oblidar que aquesta operació militar és una ampliació d'una altra missió de l'ONU, l'existència de la qual no va evitar els atacs d'Israel sobre un altre territori sobirà. Per altra banda, cal recordar que hi ha un milió de submunicions de dispersió sense explotar al sud del Líban, dels quatre milions que Israel va llançar, segons l'ONU, en els últims tres dies del conflicte armat de 2006, amb l'alto el foc ja acordat. Israel s'ha negat a facilitar informació que ajudaria al desminatge.⁹³ Aquestes armes suposen un allargament del sofriment i provoquen tensions.

- Des dels temps de l'aiatol·là Khomeyni, a partir del 1979, Iran i Israel s'han amenaçat mútuament amb utilitzar la força militar l'un contra l'altre.⁹⁴ Aquesta situació ha empitjorat durant els últims anys amb la decisió d'Iran d'enriquir urani.⁹⁵

⁹³ "Lebanon: Deminers find new cluster bomb sites without Israeli data", *Irin* (agència de notícies de l'ONU), 22 de gener de 2008.

⁹⁴ Els llocs web dels ministeris d'afers exteriors dels dos països contenen referències explícites a aquestes amenaces: Israel té un apartat a la portada amb l'epígraf "L'amenaça iraniana", mentre que Iran té un altre amb el títol "Gaza". Vegeu, respectivament: www.mfa.gov.il/MFA/ i www.mfa.gov.ir/cms/cms/tehran/en/index.html [Consultes: 10 de març de 2009].

⁹⁵ Vegeu al respecte Peter Finn (2009): "U.S., Israel Disagree on Iran Arms Threat", *The Washington Post*, 11 de març, p. A04.

- Israel ha fet incursions militars a territori sirí en diverses ocasions. Entre d'altres, destaquen dues: l'octubre de 2003 Israel va atacar el que va qualificar com un campament terrorista a Síria, país que va definir l'atac com un acte d'agressió que violava la Carta de l'ONU i l'Acord de Retirada de 1974 que va seguir la guerra de 1973 al Pròxim Orient, i va acusar Israel d' "exportar la seva actual crisi interna a la regió sencera". Israel va qualificar l'acció com una "operació defensiva mesurada".⁹⁶ El setembre de 2007, Israel va bombardejar el que va definir com un "lloc nuclear sospitós" al nord de Síria.⁹⁷

En segon lloc, Israel manté ocupats territoris que pertanyen a altres estats sobirans. Aquests territoris han estat ocupats amb la força o l'amenaça d'utilitzar-la. Cal recordar que la retirada d'Israel a les demarcacions prèvies a 1967 continua sent una exigència de l'ONU, com s'especifica clarament a les resolucions 242 (1967) i 338 (1973), ambdues del Consell de Seguretat i, per tant, d'obligat compliment. L'ocupació d'aquests territoris no ha estat reconeguda per la comunitat internacional:

- alts del Golan, de sobirania sirí, ocupats el 1967.
- granjes de Chebaa, de sobirania libanesa.

Finalment, és necessari destacar, a l'Orient Mitjà, les tensions polítiques i militars d'Israel amb altres països altament militaritzats com Aràbia Saudita o Iraq, a més dels esmentats Iran, Síria i Líban. Aquests i altres països (Egipte, Jordània...) han mantingut enfrontaments armats històrics, alguns dels quals encara no han cicatritzat. Després dels atacs a Gaza de finals de desembre de 2008 i gener de 2009, el rei d'Aràbia Saudita va anunciar que la iniciativa de 2002 que preveia una pau global entre el món àrab i Israel a canvi de la creació d'un Estat palestí independent als Territoris Ocupats per Israel el 1967, no seguiria vigent per molt temps.⁹⁸ Tanmateix, tots els països esmentats en aquest paràgraf, amb l'excepció de l'Iraq, van importar material militar o de doble ús espanyol els anys 2006 i 2007.⁹⁹ Entre 2003 i 2006, Aràbia Saudita va rebre dels membres de la UE importacions de material militar per uns 6.700 milions d'euros (4.000 milions de França), mentre que entre 2002 i 2007 Israel va rebre més de 1.000 milions.¹⁰⁰ Quant a les armes més preocupants, cal destacar que la possessió d'armes de destrucció massiva per part d'Israel ha suposat un incentiu per als seus veïns per adquirir també aquest tipus d'armament.¹⁰¹

La possibilitat d'enfrontament entre l'Estat d'Israel i altres països sobirans ha estat una realitat al llarg dels últims anys, fins a l'extrem d'arribar a materialitzar-se. Les resolucions del Consell de Seguretat així ho posen de manifest.¹⁰² Tel Aviv manté ocupacions militars a altres països malgrat haver obtingut la desaprovació de la comunitat internacional i haver estat exigida la retirada d'aquests territoris a unes resolucions que ja tenen quatre dècades. Des d'aquests punts de vista, sembla raonable concloure que exportar armament a Israel representa una violació flagrant del criteri 4.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 4 en 74 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

⁹⁶ "Security Council meets on Israeli attack in Syria", *CNN.com*, 5 d'octubre de 2003, disponible a: www.cnn.com/2003/WORLD/meast/10/05/mideast/index.html [Consulta: 6 de desembre de 2008].

⁹⁷ Glenn Kessler i Robin Wright (2007): "Israel, U.S. Shared Data On Suspected Nuclear Site", *The Washington Post*, 21 de setembre, p. A01, disponible a: www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/09/20/AR2007092002701.html [Consulta: 6 de desembre de 2008].

⁹⁸ Alain Gresh (2009): *Op. Cit.*, p. 7.

⁹⁹ Tica Font (2008): *Op. Cit.*

¹⁰⁰ Vegeu les estadístiques a l'annex 2.

¹⁰¹ John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt (2007): *The Israel Lobby And U.S. Foreign Policy*, Londres, Penguin Books – Allen Lane, p. 36.

¹⁰² A l'annex 4 està disponible una llista de les resolucions del Consell de Seguretat no respectades per Israel.

CRITERI 5. Israel i la seguretat nacional dels estats membres

Criteri 5. Seguretat nacional dels estats membres i dels territoris les relacions exteriors dels quals són responsabilitat d'un estat membre, així com dels països amics i aliats.

Els estats membres tindran en compte:

- a) l'efecte potencial de l'exportació proposada en la seva defensa i interessos de seguretat i els dels amics, aliats i altres estats membres, mentre es reconeix que aquest factor no pot afectar la consideració del criteri sobre drets humans i sobre pau, seguretat i estabilitat regionals;
- b) el risc d'utilització d'aquests béns contra les seves forces o les dels amics, aliats i altres estats membres;
- c) el risc de 'reverse engineering' o de transferència de tecnologia no intencionada.

Israel només té relacions diplomàtiques amb tres dels 22 estats part de la Lliga Àrab: Egipte, Mauritània¹⁰³ i Jordània, i tampoc té relacions amb almenys una altra dotzena de grans països.¹⁰⁴ Alguns dels països que no tenen relacions amb Israel estan en tensió permanent amb aquest Estat, incloent-hi alguns països 'aliats' dels estats membres de la Unió Europea, com els països del Magreb i el Golf Pèrsic.

D'altra banda, cal considerar que el conflicte que mantenen israelians i palestins se situa en el centre de masses de la polarització internacional entre una part del món islàmic i una part d'Occident. Aquesta situació de conflicte permanent és present en els discursos que bona part dels actors internacionals utilitzen per augmentar les tensions. Com a cas extrem, fins i tot Al-Qaeda reivindica, entre les seves pretensions, la creació de l'Estat palestí, malgrat que la causa palestina no es trobava entre les seves reivindicacions inicials.¹⁰⁵ L'amenaça que aquesta manipulació interessada (però disponible) representa per a Occident, Espanya inclosa, està àmpliament reconeguda. Per la seva rellevància, Israel té un potencial desestabilitzador regional i, en última instància, global.

Es tenen dubtes que les exportacions d'armament europeu a Israel, les espanyoles incloses, no representin una amenaça per a algun estat amic o aliats, el que posa en qüestió el compliment d'aquest criteri 5.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 5 en 4 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel).

¹⁰³ Tanmateix, Mauritània va ordenar el 6 de març de 2009 el tancament de l'ambaixada israeliana, va donar 48 hores perquè el personal israelià abandonés el país, i va "congelar" les relacions bilaterals amb Israel. "Mauritània ordena el cierre de la Embajada israelí", *El País*, 7 de març.

¹⁰⁴ Els països de la Lliga Àrab sense relacions diplomàtiques amb Israel són Iraq, Líban, Aràbia Saudita, Síria, Iemen, Líbia, Sudan, Marroc, Tunísia, Kuwait, Algèria, Emirats Àrabs, Bahrain, Qatar, Oman, Somàlia, Djibouti i Comores. A més, Israel tampoc té relacions amb Afganistan, Iran, Pakistan, Bangla Desh, Indonèsia, Malàisia, Txad, Mali, Níger, Guinea, Corea del Nord, Cuba, Bolívia i Venèçuela, entre d'altres. Ministeri d'Afers Exteriors de l'Estat d'Israel, disponible a: www.mfa.gov.il/MFA/About-the-Ministry/Diplomatic-missions/Israel-s-Diplomatic-Missions+Abroad.htm [Consulta: 5 de desembre de 2008].

¹⁰⁵ Paul Rogers (2005): "Endless War. The global war on terror and the new Bush Administration", briefing paper, Oxford Research Group, març.

CRITERI 6. Comportament internacional d'Israel

Criteri 6. Comportament del país comprador davant la comunitat internacional, en especial en el que respecta a la seva actitud davant el terrorisme, la naturalesa de les seves aliances i el respecte del dret internacional.

Els estats membres tindran en compte *inter alia* el registre del país comprador en relació amb:

- a) el seu suport o foment del terrorisme i el crim internacional organitzat;
- b) el compliment dels seus compromisos internacionals, en particular el no ús de la força, incloent-hi el Dret Internacional Humanitari aplicable als conflictes internacionals i no internacionals.
- c) Els seu compromís amb la no proliferació i altres àrees de control d'armaments i de desarmament, en particular la signatura, ratificació i implementació de convencions rellevants de desarmament i de control d'armes referides al punt b) del Criteri 1.

Israel ha incomplert un seguit de resolucions obligatòries de l'ONU¹⁰⁶, entre les que destaquen, per la seva rellevància:¹⁰⁷

- Resolució 242 del Consell de Seguretat de l'ONU (1967), on s'exigeix la retirada israeliana dels Territoris Ocupats.
- Resolució 338 del Consell de Seguretat de l'ONU (1973), on es demana el cessament d'hostilitats i la retirada israeliana dels Territoris Ocupats.

Cal afegir també que els EUA han utilitzat el seu poder de veto en un mínim de 42 resolucions que pretenien condemnar o criticar severament accions de l'Estat d'Israel. La primera data de 1972, on no es va aprovar el paràgraf 74 de la resolució S/10784 que pretenia condemnar Israel pels seus atacs contra Síria i el sud del Líban. Una de les últimes va ser la negativa d'adoptar la resolució S/878 de 2006 que demanava un alto el foc mutu a la Franja de Gaza.¹⁰⁸

Respecte al punt c) d'aquest criteri, cal recordar que Tel Aviv no ha ratificat cap dels tres instruments que s'especifiquen expressament a tenir en compte (punt b) del criteri 1), ja que Israel:

- No ha signat la Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques.¹⁰⁹
- Ha signat, però no ha ratificat la Convenció sobre Armes Químiques.¹¹⁰
- No ha signat el Tractat de No-Proliferació Nuclear¹¹¹ i no coopera amb l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica. Cal insistir en què Israel disposa d'armes nuclears.

Altres acords no ratificats relacionats amb aspectes militars:¹¹²

- Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional, 1998.
- Protocol I Addicional a les Convencions de Ginebra de 1949, relatiu a la Protecció de Víctimes dels Conflictes Armats Internacionals, 1977.
- Protocol II Addicional a les Convencions de Ginebra de 1949, relatiu a la Protecció de Víctimes dels Conflictes Armats No Internacionals, 1977.
- Convenció de les Nacions Unides contra la Corrupció, 2003.

106 A l'annex 4 hi ha disponible una llista de les resolucions del Consell de Seguretat no respectades per Israel.

107 Casa Àrabe (2007): *Palestina 181. 60 años después. Recopilación de documentos de las Naciones Unidas sobre la cuestión palestina*, Madrid, Casa Àrabe-IEAM (Instituto Internacional de Estudios Árabes y del Mundo Musulmán), novembre.

108 Palestine Monitor (2007): "US aid to Israel", *Palestine Monitor Factsheet*, 31 d'octubre, disponible a: www.palestinemonitor.org/spip/IMG/pdf/FS_usaid_31102007_light.pdf [Consulta: 29 de novembre de 2008].

109 Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques, *Op. Cit.*

110 Convenció sobre Armes Químiques, *Op. Cit.*

111 Nacions Unides: Estat dels Acords Multilaterals sobre Regulació d'Armes i Desarmament, *Op. Cit.*

112 Actualitzat a desembre de 2007. Font: BICC, disponible a: www.bicc.de/ruestungsexport/data-base.php?action=land_detail&auswahl=Israel&topic=E [Consulta: 8 de desembre de 2008].

- Convenció sobre la Prohibició d'Ús, Emmagatzemament, Producció i Transferència de Mines Antipersona i la Seua Destrucció, 1997.
- Tractat Comprensiu de Prohibició de Proves Nuclears, 1996.
- Tractat sobre la Prohibició d'Emplaçament d'Armes Nuclears i Altres Armes de Destrucció Massiva al Mar i la Base Oceànica i el Subsòl (Tractat del Mar), 1972.
- Protocol per Prevenir, Suprimir i Castigar el Tràfic de Persones, Especialment Dones i Infants, que complementa la Convenció de l'ONU de 2000 contra el Crim Transnacional Organitzat (en vigor: 2003).
- Protocol contra el Contraban de Migrants per Terra, Mar i Aire, que complementa la Convenció de l'ONU de 2000 contra el Crim Transnacional Organitzat (en vigor: 2004).
- Protocol contra la Manufactura i Tràfics Il·lícits d'Armes de Foc, les Seves Parts i Components i Municions, que complementa la Convenció de l'ONU de 2000 contra el Crim Transnacional Organitzat (en vigor: 2005)
- Convenció sobre la Prohibició d'Ús Militar o Qualsevol Altre Ús Hostil de Tècniques de Modificació de l'Entorn, 1978.
- Convenció sobre la Fabricació d'Explosius Plàstics amb el Propòsit de Detecció, 1991.
- Convenció Internacional Contra la Presa d'Ostatges, 1979.
- Tractat sobre els Principis que Governen les Activitats dels Estats en l'Exploració i Ús de l'Espai Exterior, Incloent-hi la Lluna i Altres Cossos Celestials (Tractat de l'Espai Exterior), 1967.

El BICC (Centre Internacional per a la Conversió de Bonn) considera que la participació d'Israel en les convencions sobre drets humans i control d'armes es troba en una situació "molt greu".¹¹³

Tanmateix, és el respecte del Dret Internacional Humanitari el punt més qüestionat en aquest Criteri 6.¹¹⁴ Són moltes les evidències que posen de manifest la no adequació d'Israel al Dret Internacional. Una part de les denúncies de violació del DIH per part d'Israel estan relacionades amb la construcció del mur de separació entre Israel i Cisjordània (malgrat que no respecta les fronteres reconegudes). El juliol de 2004, la Cort Internacional de Justícia de La Haia es va pronunciar, com li va demanar l'ONU, sobre la legalitat del mur israelià. La Cort afirmà que el mur era "contrari al Dret Internacional" i, a més, va insistir en què els estats part de la IV Convenció de Ginebra, sobre protecció de civils en temps de guerra tenien l'obligació "d'assegurar el compliment per part d'Israel del Dret Internacional Humanitari".¹¹⁵ D'altra banda, una de les denúncies més antigues (encara vigent) és la que respecta a l'establiment d'assentaments permanents en territoris ocupats, els quals violarien l'article 49 de la IV Convenció de Ginebra, que especifica:¹¹⁶

"La potència ocupant no deportarà o transferirà parts de la seva pròpia població civil als territoris que ocupa".

No obstant això, als darrers anys les evidències més nombroses han estat les referides a l'agressió al Líban de 2006 i els atacs a Gaza durant tres setmanes a partir del 27 de desembre de 2008. Al primer cas, l'informe del Consell de Drets Humans de 2 d'octubre de 2006 sobre el conflicte a la missió a Líban i Israel va especificar que:¹¹⁷

"La missió conclou que violacions serioses dels drets humans i el dret humanitari han estat comeses per Israel. La informació disponible fortament indica que, en moltes ocasions, Israel va violar les seves obligacions legals de distingir entre objectius militars i civils; d'aplicar com-

113 BICC, disponible a: www.bicc.de/rues-tungsexport/database.php?auswahlLand=Israel [Consulta: 8 de desembre de 2008].

114 Amb la nova inclusió de la Posició Comuna, el respecte al Dret Internacional Humanitari també és, juntament amb el respecte dels drets humans, l'objectiu del criteri 2.

115 Cort Internacional de Justícia (2004): "Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory", 9 de juliol, disponible a: www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=71&code=mwp&p1=3&p2=4&p3=6&case=131&k=5a [Consulta: 29 de novembre de 2008].

116 Article 49, IV Convenció de Ginebra Relativa a la Protecció de Civils en Temps de Guerra, disponible a: www.unhcr.ch/html/menu3/b/92.htm [Consulta: 5 de desembre de 2008].

117 Philip Alston, Paul Hunt, Walter Kälin i Miloon Kothari (2006): "Mission To Lebanon And Israel. Implementation Of General Assembly Resolution 60/251 Of 15 March 2006 Entitled 'Human Rights Council'. Report Of The Special Rapporteur On Extrajudicial, Summary Or Arbitrary executions, Philip Alston; the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Paul Hunt; the Representative of the Secretary-General on human rights of internally displaced persons, Walter Kälin; and the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, Miloon Kothari", Consell de Drets Humans de l'ONU- Assemblea General, segona sessió, A/HRC/2/7, 2 d'octubre de 2006, p. 22, paràgraf 99, disponible a: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G06/141/95/PDF/G0614195.pdf?OpenElement> [Consulta: 5 de desembre de 2008].

pletament el principi de proporcionalitat; i de prendre totes les precaucions possibles per minimitzar el dany a civils i a objectes civils."

Quant als atacs a Gaza a finals de 2008 i principis de 2009, cal destacar tres punts diferenciats. El primer refereix a l'envergadura del desastre. L'advocat Gonzalo Boyé, de l'acusació particular davant l'Audiència Nacional espanyola de les víctimes d'un altre atac a Gaza, en aquest cas de 2002, va formar part d'un grup que va realitzar una avaluació de les conseqüències dels fets esdevinguts entre el 27 de desembre de 2008 i el 19 gener de 2009:

*"1.440 morts, més de 5.300 ferits, 37 de les 221 escoles existents destruïdes, 4 dels principals hospitals atacats i amb danys seriosos, 22 mesquites arrasades i un total de 48 danyades, més del 40% de la producció agrícola destrossada, el 63% dels nens presenten símptomes d'estrés posttraumàtic."*¹¹⁸

D'acord amb Boyé, dels 1440 morts, 431 van ser nens i només 152 combatents (el 10,55%),¹¹⁹ la qual cosa afectaria el principi de discriminació entre civils i combatents, un dels pilars del Dret Internacional Humanitari. El segon punt tracta sobre l'altre pilar del DIH, el principi de proporcionalitat. En repetides ocasions, les autoritats israelianes han reconegut la desproporció dels atacs i, fins i tot, han fet referència oberta als seus discursos a aquesta violació del DIH: l'exconseller de seguretat nacional d'Israel, Giora Eiland, va declarar, el 20 de gener de 2009, que "si els nostres civils són atacats, no anem a respondre de manera proporcionada, sinó amb tots els mitjans al nostre abast, per provocar uns estralls que vostès s'ho pensaran dues voltes abans d'atacar-nos".¹²⁰ Encara més preocupants van ser les declaracions del primer ministre israelià, Ehud Olmert, amenaçant amb respondre "de manera severa i desproporcionada" als coets llençats pels grups armats palestins a Gaza.¹²¹ Finalment, el tercer punt refereix a les diferents denúncies i acusacions de crims de guerra contra Israel. Amnistia Internacional va declarar que Israel "podria haver comès crims de guerra" en utilitzar armament d'una manera que violaria el Dret Internacional Humanitari. Entre d'altres, aquesta organització va trobar evidències de la utilització de municions amb fòsfor blanc, aletes de morter o mines antitanc en zones residencials.¹²² Per altra banda, Richard Falk, relator de l'ONU pels Drets Humans als Territoris Ocupats, va acusar Israel de crims de guerra, afirmant que els atacs a Gaza "representen violacions severes i massives del Dret Internacional Humanitari tal com es defineix a les Convencions de Ginebra, en el que respecta a les obligacions de la Potència Ocupant com als requeriments de les lleis de la guerra", violacions que incloïen el càstig col·lectiu, la selecció de civils com a objectiu i la resposta desproporcionada militar.¹²³ És important apuntar que Falk ja va declarar, abans dels atacs, que el setge d'Israel sobre Gaza i la política de càstig col·lectiu representaven "una continuada, flagrant i massiva violació del Dret Internacional Humanitari, com s'especifica a l'Article 33 de la IV Convenció de Ginebra".¹²⁴ Després dels atacs, l'anomenat *informe Goldstone* suposa una molt extensa recopilació dels fets esdevinguts a Gaza que conclou que Israel i grups armats palestins van cometre crims de guerra i contra la humanitat.¹²⁵

Israel no és un Estat col·laborador en polítiques de desarmament, tenint en compte el seu compromís assumit amb els tractats internacionals vigents. Tampoc ha complert amb les disposicions obligatòries de l'Organització de les Nacions Unides i altres obligacions internacionals. Si bé és un Estat aliat d'Occident, les proves de violacions del Dret Internacional Humanitari o del "no ús de la força", condicions esmentades expressament al text d'aquest criteri (si bé només són recomanacions), apunten a l'incompliment d'aquest criteri 6 que suposa exportar armes a Israel.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 6 en 21 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

¹¹⁸ Gonzalo Boyé (2009): ponència escrita "El cas de Gaza davant l'Audiència Nacional", *Jornada sobre justícia penal universal i internacional*, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 13 de març, p. 2.

¹¹⁹ Gonzalo Boyé (2009): *Op. Cit.*, pp. 2 i 4.

¹²⁰ *International Herald Tribune*, 20 de gener de 2009, citat a Alain Gresh (2009): *Op. Cit.*

¹²¹ "Olmert amenaza con una respuesta desproporcionada", *Público*, 1 de febrer de 2009.

¹²² L'ús de fòsfor blanc en zones residencials està prohibit pel Protocol Addicional I a les Convencions de Ginebra i pel Tercer Protocol a la Convenció sobre Prohibicions i Restriccions a l'ús de Certes Armes Convencionals que Poden Causar un Dany Excessiu o Tenir un Efecte Indiscriminat. Vegeu Amnistia Internacional (2009): "Fuelling conflict: Foreign arms supplies to Israel/Gaza", document MDE 15/012/2009, 23 de febrer, pp. 3-15.

¹²³ Richard Falk (2008): "Israel's War Crimes", *The Nation*, 29 de desembre de 2008, disponible a: www.thenation.com/doc/20090112/falk?rel=hp_currently [Consulta: 9 de març de 2009].

¹²⁴ Richard Falk (2008b): "Gaza: Silence is not an option", nota de premsa de les Nacions Unides, 9 de desembre, disponible a: www.unhcr.org/hurricane/hurricane.nsf/0/183ED1610B28CB80C125751A002B06B2?opendocument [Consulta: 11 de març de 2009].

¹²⁵ Missió Investigadora de l'ONU sobre el conflicte de Gaza (2009): "Human rights in Palestine and other occupied Arab territories", *Consell de Drets Humans*, 12 sessió, referència A/HRC/12/48, 15 de setembre, disponible a: www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf [Consulta: 18 de novembre de 2009].

CRITERI 7. Risc de desviament o reexportació en condicions no desitjades de les transferències a Israel

Criteri 7. Existència de risc que l'armament es desviï dins del país comprador o es reexporti en condicions no desitjades.

Al valorar l'impacte de l'exportació proposada en el país importador i el risc que els béns exportats puguin ser desviats a un destinatari final indesitjable, es consideraran:

- a) els interessos de defensa legítima i seguretat interna del país receptor, incloent-hi qualsevol intervenció de l'ONU o altres activitats de manteniment de la pau;
- b) la capacitat tècnica del país receptor per utilitzar l'equipament;
- c) la capacitat del país receptor de controls efectius de exportacions;
- d) el risc de reexportació o desviament de les armes a organitzacions terroristes (l'equipament antiterrorista necessitaria en particular consideració curosa en aquest context).

Cal abordar aquest apartat a través de dues perspectives: la probabilitat que Israel reexporti els béns militars importats a un tercer país indesitjable, i la possibilitat que una transferència de material militar a un altre país acabi sent reexportada a Israel.

En el primer cas, sembla que el Govern israelià té poques restriccions pel que fa als destinataris de les seves exportacions de material militar.¹²⁶ El Centre d'Informació per a la Seguretat Transatlàntica de Berlín (BITS) va mostrar com la meitat dels motors per a vaixells de guerra transferits a Israel als anys noranta van acabar a tercers països, entre els quals alguns es trobaven en guerra. Entre d'altres, destaquen les reexportacions a Eritrea (l'any 1993), Sri Lanka (1995 i 1996) o Índia (1996).¹²⁷ Als últims anys, Israel també ha exportat material de defensa a destinacions qüestionables, per trobar-se en situació de tensió política o conflicte armat.¹²⁸ També les exportacions espanyoles a Israel poden acabar en altres països. De fet, el 100% de les exportacions espanyoles del primer semestre de 2008 van ser reexportades, d'acord amb les declaracions del ministre de Indústria, Miguel Sebastián, que va citar com a destinataris finals del material als EUA, Regne Unit, Brasil, Sud-àfrica i "altres països".¹²⁹ Pel que fa al potencial històric d'Israel d'exportar a destinacions qüestionables, cal esmentar les denúncies que afirmen que Tel Aviv va transferir armes a la Ruanda del genocidi (violant l'embargament de l'ONU), als barons de la droga de Medellín, a l'exèrcit de Guatemala durant l'últim genocidi, transferències per 500 milions de dòlars anuals a la Sud-àfrica de l'*apartheid*, al Xile de Pinochet, a la Nicaragua de Somoza, a la Panamà de Noriega, a la dictadura de Birmània (que hauria rebut míssils israelians el 2002 i tecnologia electrònica i entrenament d'intel·ligència el 2006) i a l'actual règim de Zimbàbue (vehicles antidisturbis valorats en 10 milions de dòlars).¹³⁰ Israel fins i tot va exportar 1308 míssils a Iran els anys 1985 i 1986, 500 amb finançament dels EUA.¹³¹ Aquells anys Iran lliurava una guerra contra Iraq.

Pel que fa a la possibilitat que una exportació a un país acabi sent reexportada a Israel, cal destacar les discussions a diferents països europeus sobre la pertinència d'exportar components de l'avió de combat **F-16** i l'helicòpter de combat **Apache** nord-americans, models que s'exporten a Israel i són utilitzats als territoris ocupats: Irlanda¹³² produeix, a través de la delegació de l'empresa dels EUA Data Device Corporation, un component crucial per a l'F-16 i l'Apache, i la companyia holandesa Philips va anunciar a la seva pàgina web que exporta components per als Apache

¹²⁶ Harald Molgaard (2005): "Arms exports and collaborations: the UK and Israel", *CAAT* (Campanya Contra el Comerç d'Armes), Londres, juny, disponible a: www.caat.org.uk.

¹²⁷ Christopher Steinmetz (2002): "German-Israeli Armaments Cooperation", *BITS*, núm. 6, novembre-desembre, disponible a: www.bits.de/public/articles/cast06-02.htm [Consulta: 29 de novembre de 2008].

¹²⁸ Entre moltes altres, destaquen les exportacions de diferents tipus de míssils a Índia (cada any entre 2003 i 2006), Colòmbia (2005 i 2006) o Venècia (2004); avions de combat a Sri Lanka (2000, 2001 i 2005); helicòpters de combat a Angola (2004 i 2005) i altres armes pesades a Nigèria (2006 i 2007), Txad (2005) i Uganda (2002 i 2005). Base de dades FIRST (SIPRI), disponible a: <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2009].

¹²⁹ Europa Press (2009): "Indústria asegura que el material de Defensa vendido a Israel no era armamento y además no se utilizó en su territorio", 10 de març, disponible a: www.europapress.es/epsocial/politica-social/noticia-industria-asegura-material-defensa-vendido-israel-no-era-armamento-ademas-no-utilizo-territorio-20090310151930.html [Consulta: 10 de març de 2009].

¹³⁰ Mary Brennan (2005): "The Israeli Arms Trade", dins de Palestine Solidarity Campaign; Campaign for Nuclear Disarmament: *Israel Weapons of Mass Destruction. Cause of Concern*, briefing paper, núm. 21, 13 de juliol, p. 13; Palestinian Grassroots Anti Apartheid Wall Campaign (2008): "Exporting occupation: the israeli arms trade", p. 3, disponible a: www.stopthewall.org [Consulta: 9 de març de 2009].

¹³¹ Base de dades FIRST (SIPRI), disponible a: <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2009].

¹³² Tanmateix, Irlanda no exporta oficialment material de defensa a Israel.

israelians.¹³³ En qualsevol cas, cal recordar que els estàndards que regulen els components per a ésser integrats en productes que seran reexportats van ser devaluats a la nova guia de 2004, en què s'especificava que si el país destinatari (en aquest cas els EUA) tenia un sistema de control de transferències efectiu, corresponia a aquest país decidir sobre futures reexportacions, el que sembla contradir el criteri 7. Aquesta nova guia de 2004 podria tenir els seus orígens en una altra nova guia aprovada al Regne Unit després dels debats que, davant les incursions israelianes en els Territoris Ocupats de Palestina el 2002, qüestionaven les exportacions de components del F-16 als EUA.¹³⁴ Amb la tendència en augment¹³⁵ d'exportar components i no productes militars acabats és molt difícil poder determinar l'ús militar d'alguns d'aquests components, llistar-los i realitzar un seguiment de la seva utilització. De fet, en nombroses ocasions no requereixen de llicència d'exportació. Respecte al cas espanyol, l'empresa **Indra Sistemas**¹³⁶ ha produït els simuladors de missió, en servei, dels F-16 de Lockheed Martin, avions de combat que, com hem esmentat, sovint són exportats a Israel i són utilitzats als Territoris Ocupats de Palestina. En aquest apartat, és important tenir en compte que Estats Units és un important importador d'armes europees, que Israel ho és dels EUA i que -i aquí es troba un dels punts més controvertits- Israel és l'únic receptor d'ajuda nord-americana que no ha de rendir comptes sobre la manera en què utilitza els subministraments dels EUA.¹³⁷

Israel té un alt potencial de reexportació a països que no haurien de ser destinataris d'armament dels estats membres de la UE. Per això, les exportacions de material militar a Israel podrien violar el criteri 7 del Codi de Conducta.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 7 en 26 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

CRITERI 8. Compatibilitat amb la capacitat econòmica d'Israel

Criteri 8. Compatibilitat de les exportacions d'armes amb la capacitat econòmica i tècnica del país receptor, tenint en compte la conveniència que els estats satisfacin les seves necessitats legítimes de seguretat i defensa amb el mínim de recursos humans i econòmics per a armaments.

Els estats membres tindran en compte, a la llum d'informació de fonts rellevants com els informes del PNUD, el Banc Mundial, l'FMI o l'OCDE, si la proposada exportació afectarà seriosament el desenvolupament sostenible del país receptor. Consideraran en aquest context els nivells relatius del país receptor en despesa militar i social, tenint en compte també qualsevol ajuda de la UE o bilateral.

Israel és un país enriquit, i té capacitat econòmica (el 2005 va ocupar la posició 26 en el rànquing mundial de PIB per persona, amb 25.864 dòlars PPA, mentre que Espanya va ocupar el lloc 24 amb 27.169¹³⁸) com tecnològica i tècnica militar (és un dels estats que més ha desenvolupat la tecnologia militar).

¹³³ Helen Close i Roy Isbister (2008): *Op. Cit.*, p. 18.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ Helen Close i Roy Isbister (2008): *Op. Cit.*, pp. 17-8.

¹³⁶ D'acord amb el propi lloc web d'Indra, disponible a: www.indra.es/servlet/ContentServer?pagename=IndraES/SolProductos_FA/DetalleSolucionProductoFoto&cid=1083830071059&pid=1083830065073&Language=es_ES [Consulta: 6 de desembre de 2008].

¹³⁷ John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt (2007): *Op. Cit.*, p. 28.

¹³⁸ PNUD, Programa de l'ONU per al Desenvolupament (2008): *Informe sobre Desarrollo Humano 2007-2008*, Mundi-Prensa, Madrid, p. 231.

D'altra banda, malgrat que tant la despesa en salut com en educació són inferiors a la despesa militar, els indicadors de despesa social a Israel han estat sovint superiors als registrats a Espanya. Així, les despeses relatives respecte al PIB el 2004 (prenem aquest any com a referència) a Espanya i Israel van ser els següents:

Any 2004	Despesa en salut ¹³⁹	Despesa en educació ¹⁴⁰	Despesa militar ¹⁴¹
Israel	6,1% PIB	7,3% PIB	8,7% PIB
Espanya	5,7% PIB	4,5% PIB	1,1% PIB ¹⁴²

És reproable que la despesa militar sigui més important a Israel que la despesa en salut o en educació i, sens dubte, aquest país té problemes socials que requereixen millor atenció estatal i major preocupació pressupostària. No obstant això, l'esperit del text del Codi de Conducta estava probablement adreçat a una situació de pobresa generalitzada al país destinatari de les exportacions d'armament europeu i, des d'aquesta òptica, és menys qüestionable que les exportacions espanyoles a Israel hagin violat el criteri 8 d'aquest Codi.

Entre 2001 i 2008, els països membres de la Unió Europea han fet **referència a aquest criteri 8 en 2 ocasions per justificar les seves denegacions** d'autoritzacions d'exportar material de defensa i doble ús a Israel.

(vegeu balanç global a l'apartat d'iniciatives europees per limitar la venda d'armament a Israel)

139 Any 2004. PNUD (2008): *Op. Cit.*, pp. 296-9.

140 Any 2004. PNUD (2006): *Informe sobre Desenvolupament Humà 2006*, Mundi-Prensa, Madrid, pp. 348-351.

141 Any 2004. PNUD (2006): *Op. Cit.*, pp. 348-351.

142 Cal esmentar que la despesa militar associada a Espanya pel PNUD només considera el pressupost del Ministeri de Defensa, i no afegeix les diverses partides militars que es troben a altres ministeris (el valor total pot arribar a ser el doble del de Defensa) ni té en compte les diferències entre el pressupost i la despesa final, que es sol incrementar entre un 8% i un 17%. Veure al respecte Pere Ortega (2007): "Inercia y deriva del gasto militar. España en el orden militar mundial", dins d' Arcadi Oliveres i Pere Ortega (eds.): *El Militarismo en España*, Barcelona, Icaria, pp. 113-142. No es coneix la realitat de la despesa militar israeliana.

Nota aclaridora

Els continguts dels criteris esmentats no estan establerts amb el mateix grau d'obligatorietat (vegeu que alguns d'ells només especifiquen que es "tindran en compte" determinades qüestions abans de decidir si s'autoritza l'exportació). Per tant, tot i que s'indiqui que un criteri sigui violat, això no vol dir necessàriament que la Llei hagi estat infringida en el seu sentit més rigorós, ja que es desconeixen, per ser secretes, les deliberacions de la JIMDUU en el seu procés d'autoritzar exportacions. No obstant això, donats els nombrosos i greus arguments i l'envergadura del problema, cal presumir que les exportacions de material militar a Israel representen, en general, una flagrant violació tant dels criteris com, en el seu conjunt, dels objectius i fins de la Llei espanyola i europea de control d'exportacions d'armament.

Resum de l'aplicació dels criteris del Codi de Conducta al cas d'Israel

No violació del criteri	
Possible violació del criteri	
Violació del criteri	
Violació flagrant del criteri	

Criteri	Incompliment
Criteri 1. <i>Respecte als compromisos internacionals dels membres de la UE</i>	Israel no ha ratificat cap dels vuit acords esmentats a la redacció dels punts b), c) i d) d'aquest criteri: Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques; Convenció sobre Armes Químiques; Tractat de No-Prolifерació Nuclear; Convenció contra les mines antipersona. No forma part de l'Acord de Wassenaar, del Grup d'Austràlia, del Règim de Control de Tecnologia de Missils ni del Grup de Proveïdors Nuclears. Cooperació espanyola en programes d'armes químiques.
Criteri 2. <i>Respecte dels drets humans al país de destinació final</i>	Condemnes sistemàtiques anuals de la Comissió/Consell de Drets Humans de la ONU. Condemnes sistemàtiques anuals de la Unió Europea. Condemnes sistemàtiques anuals d'Amnistia Internacional o Human Rights Watch. Escala de Terror Polític (Amnistia Internacional i Departament d'Estat dels EUA) entre els nivells 4 i 5, a una escala entre l'1 i el 5 (màxim).
Criteri 3. <i>Situació interna del país de destinació final (existència de tensions o conflictes armats)</i>	Existència de conflicte armat d'acord amb els principals centres sobre conflictes (SIPRI, Universitat de Heidelberg, Universitat de Maryland i Escola de Cultura de Pau) Conflictes armats externs (Líban: 2006).
Criteri 4. <i>Manteniment de la pau, la seguretat i l'estabilitat regionals</i>	Conflictes armats regionals recents (Líban: 2006). Tensió permanent i amenaça mútua amb Iran. Possibilitat de conflicte armat internacional. Incurcions militars israelianes a Síria. Ocupacions militars a Síria i Líban. Tensions latents amb Síria, Aràbia Saudita, Líban (Hezbollah), Iran... en particular després de les incurcions militars israelianes en els Territoris Ocupats. Carrera d'armaments regional, incloent-hi armament de destrucció massiva.
Criteri 5. <i>Seguretat nacional dels Estats membres i dels territoris sota la seva responsabilitat, i dels països amics i aliats</i>	Alguns aliats dels estats membres de la Unió Europea no tenen relacions diplomàtiques amb Israel i estan en tensió permanent amb Tel Aviv. El conflicte entre israelians i palestins es troba en el centre de masses de la polarització entre una part del món islàmic i una part d'Occident, fet instrumentalitzat per organitzacions extremistes. Per la seva rellevància, Israel té un potencial desestabilitzador regional i, en última instància, global.
Criteri 6. <i>Comportament del país comprador, en especial respecte al terrorisme i el dret internacional</i>	Israel ha incomplert nombroses resolucions obligatòries de l'ONU, entre les quals destaquen la resolució 242 (1967) i la resolució 338 (1973). Els EUA han vetat un mínim de 42 resolucions que pretenien condemnar o criticar severament Israel. Israel no ha ratificat cap dels tres instruments esmentats expressament: Convenció sobre Armes Tòxiques i Biològiques, Convenció sobre Armes Químiques i Tractat de No-Prolifерació Nuclear. Violacions severes i massives del Dret Internacional Humanitari (en especial al Líban el 2006 i a Gaza el 2008 -2009). L'establiment d'assentaments permanents en territoris ocupats viola l'article 49 de la IV Convenció de Ginebra. El Mur de separació entre Israel i Cisjordània viola el Dret Internacional.
Criteri 7. <i>Risc de desviament o reexportació en condicions no desitjades</i>	Reexportacions a països en guerra o que violen sistemàticament els drets humans. Historial d'exportacions a règims qüestionats. Possibles col·laboracions amb equips militars que poden ser reexportats després a Israel (sobre tot des dels EUA). Bona part de les exportacions espanyoles són reexportades a tercers països.
Criteri 8. <i>Compatibilitat de les exportacions d'armes amb la capacitat econòmica i tècnica</i>	Israel és un país enriquit, i té capacitat econòmica i tècnica militar. Malgrat la despesa militar israeliana és superior a la de salut i d'educació, la despesa social és superior a l'espanyola. Malgrat el pressupost social potser hauria d'augmentar, és possible que les exportacions d'armes a Israel no violin l'esperit del text d'aquest criteri.

Elaboració pròpia.

6. Iniciatives europees per limitar l'exportació d'armament a Israel

Les exportacions d'armes a Israel no compleixen, en general, amb la totalitat dels criteris estipulats al Codi de Conducta. Com a conseqüència, diversos estats membres de la Unió Europea han denegat autoritzacions per exportar-hi armes. També el Parlament Europeu ha pres algunes iniciatives per limitar les transferències d'armament a Israel.

El nombre de denegacions de llicències d'exportació d'armament europeu a Israel i els criteris esmentats per rebutjar-les estan inclosos en els informes que la Unió Europea emet cada any per realitzar un seguiment de l'adequació del Codi de Conducta per part dels seus estats membres. Com es pot comprovar a la taula següent, aquestes denegacions són sistemàtiques i, en el cas d'alguns criteris, el nombre d'apel·lacions és molt elevat.

Llicències denegades a Israel i criteris apel·lats pels països de la Unió Europea¹⁴³

Any		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total 2001-08
Llicències rebutjades		51	66	26	26	14	27	28	22	260
Criteris apel·lats	Criteri 1	2	0	0	1	0	1	2	1	7
	Criteri 2	35	41	18	19	6	18	13	9	159
	Criteri 3	12	57	23	23	10	19	20	12	176
	Criteri 4	1	18	1	6	6	17	18	7	74
	Criteri 5	0	0	0	0	0	1	3	0	4
	Criteri 6	1	16	0	0	0	3	0	1	21
	Criteri 7	0	4	3	2	3	3	4	7	26
	Criteri 8	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Total apel·lacions		51	136	45	52	25	62	61	37	432

¹⁴³ Informes del Consell de la Unió Europea (diversos anys): "Annual report according to operative provision 8 of the European Union code of conduct on arms exports", *Official Journal of the European Union*, informes dels anys 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009, que contenen les dades corresponents a l'any anterior.

¹⁴⁴ Declaracions d'Ann Clwyd, parlamentària britànica, a les discussions amb el ministre d'Afers Exteriors, Jack Straw, el 2002, qüestionant la pertinència de les exportacions d'armes britàniques a Israel. Disponible a: www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm200102/cmhansrd/v0020723/debtext/20723-03.htm [Consulta: 29 de novembre de 2008].

¹⁴⁵ Relació entre el total de material militar exportat el 2002 (2.047.820 euros) respecte a l'any anterior (753.160 euros).

Malauradament, no es pot saber, més enllà d'alguns casos puntuals, quins països han denegat llicències a Israel i els criteris esmentats per a aquests rebutjos. La pretensió d'aquest capítol és analitzar la diferent manera que tenen els estats membres de la UE de considerar les exportacions d'armament a Israel. Aquestes pràctiques difereixen d'una manera molt notòria. Un exemple introductori: les Forces Armades d'Israel van declarar que havien utilitzat més armes i més munició contra els palestins l'abril de 2002 que en els 10 anys anteriors.¹⁴⁴ En resposta a aquesta escalada bèl·lica, la Unió Europea va reaccionar i diversos països, com Regne Unit, Bèlgica, França o Alemanya van suspendre total o parcialment les seves exportacions de material militar a Israel. El Govern espanyol, en canvi, va multiplicar les seves transferències per 2,7.¹⁴⁵

6.1 Europa

L'11 d'abril de 2002, el Parlament Europeu va adoptar una resolució en la qual feia una crida a la suspensió de relacions comercials amb Israel per protestar per les ofensives de l'exèrcit d'aquest país contra la població palestina. La resolució, aprovada per 269 vots contra 208 i 22 abstencions, no era vinculant i tenia l'objectiu simbòlic de pressionar els governs europeus. El Govern espanyol ocupava la presidència de la Unió Europea i el llavors ministre d'Afers Exteriors espanyol, Josep Piqué, va declarar que "les sancions contra Israel eren un escenari possible", malgrat aquestes amenaces no van ser mai dutes a terme.¹⁴⁶ El 20 d'abril de 2002 el Parlament Europeu va elaborar una resolució per demanar al Consell de la Unió Europea que declarés un embargament d'armes sobre Israel.

Noruega

El 2004, el Partit Laborista, el Partit Agrari i el Partit de l'Esquerra Socialista (la coalició majoritària al Parlament noruec) van acordar parar totes les exportacions de material militar a Israel.¹⁴⁷ Des d'aquell any, Noruega no ha exportat armament a Israel. Aquesta decisió no va ser presa en base a criteris burocràtics, sinó a través d'una política comuna, i no es va fer cap referència oficial als criteris del Codi de Conducta. Tanmateix, l'any anterior, el 2003, Israel va ser un dels 13 estats destinataris als quals es van denegar autoritzacions d'exportacions de material militar en base a aquest Codi de Conducta, si bé no es van especificar els criteris violats.¹⁴⁸

Finlàndia

D'acord amb els informes oficials, Finlàndia no ha exportat material militar a Israel des de 2001, últim any de transferències fins el 2007.¹⁴⁹ Tanmateix, segons la base de dades de comerç de productes de l'ONU, Finlàndia hauria exportat, entre 2002 i 2007, 4.415.499 dòlars a Israel, ocupant la desena posició en el rànquing d'exportadors.¹⁵⁰

Suècia

Suècia no ven (oficialment) material militar a Israel. Els informes de la Unió Europea no inclouen cap transferència i l'últim registre a la base de dades de comerç de productes de l'ONU data de 2003. El 2002, es va produir una denegació sota el criteri 4 del Codi de Conducta, segons recull l'informe governamental d'exportacions d'armes sueques de 2003. No obstant això, entre 1995 i 2001 Israel va ser el tercer país, després dels EUA i Noruega, de procedència de les importacions de material militar per part de Suècia.¹⁵¹

Regne Unit

El Regne Unit ha qüestionat freqüentment les exportacions d'armes a Israel. De fet, aquest últim país és un dels 21 territoris inclosos al capítol "principals països de preocupació" dels informes britànics sobre exportacions d'armament.¹⁵² El 1982 va declarar un embargament d'armes formal sobre Israel a causa de la invasió al Líban.¹⁵³ El 2002, Londres va imposar un embargament *de facto* (negat oficialment) per a equips militars que podien ser utilitzats als Territoris Ocupats de Palestina. Israel havia utilitzat material militar britànic contra els palestins. No es va tractar d'un embargament formal o complet, i les decisions es prenen de manera particularitzada, autorització per autorització.¹⁵⁴ En qualsevol cas, el Regne Unit va retardar algunes autoritzacions

146 Dades del paràgraf d'Ellis Shuman (2002): *Op. Cit.*

147 Entrevista amb Alexander Harang, Norges Fredsråd-The Norwegian Peace Alliance, 25 de novembre de 2008.

148 Ministeri d'Afers Exteriors de Noruega (2004): *Informe d'Exportacions d'Armes St.meld. nr. 41 (2003–2004)*. S'agraeix a Alexander Harang la facilitació i traducció d'aquest informe.

149 Vegeu informes *Annual Report According to the EU Code of Conduct on Arms Exports National Report of Finland* entre els anys 2001 i 2006, disponibles a: www.sipri.org/contents/armstrad/atlinks_gov.html [Consulta: 15 de novembre de 2008].

150 Vegeu taula d'exportacions a Israel de tots els països als annexos.

151 Entrevista amb Rolf Lindahl, cap de la secció de comerç d'armes i desarmament de la Swedish Peace and Arbitration Society (SPAS) a Estocolm, 22 de desembre de 2008.

152 Regne Unit (2008): *United Kingdom Strategic Export Controls. Annual report 2007*, p. 83.

153 John Hooper i Richard Norton-Taylor (2002): "Secret UK ban on weapons for Israel. Blocking of sales mirrors German action", *The Guardian*, 13 d'abril, disponible a: www.guardian.co.uk/uk_news/story/0,683668,00.html [Consulta: 18 de novembre de 2008].

154 John Hooper i Richard Norton-Taylor (2002): *Op. Cit.*

d'exportació de material de defensa.¹⁵⁵ Aquest fet va provocar problemes seriosos a la indústria israeliana, privada en ocasions de components imprescindibles per als quals no tenien alternativa.¹⁵⁶

Llicències d'exportació d'armament a Israel rebutjades al Regne Unit:¹⁵⁷

Període	Nombre total de casos rebutjats	Percentatge de casos rebutjats	Període	Nombre total de casos rebutjats	Percentatge de casos rebutjats
2009 (1er semestre)	6	6%	2004	13	8%
2008	15	6%	2003	26	12%
2007	14	5%	2002	84	31%
2006	22	8%	2001	31	10%
2005	9	5%	2000	6	-

Països Baixos

Aquest Estat és un dels pocs que especifiquen els criteris del Codi de Conducta de la UE que han estat referits per denegar llicències d'exportacions d'armament. Per l'interès que des-
perden, es mostren a continuació alguns exemples amb l'especificació del criteri apel·lat.

Llicències d'exportació d'armament a Israel rebutjades a Països Baixos:¹⁵⁸

Data	Referència	Descripció	Destinatari	Usuari final	Criteris apel·lats
Febrer 2008	NL 16/2007	Càmeres d'infrarojos	-	M. de Defensa	2, 3 i 4
Febrer 2008	NL 15/2007	Parts d'helicòpter	-	Força Aèria	2, 3 i 4
Juliol 2007	NL 09/2007	Parts de sistema de comunicació satèl·lit	-	Marina/Força Aèria	2, 3 i 4
Juliol 2007	NL 08/2007	Parts de càmera termal	Electro-Optics Industries	Desconegut	2, 3 i 4
Juny 2007	NL 17/2006	Paracaigudes autònoms nave- gables	M. de Defensa	M. de Defensa	2, 3 i 4
Juny 2007	NL 14/2006	Càmera termal	M. de Defensa	Exèrcit	2, 3 i 4
Febrer 2006	NL 03/2006	Parts de xarxa de comunicació satèl·lit	M. de Defensa	Força Aèria	2, 3 i 4
Setembre 2004	NL 02/2004	Tubs intensificació d'imatge 2a generació	Forces Armades	F. Armades	2, 3, 4 i 7
Setembre 2004	NL 03/2004	Tubs intensificació d'imatge 2a generació	Ortek	Desconegut	2, 3 i 7
Maig 2003	NL 05/2003	Components de motor dels jets F-100	Chromalloy Israel	Força Aèria	2, 3 i 4
Abril 2002	NL 04/2002	Pòlvora sense fum	Israel Military Industries	-	3, 4 i 6
Abril 2002	NL 05/2002	Granades de simulació	Hakirya	M. de Defensa	3, 4 i 6

Bèlgica

L'abril de 2002, el ministre d'Afers Exteriors belga, Louis Michel, va emetre una ordre per la qual es suspen-
gien les vendes de material militar a Israel, per evitar que pogués ser utilitzat contra la població palestina.¹⁵⁹

A **Flandes** (té, dins de Bèlgica, estructures pròpies), el 2007 cinc exportacions a Israel van ser denegades (quatre d'elles dirigides a l'exèrcit israelià) i estaven involucrades dos

155 Robin Hughes, Ilan Ostfeld, Michael Sirak i Sharon Sadeh (2003): "Israeli defence industry: In the lion's den", *Jane's Defence Weekly*, 26 de febrer.

156 Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

157 Dades del Govern del Regne Unit (diversos anys): *Information on Refusal Percentages and Standard Individual Export Licence Application Processing Times by Destination*, informes trimestrals entre 2004 i 2008, ambdós inclosos, disponibles a la base de dades del *Department of Business Innovation & Skills*, disponible a: <http://bis.ecgroup.net/Search.aspx> [Consulta: 5 de novembre de 2009]; dades de 2002 i 2003 de Harald Molgaard (2005): *Op. Cit.*, a partir dels informes *UK Strategic Export Controls Annual Reports* de 2002 i 2003; dades de les denegacions de 2000 i 2001 de Jack Straw, en declaracions al parlament britànic, disponible a: www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm200102/cmhansrd/vo020723/debtext/20723-03.htm [Consulta: 29 de novembre de 2008]; dades de llicències aprovades el 2001 a "Sanctioning arms to Israel", *The Muslim News*, 22 de juliol de 2003, disponible a: www.muslimnews.co.uk/paper/index.php?article=1254 [Consulta: 29 de novembre de 2008]; dades de 2009 de la base de dades ECO, disponible a: www.exportcontrol.db.berr.gov.uk/eng/fox/sdb/SDBHOME [Consulta: 5 de novembre de 2009].

158 Dades del Govern dels Països Baixos (diversos anys): *Annual report on The Netherlands arms export policy*, anys 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 i 2007, disponibles a: www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/national_reports/national_reports_deafult#the-netherlands [Consulta: 20 de novembre de 2008].

159 Ellis Shuman (2002): *Op. Cit.*

companyies flamenques. Entre els materials objecte de denegació es trobaven dispositius òptics, alguns dels quals entren dins de la categoria de productes de doble ús de la Unió Europea, però estan considerats per la legislació belga amb finalitat militar i, per tant, requereixen de llicència d'exportació militar. Els arguments esgrimits pel ministre responsable van ser l'ús intern a Israel i altres denegacions similars d'altres estats de la Unió Europea.¹⁶⁰

S'ha d'especificar que no totes les exportacions a Israel han estat denegades per part del Govern flamenc, i sembla que segueixen un patró al llarg dels últims anys: aquelles exportacions destinades a l'exèrcit israelià com a usuari final són rebutjades, mentre que les parts a ser assemblades en sistemes armamentístics que són venuts posteriorment a altres països són, en general, autoritzades (el 2007, 14 de les 15 sol·licituds d'exportació a companyies israelianes per reexportar a un tercer país com usuari final van ser admeses).

Alemanya

El 9 d'abril de 2002 es va fer públic que Alemanya suspenia les seves vendes d'armes a Israel. Berlín havia estat el màxim suport dins d'Europa de Tel Aviv (el 2000 va transferir armes per valor de 170 milions de dòlars).¹⁶¹ Malgrat que es va deixar clar que no es tractava d'un embargament, les paraules de rebuig a les incursions israelianes utilitzades pels polítics alemanys van ser molt contundents i van deixar clar que la suspensió d'exportacions d'armes era fruit de la política israeliana als Territoris Ocupats. A més, les exportacions material militar alemany a Israel van de créixer radicalment a partir de 2004, any que va registrar onze vegades menys autoritzacions i 240 vegades menys exportacions que l'any anterior.¹⁶²

Alemanya també va rebutjar llicències d'exportació a Israel de 120 peces necessàries per a la construcció del tancs Merkava.¹⁶³ El 2002, va congelar els components produïts per MTU Friedrichshafen, fet que va afectar a la producció del Merkava 4.¹⁶⁴ Aquests tipus de tanc, el programa terrestre més important d'Israel, involucra a unes 200 empreses israelianes.¹⁶⁵ Els tancs Merkava sovint han estat utilitzats als Territoris Ocupats de Palestina. El bloqueig d'aquestes vendes no era nou: el 2000 la companyia alemanya Buck va afirmar que no podia transferir granades de fum perquè era impossible aconseguir una autorització del Govern alemany d'exportació de material militar a Israel.¹⁶⁶

França

El 17 de desembre de 2000 es va anunciar que França i Alemanya iniciaven un embargament no oficial d'exportacions d'armament, entre les que s'inclouïen dispositius no letals de control de masses. Poc abans, el diari *Le Monde* havia informat que el Ministeri d'Afers Exteriors i el comitè interministerial responsable de les exportacions de material militar francès van bloquejar, sense donar més explicacions, la transferència a Israel de 100.000 granades de gas lacrimogen de la companyia Nobel Sécurité a Israel. Segons el diari francès, aquesta mesura intentava protegir la imatge de França.¹⁶⁷ Tanmateix, mentre que després de 2003 Alemanya va disminuir radicalment les seves exportacions d'armes a Israel, París va aprofitar per augmentar-les i convertir-se en el major exportador europeu. El 64% de les exportacions de material militar a Israel entre 2004 i 2008 per part dels països membres de la Unió Europea van provenir de França.¹⁶⁸

¹⁶⁰ Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen van tweerlei gebruik 2007, març de 2008, p. 44, disponible a: www.vlaamsvredesinstituut.eu. S'agraeix a Inez Louwagie la facilitació i traducció d'aquest informe.

¹⁶¹ Peter Finn (2002): "Germany, in protest, suspends arms sales to Israel", *The Washington Post*, 10 d'abril.

¹⁶² Vegeu el detall de les exportacions alemanyes a l'annex 2.

¹⁶³ John Hooper i Richard Norton-Taylor (2002): *Op. Cit.*

¹⁶⁴ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

¹⁶⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁶ Nicole Krau (2000): "France and Germany stop arms sales to Israel (including non-lethal crowd control devices)", *Ha'aretz*, 17 de desembre, a partir de informació de *Le Monde*.

¹⁶⁷ Nicole Krau (2000): *Op. Cit.*, a partir d'informació de *Le Monde*.

¹⁶⁸ Vegeu el detall de les exportacions franceses a l'annex 2.

6.2 Denegacions d'exportacions espanyoles a Israel?

Resposta (text íntegre) de 6 de novembre de 2008 a la pregunta parlamentària 184/022464 de 18 de setembre de 2008 del diputat per IU-ICV Joan Herrera Torres, sobre criteris utilitzats pel Govern per autoritzar la venda d'armes a Israel:¹⁶⁹

“La política seguida por el órgano que informa de las operaciones de exportación de estos productos, la Junta Interministerial Reguladora del Comercio Exterior de Material de Defensa y de Doble Uso (JIMDDU), y la Secretaría General de Comercio Exterior, unidad encargada de la tramitación, ha sido enormemente escrupulosa desde enero del año 2001, adelantándose a la mayoría de los países de la Unión Europea en el establecimiento de restricciones en las exportaciones a Israel. Así, desde esa fecha no se ha autorizado la exportación definitiva de ningún armamento ni equipo que resultasen letales ni pudiesen ser empleados como material antidisturbios. Las principales partidas autorizadas han correspondido a equipos electrónicos para aeronaves, exportaciones temporales para reparación de componentes o realización de pruebas de munición, además de envíos de componentes de armas deportivas (reexportadas a Estados Unidos una vez que son ensambladas), excluyendo expresamente el material paramilitar y antidisturbios. La mayor parte de estas operaciones son el resultado de acuerdos entre los ministerios de Defensa de ambos países.

La JIMDDU ha tenido en cuenta, desde la aprobación el 8 de junio de 1998 del Código de Conducta de la Unión Europea en materia de exportación de armamento, los ocho criterios contenidos en el mismo, así como los criterios del Documento OSCE sobre Armas Pequeñas y Ligeras. Las solicitudes de exportación de material de defensa son analizadas caso por caso por la JIMDDU, llevándose a cabo un minucioso examen de la conveniencia de una exportación concreta de acuerdo con dichos criterios y, en especial, de los criterios 2 (respeto de derechos humanos), 3 (situación interna), 4 (situación regional) y 7 (riesgo de desvío).

Israel no ha estado sometido en los últimos años ni lo está en la actualidad a embargo alguno en la exportación de material de defensa, aunque casi todos los países de la Unión Europea han aplicado en todo este tiempo políticas cautelosas a la hora de autorizar envíos de armamento o incluso de productos y tecnologías de doble uso a dicho país y a países limítrofes.

Madrid, 10 de octubre de 2008.- El Secretario de Estado de Asuntos Constitucionales y Parlamentarios.”

¹⁶⁹ Publicat al BOCG, sèrie D, núm. 99, 6 de novembre de 2008, p. 610. Hi ha dues respostes similars recents a altres preguntes parlamentàries: la 184/067416, d'Isaura Navarro, el 5 d'abril de 2006 (vegeu Boletín Oficial de las Cortes Generales (BOCG), sèrie D, núm. 386, 16 de maig de 2006, pp. 235-236); i la 184/54281, de Gaspar Llamazares, el 24 de febrer de 2009 (consultada una còpia del document original).

¹⁷⁰ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 43.

¹⁷¹ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 47.

El nombre d'autoritzacions denegades es publica a Espanya des del 1999 i, des del 2001, s'especifica (de manera molt vaga) el tipus d'exportació denegat i el criteri del Codi de Conducta apel·lat per denegar la sol·licitud.¹⁷⁰ Per exemple, es coneix que les 3 transferències denegades el 2006 van ser totes elles d'armes lleugeres.¹⁷¹ Tanmateix, no s'especifica el país de destinació i altres detalls clau. Així, **no es coneix cap denegació d'autorització d'exportació de material militar espanyol a Israel.**

Denegacions d'exportacions espanyoles (a tots els països):¹⁷²

Material de defensa				Productes i tecnologies de doble ús			
Any	Sol·licituds	Denegacions	% de denegacions	Any	Sol·licituds	Denegacions	% de denegacions
2001	658	31	4,7	2001	462	33	7,1
2002	568	13	2,3	2002	327	19	5,8
2003	511	10	1,9	2003	341	13	3,8
2004	473	4	0,8	2004	363	18	4,9
2005	604	16	2,6	2005	318	21	6,6
2006	812	3	0,4	2006	343	12	3,5
2007	675	6	0,9	2007	363	24	6,6
2008	934	6	0,6	2008	465	8	1,7
Total	5,235	89	1,7	Total	2,982	148	5,0

Després dels esdeveniments de gener de 2009 a Gaza i la polèmica despertada per les exportacions d'armes espanyoles a Israel, la secretària d'Estat de Comerç el 2009, Silvia Irazo, va assegurar que, des del 2001, Espanya no havia autoritzat cap exportació a Tel Aviv de "cap armament ni equip que resultés letal".¹⁷³ Cal preguntar-se de quin tipus d'armes no letals es tracta, en particular tenint present algunes de les categories de material exportat, com la primera (armes de foc) o la quarta (bombes, coets, torpedes, míssils). En qualsevol cas, cal insistir que tot material de defensa exportat és, directament o com a component integrat, capaç de matar.

D'altra banda, Espanya no utilitza els mecanismes que preveu el Codi de Conducta quant a les consultes realitzades. A la taula següent es mostren totes les consultes i respostes per part d'Espanya i les de la totalitat dels estats membres de la Unió Europea (consultes per a tots els països).

Consultes realitzades i rebudes per Espanya sobre denegacions de llicències:¹⁷⁴

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Nombre de llicències atorgades per Espanya a Israel	?	?	?	18	13	10	5	7	13	22	21	109
Nombre de consultes realitzades sobre Israel per tots els països	?	?	?	?	?	?	?	6	2	4	4	16
Nombre de llicències a Israel rebutjades per tots els països	?	?	?	51	66	26	26	14	27	28	22	260
Nombre de consultes realitzades en total per Espanya	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nombre de respostes obtingudes en total per Espanya	-	0	1	0	2	4	3	2	3	0	0	15
Nombre de consultes totals realitzades (tots els països)	18	33	36	47	68	100	151	132	75	125	101	886
Nombre de respostes totals (tots els països)	-	27	25	45	48	95	151	133	75	125	101	825

¹⁷² Eduardo Melero (2009): *Op. Cit.*, a partir d'estadístiques oficials espanyoles d'exportació; dades de 2008 de Secretaría de Estado de Comercio (2009): *Op. Cit.*

¹⁷³ EFE (2009): "Desde 2001 no se autoriza la exportación de armas letales a Israel, según Comercio", *El Día*, 24 de febrer, disponible a: www.eldia.es/2009-02-24/NACIONAL/NACIONAL9prn.htm [Consulta: 10 de març de 2009].

¹⁷⁴ Consell de la Unió Europea (diversos anys): "Annual report according to operative provision 8 of the european union code of conduct on arms exports", *Official Journal of the European Union*, informes dels anys 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009, que contenen les dades corresponents a l'any anterior.

Tanmateix, d'acord amb fonts del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, Espanya consulta la base de dades de les denegacions d'exportacions d'armes europees i, segons declaren les autoritats del Ministeri, no s'ha aprovat mai una sol·licitud d'exportació que fos "essencialment idèntica" a una altra prèviament denegada per algun altre Estat membre.¹⁷⁵ D'acord amb el Codi de Conducta, un Estat membre que rep una sol·licitud d'autorització per exportar un material que és "essencialment idèntic" a un altre, l'exportació del qual (al mateix país destinatari) va ser denegada per un altre Estat membre, ha de consultar a aquest Estat membre abans d'aprovar l'autorització. Aquestes consultes no són públiques.

- Els estats membres de la UE han denegat 260 llicències d'exportació de material de defensa a Israel, on cal suposar que els productes no autoritzats són molt diversos.
- Espanya ha autoritzat, almenys entre 2001 i 2008, 109 llicències a Israel de material de defensa, com a mínim de cinc categories diferents.
- Espanya declara que realitza consultes a la resta d'estats membres en cas d'haver d'autoritzar exportacions "essencialment idèntiques" a la que aquests països van denegar. Espanya no ha realitzat cap consulta des de 1998 sobre autoritzacions "essencialment idèntiques" a les dels altres països, pel que cal suposar que aquestes situacions no s'han donat, d'acord amb les autoritats espanyoles.
- És prudent concloure que Espanya no ha denegat cap autorització d'exportació de material de defensa a Israel o, en cas d'haver-ho fet, el motiu d'aquesta denegació era tan evident que no requeria realitzar una consulta.

Diverses organitzacions espanyoles han demanat que s'aturin les exportacions espanyoles d'armament a Israel. El 15 de març de 2002, l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona va demanar la interrupció immediata de les vendes d'armes espanyoles a Israel, i va instar a la resta de països de la UE a prendre la mateixa mesura.¹⁷⁶ El març de 2005, un total de 41 organitzacions no governamentals espanyoles, reunides al I Encuentro Estatal de Solidaridad con Palestina (impulsat des del Fòrum Social de Màlaga), van demanar la fi de la venda d'armes a Israel.¹⁷⁷ A més, entitats de diversos països proposen desenvolupar una campanya de "boicot, desinversió i sancions" (BDS),¹⁷⁸ pressionant per revertir les relacions amb Israel (econòmiques, comercials, acadèmiques, de seguretat, diplomàtiques, etc.) i condicionar-les al respecte dels drets humans i els tractats internacionals. Les transferències d'armament són centrals a aquestes reivindicacions. El juliol de 2006, el Partit Liberal Demòcrata del Regne Unit va demanar la suspensió de totes les exportacions d'armes a Israel, com també va fer un dels tres partits que governen Noruega i la Confederació de Sindicats de Noruega.¹⁷⁹ El 10 de novembre de 2006 el relator especial de l'ONU, John Duggard, va demanar un embargament d'armes sobre Israel¹⁸⁰ i, recentment, el President de l'Assemblea General de l'ONU, Miguel D'Escoto Brockmann, ha instat a recolzar la campanya d'BDS per pressionar Israel.¹⁸¹ D'altra banda, algunes de les organitzacions involucrades en la monitorització de les exportacions d'armes espanyoles, com Greenpeace, Intermon-Oxfam i Amnistia Internacional s'han preguntat en repetides ocasions, respecte de les exportacions d'armes a Israel:

"Quines garanties es tenen que aquest material no contribuirà, directament o indirecta, a la comissió de violacions dels drets humans en el marc de les contínues escalades de violència a la regió?"¹⁸²

¹⁷⁵ Mark Bromley (2008): *Op. Cit.*, p. 47.

¹⁷⁶ Escola de Cultura de Pau (2002), disponible a: <http://unicornio.freens.org/profpcm-aux/Palestina/InformeArmas.pdf> [Consulta: 24 de desembre de 2008].

¹⁷⁷ Europa Press (2005): "Un grupo de 41 ONG pide que cese la venta de armas de España a Israel", *El Mundo*, 7 de març, disponible a: www.elmundo.es/elmundo/2005/03/07/solidaridad/1110190045.html. [Consulta: 8 de març de 2005].

¹⁷⁸ Vegeu Global BDS Movement, www.bdsmovement.net [Consulta: 15 de desembre de 2008].

¹⁷⁹ Palestinian Grassroots Anti Apartheid Wall Campaign (2008): *Op. Cit.*, p. 4.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ "UN General Assembly President Calls for BDS against Israeli Apartheid State", 26 de novembre de 2008, disponible a: <http://bdsmovement.net/?q=node/221> [Consulta: 24 de desembre de 2008].

¹⁸² Amnistia Internacional, Greenpeace i Intermon-Oxfam (2007): "Comercio de Armas en España: Una ley con agujeros", febrer, p. 13, disponible a: www.greenpeace.org/raw/content/espana/reports/comercio-de-armas-en-espa-a-u.pdf [Consulta: 6 de desembre de 2008].

Els esdeveniments a Gaza de tres setmanes a partir del 27 de desembre de 2008 han provocat una multiplicació de les peticions d'embargament obligatori per a les exportacions de material de defensa a Israel. Amnistia Internacional ha demanat a l'ONU la imposició d'un embargament d'armes immediat sobre Israel, Hamas i altres grups armats palestins,¹⁸³ i als països exportadors la supressió de totes les seves transferències d'armament.¹⁸⁴ Al Regne Unit, advocats que representen a 30 famílies palestines han portat als tribunals el secretari d'Exteriors britànic, David Miliband, i altres autoritats acusant-los d'haver actuat il·legalment al no suspendre les exportacions d'armes a Israel.¹⁸⁵ Al Congrés de Diputats espanyol, els portaveus dels grups polítics Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Joan Ridaó, i d'Iniciativa per Catalunya (ICV), Joan Herrera, han demanat al Govern que suspengui la venda de material militar a Israel, acusant-lo d'haver violat la Llei sobre el control de comerç exterior de material de defensa i doble ús.¹⁸⁶

183 Aquesta organització afirma que no hi ha evidències de transferències d'armament als grups armats palestins per part de cap govern (si bé altres informes esmentarien l'ran al respecte), i que les transferències són realitzades per fonts clandestines. Amnistia Internacional (2009): *Op. Cit.*, pp. 30-31.

184 Amnistia Internacional (2009): *Op. Cit.*, p. 31.

185 Afua Hirsch i David Pallister (2009): "Miliband accused over arms exports to Israel", *The Guardian*, 25 de febrer, disponible a: www.guardian.co.uk/politics/2009/feb/25/david-miliband-accused-israel-arms/print [Consulta: 9 de març de 2009].

186 Europa Press (2009): "ERC e ICV exigen que se corte la exportación de armas a Israel y piden explicaciones a Sebastián", *Op. Cit.*

7. Altres maneres de col·laboració militar entre Espanya i Israel

L'exportació d'armes a destinacions que no compleixin amb determinats criteris està clarament recollida a la legislació espanyola i, per aquest motiu, es pot apel·lar a la llei per qüestionar les exportacions de material militar a Israel, un país que, com hem analitzat al capítol precedent, no compleix els requisits. Tanmateix, més enllà dels aspectes jurídics, hi ha altres àmbits de cooperació militar que també poden resultar qüestionables, perquè poden contradir l'esperit de la pròpia legislació espanyola. El motiu principal pel qual es va aprovar una legislació específica sobre exportacions d'armes fou evitar els efectes contraproductius que aquestes transferències podrien ocasionar en la població del país de destinació final. Com veurem, hi ha altres pràctiques que presenten un efecte similar al de les exportacions d'armament i, per tant, atempten contra l'esperit de la legislació espanyola. Ens referim aquí a dues pràctiques diferenciades:

La primera és la col·laboració industrial i els acords comercials militars. Espanya i Israel tenen relacions sòlides i un volum de negoci molt superior al de les exportacions oficials espanyoles. Recordant les paraules esmentades d'Itamar Graff, conseller en cap de la delegació del Ministeri de Defensa d'Israel a Espanya el 2008: "La mitjana anual de volum de negoci entre les empreses israelianes i les espanyoles es situa entre els 50 i els 70 milions de dòlars."¹⁸⁷ Les exportacions espanyoles de 2007, en canvi, van ser de 2,3 milions d'euros. La segona manera important de relacions militars són les importacions d'armament israelià per part d'Espanya. El volum de les importacions no s'ha pogut calcular perquè, al contrari de les exportacions, el Govern espanyol no publica aquestes dades, i tampoc es coneix cap altra font que proporcioni els volums totals. En qualsevol cas, aquestes transferències són molt superiors a les de les exportacions, i només la compra el 2006 dels míssils Spike a l'empresa israeliana Rafael va suposar un cost de 324 milions d'euros.¹⁸⁸

En les pàgines que segueixen abordarem aquestes dues problemàtiques: la cooperació empresarial i les importacions d'armament israelià. A la primera qüestió també hi afegirem una breu panoràmica de les relacions en matèria de seguretat. A les dues seccions es farà referència constant a la indústria militar israeliana, una esquemàtica descripció de la qual està disponible al primer annex d'aquest informe.

7.1 La cooperació empresarial i els acords comercials militars

Les polítiques aplicades pels diferents països fabricants d'armament de promoció de la indústria local han augmentat les dificultats per accedir a altres mercats. Per això, cada vegada són més comuns els acords i *joint ventures* entre empreses militars locals i estrangeres. Israel és un dels països que més utilitza aquesta lògica comercial, condició vital per garantir contractes, i ha establert vincles de producció conjunta amb empreses de nombrosos països, com Romania, Geòrgia i Espanya. En paraules de Shimon Eckhaus, vicepresident de màrqueting i desenvolupament de negoci de la companyia Israel Aerospace Industries (IAI), "l'únic mecanisme que permet una penetració exitosa [a altres països] és activar els factors locals de cada país i signar acords de cooperació amb ells".¹⁸⁹ Els vincles més importants són, sens dubte, amb els Estats Units: la principal indústria israeliana, IAI, fa 35 anys que està establerta als EUA amb el nom d'IAI International. En paraules del vicepresident adjunt de comunicació d'IAI, Doron Suslik, "si vols vendre als EUA, has de satisfer l'afany electoral dels legisladors dels EUA produint localment i proveint

¹⁸⁷ José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, p. 18.

¹⁸⁸ "Santa Bárbara invertirá 15 millones en el misil Spike", *La Voz de Asturias*, 8 de març de 2006, disponible a: www.lavozdeasturias.es/noticias/noticia.asp?pkid=258352 [Consulta: 7 d'octubre de 2008]. Vegeu el detall d'aquesta i altres operacions més endavant al capítol sobre importacions.

¹⁸⁹ Harald Molgaard (2005): *Op. Cit.*

treball als EUA¹⁹⁰ IAI ha establert acords estratègics amb Boeing, Israel Military Industries (IMI) ha fet el mateix amb General Dynamics Ordnance and Tactical Systems, Rafael amb Raytheon o General Dynamics Armament and Technical Products i Elisra Electronic Systems amb Raytheon, entre altres exemples.¹⁹¹

Amb Europa les condicions són més difícils per comprar determinats productes militars, en particular aquells susceptibles de ser utilitzats als Territoris Ocupats de Palestina. Per això la cooperació i l'establiment d'aliances amb firmes europees és tan imprescindible com incoherent: referint-se al consorci Eurospike (entre Rafael i les alemanes Diehl Munitionssysteme i Rheinmetall Defence Electronics) per comercialitzar els míssils antitanc, el portaveu de Rafael, Amit Zimmer, va reconèixer que "és simplement més còmode per als clients europeus comprar a Eurospike que fer-ho a la israeliana Rafael".¹⁹²

Les col·laboracions per millorar les relacions comercials establertes entre la indústria militar israeliana i la indústria militar espanyola són pròsperes. De fet, el volum de negoci d'aquestes col·laboracions és superior al que representen les transferències d'armament entre els dos països. Augmentar les opcions comercials de la indústria militar israeliana significa cooperar en el desenvolupament dels productes militars que presenten dues característiques: armament específic per ser utilitzat als Territoris Ocupats de Palestina i aprofitament de l'enorme capacitat tecnològica desenvolupada per Israel com a conseqüència del seu llarg contenciós als Territoris Ocupats i les guerres amb diversos països àrabs.

La cooperació empresarial entre Israel i Espanya

Com ja s'ha esmentat, les relacions comercials militars entre Espanya i Israel no estan tan basades en les exportacions d'armament com en la cooperació industrial.¹⁹³ El Ministeri de Defensa d'Israel ha cooperat amb un gran nombre d'empreses espanyoles, entre les que destaquen Indra i TecnoBit. En la direcció contrària, són moltes les companyies militars israelianes les que col·laboren amb la indústria espanyola, principalment sobre sistemes de guerra electrònica, míssils, protecció de vehicles, avions sense pilot o protecció de fronteres, entre d'altres.¹⁹⁴ En relació amb aquest punt, cal tenir present que la indústria militar israeliana és majoritàriament pública (i la part privada registra una forta intervenció estatal), mentre que les empreses espanyoles involucrades en aquests consorcis militars, malgrat que solen ser companyies privades, reben fons públics i altres facilitats de les estructures governamentals espanyoles.¹⁹⁵

Col·laboracions vigents el 2008 entre el Govern espanyol i empreses israelianes:

- Rafael està encarregada de desenvolupar diferents projectes per a l'Exèrcit de Terra espanyol, com els sistemes de míssils Spike LR, Spike ER i les torretes d'armament dels nous blindats espanyols.¹⁹⁶
- IAI està treballant en el projecte d'avió sense pilot PASI i col·labora amb la Guàrdia Civil.¹⁹⁷ També continua estant encarregada de modernitzar els avions biplaza Northrop F-5, per adaptar els sistemes d'aviònica i precisió en la navegació, així com la seva presentació en cabina perquè siguin similars als utilitzats pels moderns avions de combat C.15 (F-18) i C.16 (EF-2000), de manera que puguin ser usats com a entrenador avançat de les tripulacions. També per modernitzar l'estructura de 20 aeronaus i prolongar la seva vida útil fins el 2015.¹⁹⁸

¹⁹⁰ Alon Ben-David (2005): "Israeli Defence Industry – Partner power", *Jane's Defence Weekly*, 23 de novembre.

¹⁹¹ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*; Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

¹⁹² Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

¹⁹³ José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, p. 20.

¹⁹⁴ José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 20.

¹⁹⁵ Per saber més sobre les relacions públiques-privades a la indústria militar espanyola, vegeu Pere Ortega (2007b): "La ineficiència de la indústria de guerra", dins d'Arcadi Oliveres i Pere Ortega: *El Militarismo en España*, Barcelona, Icaria, pp. 159-189.

¹⁹⁶ Vegeu capítol sobre importacions més endavant.

¹⁹⁷ José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, pp. 19-20.

¹⁹⁸ Direcció General d'Armament i Material del Ministeri de Defensa, disponible a: www.mde.es/dgam/principalesprogramasym.htm [Consulta: 22 de desembre de 2008].

- Elbit Systems coopera “molt estretament” amb l’Exèrcit de Terra espanyol en el que respecta a sistemes de telecomunicacions, en particular el radiotelèfon per a infanteria.¹⁹⁹
- Tadiran. A través d’aquesta empresa israeliana s’han adquirit mitjans d’antenes a la companyia espanyola RYMSA, per dotar a les grans unitats d’un sistema de transmissions automàtic i digital, amb mesures de protecció enfront accions de guerra electrònica. La Red Básica de Área, nom del programa del Ministeri de Defensa espanyol, és el concepte modern de les comunicacions tàctiques.²⁰⁰
- La companyia israeliana Aeronautics ha començat a construir una fàbrica a Valladolid.²⁰¹ Aquesta empresa proporciona serveis a la Junta de Castilla i Lleó sobre protecció civil i medi ambient.²⁰²
- Algunes empreses israelianes mantenen acords amb l’Estat espanyol. D’aquesta manera l’exportació del seu material a Espanya està lligada a la compra de material divers de fabricació espanyola.²⁰³

En el quadre que segueix es mostra una relació d’algunes de les empreses espanyoles que han manifestat exportar material militar a Israel. Hem inclòs aquesta taula aquí i no a l’apartat sobre exportacions d’armes per estar clarament identificades les empreses exportadores. A l’apartat posterior abordarem la problemàtica concreta de la col·laboració empresarial per accedir a concessions de productes militars.

Empreses militars espanyoles que declaren tenir a Israel com a client.²⁰⁴

¹⁹⁹ José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, pp. 19-20.

²⁰⁰ Direcció General d’Armament i Material del Ministeri de Defensa: *Op. Cit.*

²⁰¹ José María Navarro (2008): *Op. Cit.*, pp. 19-20.

²⁰² Daniela Berdugo (2009): *Estudio de mercado: La industria aerospacial en Israel*, Oficina econòmica i comercial de l’ambaixada de Espanya a Tel Aviv - ICEX, setembre, p. 17.

²⁰³ Daniela Berdugo (2009): *Op. Cit.*, p. 14.

²⁰⁴ Directori d’empreses militars del Centre d’Estudis per a la Pau J.M. Delàs, disponible a: www.centredelas.org/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=101&lang=ca [Consulta: 13 d’octubre de 2009]; José María Navarro (2009): “Directorio de empresas de Defensa en España 2009”, *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. especial 84, juliol, pp. 37-66; José María Navarro (2007): “Directorio de empresas de Defensa en España 2007”, *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. especial 81, juliol, pp. 33-66; José María Navarro (2006b): “Directorio de industrias de Defensa en España 2006”, *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. especial 78, juliol, pp. 43-66; Díez, O. (2002): “Directorio de industrias de Defensa en España 2002”, *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. especial 63, juliol, pp. 47-66.

²⁰⁵ Escola de Cultura de Pau (2002): *Op. Cit.*

²⁰⁶ “Ingenieros de España e Israel establecen contratos técnicos para el desarrollo de un futuro misil español”, *El País*, 2 de febrer de 1989.

- **Compañía Española de Sistemas Aeronáuticos (CESA)**, Getafe (Madrid). Té aproximadament un 70% de producció militar (equips aeronaútics) i 246 assalariats. Els accionistes són EADS CASA (60%) i Goodrich (40%, empresa del sector de l’aeronàutica militar d’Ohio, EUA). Facturació 2006: 34 milions d’euros.
- **European Security Fencing**, Est. de Càrtama (Málaga). 40% de producció militar. 20 assalariats. Facturació 2006: 2.800.000 euros.
- **UAV Navigation**, Alcobendas (Madrid). 20 assalariats i 55% de facturació militar. Té a Israel Aerospace Industries com a client directe. Fabrica sistemes de control i altres productes per a l’aviació. Facturació 2006: 1 milió d’euros (80% en exportacions).
- **Tecnobit**, Madrid. 370 assalariats. Facturació 2006: 50,4 milions d’euros. Producció: equips i simuladors de vol. 90% facturació militar.
- **Fabricaciones Extremeñas S.A.** (dins d’Explosivos Alaveses S.A. (Expal, Madrid), avui dins de Maxam Corp.). Expal és una empresa 100% militar amb 558 treballadors i 31,35 milions d’euros de vendes el 2006. Entre 1991 i 1997 va exportar pistoles per un valor de 5,1 milions d’euros; entre 1997 i 2000 va vendre a Israel equips de radar per 12,8 milions d’euros; el 2001 projectils per 0,49 milions d’euros i el 2002 tecnologia militar per 1,6 milions d’euros.²⁰⁵
- Altres empreses que han importat en el passat material militar d’Israel.²⁰⁶ **Enosa** (sistemes de visió nocturna), **Inisel** (comunicacions militars), **Talbot** (modernització de carros de combat), **Santa Bàrbara** (components i municions de la firma israeliana IMI).

Tal com hem esmentat amb anterioritat, les polítiques aplicades pels diferents països fabricants d'armament de promoció la indústria local han forçat l'establiment d'aliances entre empreses militars i estrangeres per accedir a altres mercats. Per això, els vincles de producció conjunta entre companyies israelianes i espanyoles han estat nombrosos, sovint a través de consorcis que incloïen empreses d'altres països. També cal recordar que el volum de negoci d'aquestes col·laboracions és molt superior al que representen les transferències d'armament entre els dos països.

Col·laboracions entre empreses espanyoles i israelianes.²⁰⁷

Empresa espanyola	Empresa israeliana	Motiu
General Dynamics Santa Bàrbara	IMI	Subministrament de munició de 120 mm. per als vehicles de combat Leopard de l'Exèrcit de Terra.
EADS-CASA	IAI	Modernització dels F-5 de l'Exèrcit de l'Aire.
Tecnobit	Rafael	Mantenen "des de fa temps" acords de cooperació de tecnologia electroòptica. ²⁰⁸
Amper	Tadiran Com.	El 1997, sistemes de comunicació militar ²⁰⁹ per valor de 35 milions de dòlars. Part d'una transferència superior a realitzar en els cinc anys següents. ²¹⁰
Amper	Tadiran Com.	Llicència per distribuir els Radiotelèfons Lleugers Tàctics No Protegits a les tropes espanyoles a l'Afganistan. Entregats 270 el 2008, 3.500 s'entregaran entre 2009 i 2010 i altres 2.730 a partir de 2010. ²¹¹
Indra i Amper	Elbit Systems ²¹²	Electrònica de guerra.
EADS-CASA	Elbit Systems	Contracte amb la filial d'Elbit, El-Op. També venda de cascs especials a una empresa d'helicòpters espanyola. ²¹³
Telefònica Solucions	Tadiran Com.	Utilització de tecnologia de Snapshield Ltd. (100% de Tadiran) per aplicacions de tecnologia mòbil. Anunciat el 2005. ²¹⁴ Aplicacions civils i militars.
General Dynamics Santa Bàrbara	Rafael	Missils d'abast mitjà Spike.
Iberia	IAI	Van concursar per modernitzar 12 avions de transport C-130 Hercules espanyols el 1994. ²¹⁵
Indra i EADS-CASA	IAI	Avions sense pilot Searcher Mk II.

El 2008, l'empresa espanyola **Indra** es va aliar amb les franceses Dassault Aviation i Thales per construir un avió no tripulat MALE (mitjana altitud i llarga durada) per a les forces franceses i espanyoles. Aquesta construcció es realitzaria a partir del model Heron TP d'Israel Aerospace Industries (IAI), per competir amb el model d'EADS, al que superaria en cost i temps de desenvolupament del producte. Cada aparell seria construït per IAI, equipat per Thales i Indra i integrat i certificat per Dassault, perquè estigui disponible el 2012.²¹⁶

El 2004 **Santa Bàrbara Sistemas**, empresa pública espanyola absorbida per la nord-americana General Dynamics, va formar part d'un consorci internacional per accedir a un contracte als EUA sobre municions d'armes lleugeres. El consorci també incloïa altra divisió de General Dynamics, Winchester (part d'Olin, als EUA), la canadencs SNC Technologies i Israel Military Industries (IMI).²¹⁷ Santa Bàrbara continua sent la proveïdora de munició i carros de combat de l'exèrcit espanyol.

El juliol de 2006, es va informar que l'israeliana Rafael estava buscant socis a Alemanya, Itàlia, Regne Unit i Espanya perquè aquestes empreses poguessin produir localment la baina de selecció de tir aire-terra anomenada *Litening III* en els avions Eurofighter Typhoon propietat de cadascun d'aquests països. El soci més probable era **Indra**, amb la qual ja havia cooperat en el

²⁰⁷ Si no s'especifica una altra font, José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 16.

²⁰⁸ Daniela Berdugo (2009): *Op. Cit.*, p. 37.

²⁰⁹ Shai Feldman i Yiftah Shapir (eds.) (2001): *The Middle East Military Balance 2000-2001*, Cambridge (Mass.)-Londres, Tel Aviv University i The Mit Press, p. 168.

²¹⁰ Segons Hezi Hermoni, president de Tadiran Com. "Contracts awarded, Communications Tadiran Com, Holon, Israel", *Jane's Defence Weekly*, 1 de març de 1997, p. 9.

²¹¹ "Amper entrega al Ejército de Tierra los primeros 270 Radioteléfonos Ligeros Tácticos", *Infodefensa.com*, 6 de novembre de 2008, disponible a: www.infodefensa.com/esp/noticias/noticias.asp?cod=815&n=Amper-entrega-al-Ejército-de-Tierra-los-primeros-270-Radioteléfonos-Ligeros-Tácticos [Consulta: 22 de desembre de 2008].

²¹² "Let's Stop the import and export of weapons between Spain and Israel", *Red Solidaria contra la Ocupación de Palestina*, disponible a: www.nodo50.org/cscs/agenda08/palestina/pdf/exportaen.pdf [Consulta: 20 de novembre de 2008].

²¹³ Daniela Berdugo (2009): *Op. Cit.*, p. 16.

²¹⁴ "Expanded Deployment of Snapshield's Secure Communication Solutions by Telefonica Soluciones SARL in Spain", nota de premsa de Tadiran Communications, 28 de novembre de 2005, disponible a: www.army-technology.com/contractors/navigation/tadiran/press13.html [Consulta: 22 de desembre de 2008].

²¹⁵ "CASA wins C-130 contract", *Jane's Defence Weekly*, 4 de novembre de 1995, p. 15.

²¹⁶ J.A.C. Lewis (2008): "Dassault, Thales, Indra unveil MALE UAV project", *Jane's Defence Weekly*, 11 de juny.

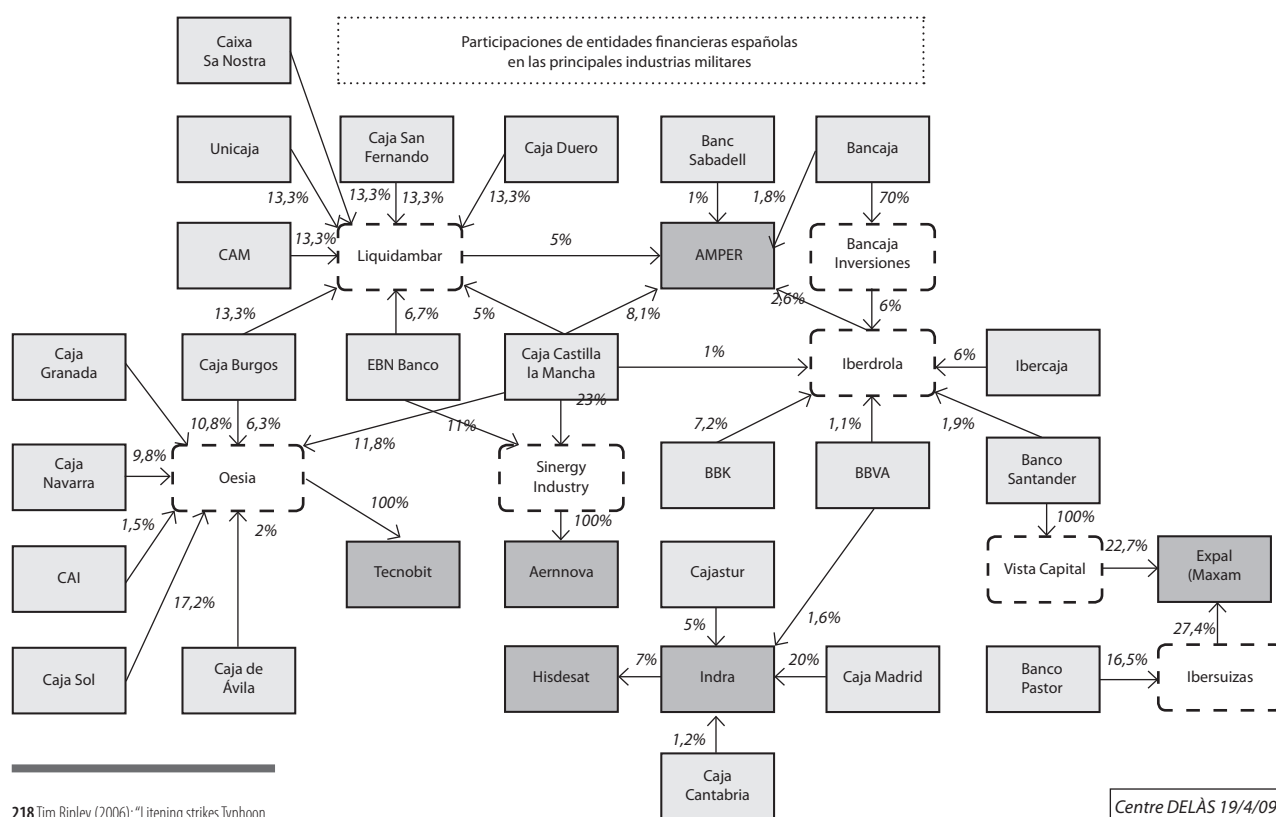
²¹⁷ David Ing (2004): "Santa Bàrbara bids to supply munitions to US", *Jane's Defence Weekly*, 21 de juliol.

passat subministrant versions anteriors del *Litening* a la Força Aèria espanyola. Una altra companyia espanyola relacionada amb Israel que podria haver format també part del projecte era **Tecnobit**.²¹⁸

Com s'ha esmentat a la taula anterior, el concurs per avions sense pilot va tenir com a guanyadora la Unión Temporal de Empresas (UTE), formada per **Indra**, IAI i **EADS-CASA**. És significatiu de les sòlides relacions empresarials entre els dos països que ens ocupen que les empreses espanyoles que optaven al concurs van escollir, en tres dels cinc casos, associats d'Israel (Amper es va aliar amb Elbit Systems i va quedar segona; i **General Dynamics Santa Bárbara** amb la israeliana Aeronautics).

Una de les primeres col·laboracions empresarials en matèria militar data del 1989, quan la firma Ibermisil va contactar companyies militars d'Israel per desenvolupar el primer míssil espanyol. Ibermisil va ser creada el 1987 per desenvolupar aquest míssil per les llavors empreses públiques espanyoles Construcciones Aeronáuticas S.A. (CASA), Santa Bárbara, Bazán, Nacional de Óptica (Enosa) i Inisel, totes integrades en l'Institut Nacional de Industria (INI). El 1989 ja s'havien invertit 4.000 milions de pessetes (24 milions d'euros).²¹⁹

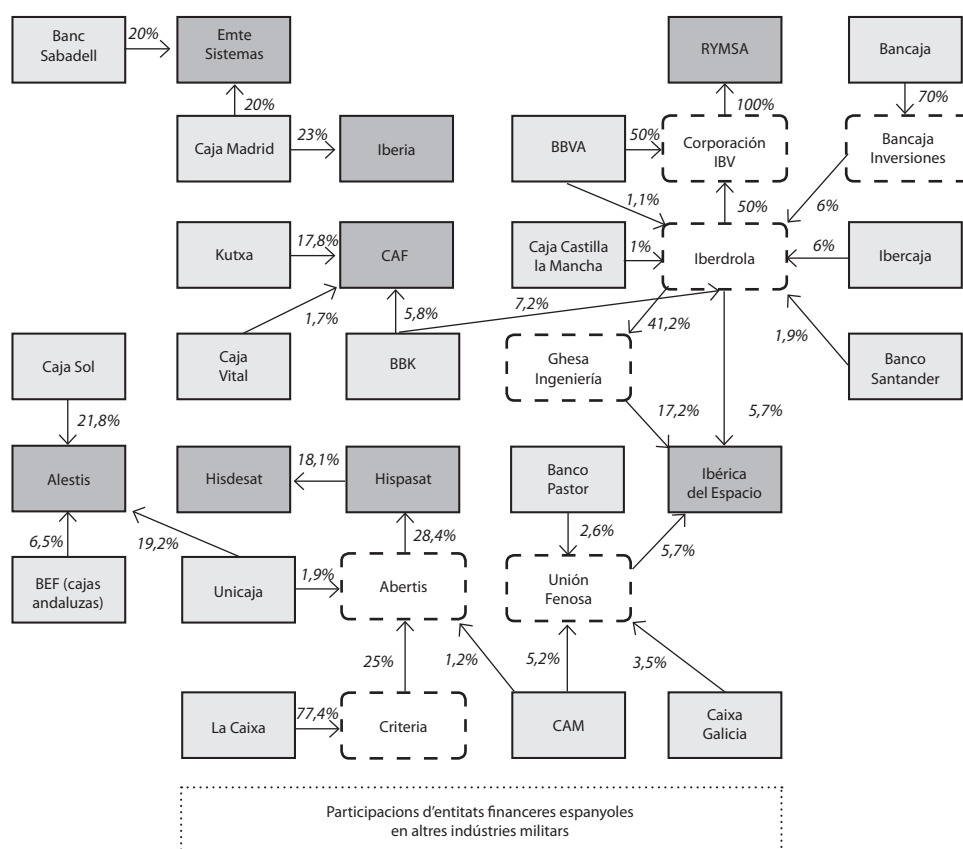
Connexions entre la indústria militar i les entitats financeres²²⁰

²¹⁸ Tim Ripley (2006): "Litening strikes typhoon partners", *Jane's Defence Weekly*, 19 de juliol.

²¹⁹ "Ingenieros de España e Israel establecen contratos técnicos para el desarrollo de un futuro misil español", *Op. Cit.*

²²⁰ Centre d'Estudis per a la Pau J. M. Delàs, Estadístiques: Indústria militar: *Finançament*, disponible a: www.centredelas.org/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=115&lang=es [Consulta: 8 de novembre de 2009].

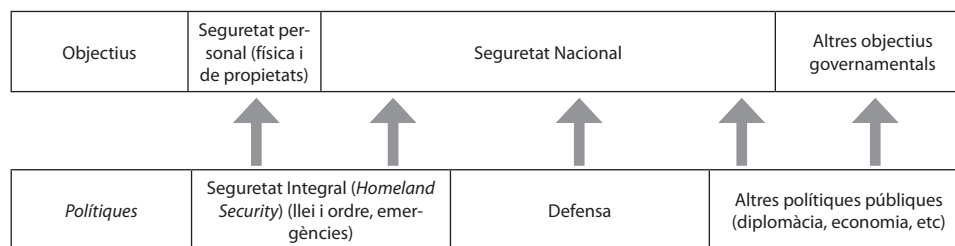

7.2 Relacions en l'àmbit de la seguretat

Les fronteres tradicionals entre seguretat interna (departaments o ministeris de l'Interior) i el món militar (ministeris de Defensa) estan cada vegada més difuminades. Una de les argumentacions més utilitzades per justificar aquesta tendència és l'aparició de noves amenaces que, escaparien, segons s'insisteix, a les dues esferes anteriorment esmentades. Entre aquestes "noves" amenaces destaquen el "terrorisme", el crim organitzat, la proliferació de determinat tipus d'armament, la immigració i els anomenats estats fràgils. Com a conseqüència, alguns països han creat un departament o ministeri entremig entre l'Interior i la Defensa per encarregar-se d'aquestes noves amenaces. Aquest departament s'anomena *Homeland Security*, que nosaltres traduirem com de "Seguretat Integral". De manera paral·lela, ha sorgit de manera espectacular una indústria privada associada per elaborar productes i comercialitzar aquesta "nova" esfera de la seguretat, encara que una bona part de les empreses són les que tradicionalment s'han encarregat (i continuen) de la indústria de Defensa. Aquest nou mercat, boiant, està finançat en bona part amb fons públics. Globalment, la despesa governamental en productes i serveis de *Homeland Security* podria arribar el 2009 als 141.600 milions de dòlars.²²¹ Al gràfic següent podria servir per esquematitzar el nou escenari que ha sorgit, sobretot, a partir del atemptats als EUA de l'11 de setembre de 2001:²²²

²²¹ Ben Hayes (2009b): *NeoConOpticon. The EU Security-Industrial Complex*, Amsterdam-Londres, Transnational Institute – Statewatch, p. 4.

²²² Esquema basat en un altre esquema publicat al Llibre Blanc de la Defensa i la Seguretat Nacional de França, recollit per Ben Hayes (2009b): *Op. Cit.*, p. 74.

Es mostren a continuació tres cites que poden ajudar a entendre el boom del negoci de la seguretat integral, i que provenen d'un informe de Ben Hayes sobre el creixent complex de seguretat-industrial (en referència al tradicional complex militar-industrial):²²³

- Agència Europea de Defensa: *"L'Agència Europea de Defensa anima, juntament amb la Comissió Europea, a establir un Marc Europeu de Cooperació per a la Investigació en Seguretat i Defensa. Aquest nou Marc proveirà l'estructura global per maximitzar la complementaritat i sinèrgia entre la defensa i activitats d'investigació civil sobre seguretat"*.
- Grup de Personalitats sobre Investigació de Seguretat:²²⁴ *"La tecnologia té molt sovint múltiples objectius. Les aplicacions civils i de defensa estan dibuixades des de la mateixa base tecnològica i hi ha una creixent fertilització transversal entre les dues àrees... Com a resultat, la tecnologia base per a les aplicacions de defensa, seguretat i civils cada vegada més formen un contínuum... les aplicacions en una àrea poden sovint ser transformades"*.
- Tim Robinson, vicepresident de la divisió de seguretat de Thales: *"«Seguretat» és una manera més políticament acceptable de descriure el que tradicionalment era la defensa"*.

El rol capdavanter d'Israel en el sector de la seguretat integral

El rol capdavanter de la indústria israeliana quant a tecnologia de seguretat interior és força manifest. Es podria dir fins i tot, que és el país més rellevant d'aquest sector. Segons Naomi Klein, Israel hauria propiciat, després de l'11-S, una conversió de la seva ja importantíssima indústria tecnològica informàtica i de les comunicacions a la producció tecnològica relacionada amb la seguretat i la vigilància, experimentant un autèntic boom de negoci i convertint-se en "una mena de centre comercial de tecnologies de seguretat per al consum intern". Bona part de les exportacions de tecnologia (prop del 60% de les exportacions totals israelianes) estan relacionades amb la seguretat. La lògica mostrada per Israel a la resta d'estats del món, hauria estat, segons Klein: "La guerra contra el terror en la qual us acabeu d'embarcar és pel que nosaltres hem estat lluitant des del nostre naixement. Permeteu que les nostres empreses d'alta tecnologia i les nostres companyies d'espionatge privatitzades us mostrin com s'ha fet".²²⁵ Des del 2002, Israel ha organitzat al seu territori almenys mitja dotzena anual de conferències importants sobre seguretat interna dirigides a legisladors, caps de policia i presidents de corporacions de tot el món, convertint el seu territori en destinació d'una mena de "turisme oficial contra el terror".²²⁶ Klein cita les paraules a la CNN de Len Rosen, un important financer israelià: "La seguretat és més important que la pau (...) [Durant el procés d'Oslo] la gent buscava la pau per proporcionar creixement. Ara que està buscant la seguretat, la violència no disminueix el creixement".²²⁷

²²³ Ben Hayes (2009b): *Op. Cit.*, pp. 11, 72 i 75.

²²⁴ El Grup de Personalitats inclou a delegats de la Comissió Europea, companyies militars, institucions de recerca, polítics o observadors d'institucions polítiques i militars. Format el 2003 va servir per cimentar l'estructura, objectius i ideologia del futur Programa de la Unió Europea d'Investigació sobre Seguretat. Ben Hayes (2009b): *Op. Cit.*, pp. 9-10.

²²⁵ Naomi Klein (2007): *La Doctrina del Shock*, Barcelona, Paidós, p. 566-568.

²²⁶ Naomi Klein (2007): *Op. Cit.*, p. 567.

²²⁷ Naomi Klein (2007): *Op. Cit.*, p. 568.

²²⁸ Govern d'Israel: *Invest in Israel*, disponible a: www.investinIsrael.gov.il/NR/exeres/7C2F6937-A259-4A4A-9C29-DE351032B87A.htm [Consulta: 25 de novembre de 2009].

Segons recull el web governamental "Inverteixi a Israel": "Com una màxima prioritat nacional, la seguretat interna a Israel és més que un producte a exportar. La dependència de si mateixa israeliana ha creat una indústria de la seguretat diversificada i innovadora, afegint innovació a les tecnologies existents així com desenvolupant de noves".²²⁸ Cal advertir que, en molts ca-

sos, les grans companyies involucrades en aquest mercat són les mateixes que caracteritzen el mercat de la defensa, que produeixen innovacions tecnològiques derivades. Les àrees de treball d'aquesta seguretat interior són, d'acord amb el mateix Govern d'Israel: seguretat de l'aviació, marítima i de transport, gestió de crisis i emergències, contraterrorisme, CBRN (químic, biològic, radioactiu, nuclear), EMS (serveis d'emergència mèdica) i sensibilització pública, aplicació de la llei, seguretat de les tecnologies de la informació i antifrau i la protecció d'infraestructura crítica. Alguns dels productes que ofereixen aquestes empreses són:²²⁹

• Barreres físiques i cercat/tancat • Sensors • Detecció d'intrusions • Processat d'imatges • Control de seguiment i monitorització	• Observació • Control d'accés • Biometria • Targetes intel·ligents • Contra falsificació	• Protecció de béns • Vigilància • Control de multituds • Habitacions de comandament i control
---	---	---

Aquestes companyies de seguretat s'han encarregat, a mode d'exemple, dels serveis de protecció del Palau de Buckingham, el Vaticà, la Torre Eiffel, els Jocs Olímpics d'Atenes de 2004 (15 companyies israelianes van participar a un projecte de 200 milions de dòlars), els Jocs Olímpics de Barcelona (1992), els de Sidney (2000), els de Pequín (2008) i es preveu que també els de Londres (2012).²³⁰ La seva tecnologia s'utilitza en les comunicacions de les policies de Londres, Nova York i Los Angeles; als sistemes de vigilància de la ciutat de Londres i el metro de Montreal; al Capitoli i el Departament de Defensa dels EUA; en els sistemes d'identificació de persones als aeroports de Heathrow (Londres), Atenes, Glasgow, Boston, entre molts altres; i les empreses israelianes han format als cossos de seguretat de l'FBI, la Policia Muntada del Canadà i a marines i soldats dels EUA.²³¹ Algunes de les estadístiques del sector a Israel inclouen:²³²

- S'estima en 600 les companyies israelianes actives en el sector de la seguretat, amb el desglossament següent: 35% tecnologies, 35% productes, 20% tecnologia de la informació i software, i 10% serveis.
- Aproximadament 350 companyies de seguretat israelianes exporten els seus productes arreu del món.
- La facturació de la indústria de la seguretat és de aproximadament 4.000 milions de dòlars, amb un 25% o 1.000 milions de dòlars, d'exportacions.
- El creixement del mercat del sector es preveia en un 10-15% per any fins el 2010.

Relacions entre Israel i Espanya en el sector de la seguretat integral

Les relacions entre Israel i Espanya són també importants en l'àrea d'intel·ligència i de seguretat integral, sobretot tenint en compte que, si bé en el passat el principal (i de vegades l'únic) client de la indústria armamentística eren els ministeris de Defensa, avui els ministeris de l'Interior també són un client rellevant (el conseller en cap de la delegació de Defensa d'Israel a Espanya, Yitzhak Soroka, va dir que el volum de negoci dels dos ministeris era "quasi idèntic").²³³ Fruit d'aquesta tendència, a Israel (com als EUA) es va crear el departament de "Seguretat Integral

²²⁹ *Ibidem*.

²³⁰ *Ibidem*.

²³¹ Naomi Klein (2007): *Op. Cit.*, pp. 568-570.

²³² Govern d'Israel: *Invest in Israel, Op. Cit.*

²³³ José María Navarro (2006): *Op. Cit.*, p. 20.

o Interior" (*Homeland Security*), concepte amb clara tendència a ser globalitzat. El successor de Soroka, Itamar Graff, explicà el gener de 2009, referint-se a l'àrea de Seguretat Interior que "les empreses espanyoles tenen grans possibilitats de triomfar en aquest mercat. La millor manera per a elles de guanyar mercat a Israel es buscar una empresa israeliana com a sòcia local, com fan les empreses israelianes a Espanya".²³⁴

Acord de cooperació sobre seguretat entre Espanya i Israel²³⁵

Signatura: 18 d'abril de 2007; entrada en vigor: 29 de gener de 2008.

Creació d'una conselleria espanyola de l'Interior a Tel Aviv (dins del marc iniciat a mitjans de 2004 pel Ministeri de l'Interior d'extensió de la xarxa policial a l'estranger).

Àmbit d'aplicació (arts. 1.2 i 3.2):

- Intercanviar d'informació d'intel·ligència estratègica i operativa.
 - Coordinar activitats en la lluita contra el tràfic de drogues i altres delictes greus, com el terrorisme (amb assistència tècnica i científica, peritatges i cessió d'equips tècnics especialitzats; amb l'intercanvi d'experiències, experts i consultes; i la cooperació en la formació professional).
 - Compartir coneixements i experiències i impulsar l'estudi i la investigació conjunta.
 - Organitzar trobades, conferències, seminaris i cursos.
 - Cooperar i assistir-se mútuament entre els serveis penitenciaris.
 - Formar grups mixtos de treball d'experts.
- Art. 9: "Ninguna de las partes descubrirá información confidencial con respecto a la otra, ni la cederá a una tercera Parte sin el consentimiento de la Parte afectada, a menos que conste de antemano el consentimiento por escrito".

Les relacions en matèria de seguretat entre Espanya i Israel estan consolidades a través de nombroses col·laboracions que, per no ser l'objectiu d'aquest estudi, no descriurem en aquest apartat. Tanmateix, cal destacar que aquests vincles fins i tot precedeixen a l'establiment de relacions diplomàtiques entre els dos països: a finals dels anys 1980, enginyers del grup espanyol Digicom (format per Alcatel, Inisel, Eria i Marconi) visitaven freqüentment Israel amb l'objectiu de cooperar en matèria de tecnologia de seguretat. Digicom va estar encarregat en aquell temps de desenvolupar la xarxa de comunicacions de l'Exèrcit de Terra.²³⁶ També als anys 1980, la companyia MYDAS (Métodos y Desarrollos de Alta Seguridad) va actuar com a firma intermediària entre Espanya i Israel en matèria militar i de seguretat. Aquesta empresa va ser creada a Madrid el 1985, un dels seus promotors principals va ser Abraham Erel i el seu president fou Juan José Izarra del Corral, exsubsecretari del Ministeri de l'Interior espanyol entre 1981 i 1982.²³⁷

²³⁴ Joaquín Mirkin (2009): *Op. Cit.*

²³⁵ "Acuerdo entre el Reino de España y el Estado de Israel de Cooperación en Materia de Lucha contra la Delincuencia", 18 d'abril de 2007, disponible a: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/a190407-1-aec.html [Consulta: 3 de novembre de 2008].

²³⁶ "Ingenieros de España e Israel establecen contratos técnicos para el desarrollo de un futuro misil español", *Op. Cit.*

²³⁷ *Ibidem.*

Col·laboració en el marc de la Unió Europea

El Programa de la Unió Europea d'Investigació sobre Seguretat (ESRP, *European Union's Security Research Programme*) té una durada de set anys (2007-2013) i un cost de 1.400 milions d'euros. Forma part del setè programa marc de R+D (FP7, *Framework Programme 7*), té com a un dels seus objectius promoure el creixement del negoci de la indústria de la seguretat interna

a Europa, i participen entitats públiques i privades del sector de la defensa i la tecnologia.²³⁸ A finals de 2009, dels més de cinquanta projectes que estaven en execució, en 13 hi estaven col·laborant entitats públiques o privades israelianes i espanyoles, i almenys 5 d'aquests projectes estaven liderats per una entitat israeliana.²³⁹ Es llisten a continuació alguns dels projectes conjunts entre grups israelians i espanyols amb finançament de la Unió Europea, a més d'altres projectes comuns més enllà del programa FP7-seguretat que estan relacionats amb el sector de la seguretat interna o integral. En cada cas, s'assenyala el grup coordinador quan aquest és espanyol o israelià i també el nombre d'altres grups participants (d'altres països).

Projectes de recerca finançats per la Unió Europea en l'àmbit de la seguretat integral i participats per entitats espanyoles i israelianes:²⁴⁰

Nom / Inici i final projecte	Descripció	Cost total (Finançat)	Participacions espanyola i israeliana
Projectes FP7-Security			
TALOS 01-06-2008 31-05-2012	Sistema de control de fronteres mòbil, modular, escalable, autònom i adaptatiu. Utilitza vehicles i avions no tripulats.	19.906.815 € (12.898.332 €)	TTI Norte S.L. (Santander) Israel Aerospace Industries Ltd. (IAI) (Altres 12)
SEREN 01-02-2008 31-07-2009	Objectiu de vincular els diferents punts de contacte nacional del programa d'investigació sobre seguretat (ESRP, European Union's Security Research Programme) per millorar la coordinació i la qualitat.	743.597 € (557.692 €)	Centro para el Desarrollo Tecnológico Industrial (Madrid) Matimop, Israeli Industry Center for Research & Development (Tel Aviv) (Altres 26)
ESS 01-06-2009 31-05-2013	L'Emergency Support System (ESS) proveeix informació en temps real sobre com actuar als gestors de crisis durant situacions anormals, en coordinació amb forces sobre el terreny (policia, salvament, bombers).	14.025.625 € (9.142.126 €)	Verint Systems Ltd. (Herzlia, Israel) (coord.) Maden David Adom In Israel (Tel Aviv) Ernst & Young (Israel) Ltd (Tel Aviv) Aeronautics Defense Systems Ltd (Yavne, Israel) Grupo Mecanica del Vuelo Sistemas S.A. (Tres Cantos, Madrid) (Altres 14)
EUSECON 01-03-2008 29-02-2012	Analitza el sector emergent de l'economia de la seguretat europea, per establir una xarxa operacional d'investigadors europeus sobre economia de la seguretat i servir de base per assumptes d'investigació sobre matèria de seguretat, tractant específicament el terrorisme i el crim organitzat.	3.000.736 € (2.357.188 €)	Universidad del País Vasco (Biskaia) Ingeniería de Sistemas para la Defensa de España S.A. (ISDEFE, Madrid) The Hebrew University of Jerusalem (Altres 11)
IDETECT 4ALL 01-07-2008 31-12-2010	Tecnologia d'alerta i vigilància i detecció d'intrusos en 3D en infraestructures crítiques. Sistemes tecnològics de sensors òptics i autenticació d'intrusos.	3.239.571 € (2.298.014 €)	Halevi Dweck & Co. Arttic Israel Company Ltd. (Jerusalem) C.A.L. Cargo Airlines Limited (Hayarden, Israel) Azimuth Technologies Limited (Raana-na, Israel) Motorola Israel Ltd. (Tel Aviv) Everis Spain S.L. (Madrid) (Altres 5)
INFRA 01-04-2009 31-03-2011	Tecnologies i sistemes de suport de emergències i crisis en algunes infraestructures crítiques sota totes les circumstàncies. Tracta d'estandarditzar equipaments i respostes.	3.820.811 € (2.642.895 €)	Athena GS3-Security Implementations Ltd (Holon, Israel) (coord.) Ingeniería de Sistemas para la Defensa de España S.A. (ISDEFE, Madrid) Everis Spain S.L. (Madrid) Halevi Dweck & Co. Arttic Israel Company Ltd. (Jerusalem) Opgal Optronics Industries Ltd. (Karmiel, Israel) (Altres 5)
SAFE-COMMS 01-04-2009 31-03-2011	Estratègies efectives de comunicació després d'atacs terroristes, a través d'un manual, altres materials i mòduls d'entrenament.	1.397.232 € (1.088.244 €)	Bar Ilan University (Ramat Gan, Israel) (coord.) Universidad de Burgos (Altres 4)

²³⁸ Ben Hayes (2009): *Op. Cit.*

²³⁹ El detall de tots els projectes mencionats es poden buscar a la base de dades CORDIS de la Unió Europea: <http://cordis.europa.eu/search/index.cfm?fuseaction=search.simple>.

²⁴⁰ Base de dades CORDIS de la Unió Europea.

Altres projectes no FP7 amb aplicació en el camp de la seguretat integral			
CAPECON 01-05-2002 31-12-2005	Cerca de possibles aplicacions comercials civils no explotades dels avions no tripulats, usats fins ara amb fins militars.	5.136.539 € (2.899.992 €)	Israel Aircraft Industries Ltd. (coord.) Tadiran Spectralink Ltd. (Holon, Israel) Technion - Israel Institute of Technology (Haifa) Tadiran Electronic Systems Ltd. (Holon, Israel) Instituto Nacional de Técnica Aeroespacial Esteban Terradas (Torrejón de Ardoz, Espanya) (Altres 14, incloent a EADS i Eurocopter)
BIOSEC 01-12-2003 30-11-2005	Tecnologia biomètrica en l'àmbit de la Intel·ligència, accés segur i personalització, a través de mètodes 3D de cara, mans, veu, dits, iris i les seves combinacions.	9.676.213 € (5.549.995 €)	Telefónica Investigación y Desarrollo S.A. Unipersonal (Madrid) (coord.) Universidad Carlos III de Madrid Universidad Politécnica de Madrid Ibermática S.A. (Guipúscoa) ETRA Investigación y Desarrollo, S.A. (València) VCON Telecommunications Ltd. (Herzliya, Israel) Universitat Politècnica de Catalunya (Altres 16)
BEMOSA 01-09-2009 31-08-2012	Programa d'eliminació de riscos d'accions hostils en el sistema de transport aeri, per amenaces de seguretat als aeroports, a través de software avançat que preveu el comportament social en emergències estressants.	4.215.906 € (3.399.934 €)	Technion - Israel Institute of Technology (Haifa) (coord.) Fundación Cartif (Boecillo, Espanya) (Altres 8)
SECURE-FORCE 01-01-2006 28-02-2009	Promou la participació de petites i mitjanes empreses en els projectes europeus de R+D en l'àmbit de la seguretat, amb atenció especial al crim i terrorisme cibernètic, gestió de hardware i gestió de crisis.	2.045.095 € (1.637.705 €)	Instituto Andaluz de Tecnología (Sevilla). Consen EEIG Euro-Group A.E.I.E. (Barcelona) Alma Consulting Group Ltd. (Rehovot, Israel) Econet, S.L. (Madrid) (Altres 18)
VULCAN 01-10-2006 31-03-2010	Millora de les estructures dels avions contra explosions i focs causats per actes terroristes o altres incidents.	4.916.529 € (2.987.383 €)	Fundación Inasmet (Donostia) Israel Aircraft Industries Ltd. Sener Ingeniería y Sistemas (Getxo) (Altres 12)
MEDSI 01-01-2004 31-10-2005	Desenvolupament de serveis de software com a eina per millorar les capacitats dels gestors i planificadors de crisis en organitzacions privades i públiques, a través de la integració de GIS (<i>Geographical Information System</i>).	4.266.217 € (2.199.476 €)	Telefónica Investigación y Desarrollo S.A. Unipersonal (Madrid) (coord.) Grupo Apex S.A. (Pozuelo de Alarcón, Madrid) Municipi d'Holon (Israel) (Altres 8)
SAFEE 01-02-2004 30-04-2008	Construcció d'un sistema avançat de seguretat en avions per operar en escenaris d'amenaça terrorista a bord.	35.839.375 € (19.450.976 €)	GS-3, Global Security Services Solutions (Tel Aviv) Ingeniería de Sistemas para la Defensa de España, S.A. (ISDEFE) (Madrid) (Altres 26)

Cooperació bilateral

Formació a Israel.²⁴¹ Condicions favorables de la legislació d'Israel pel que fa a l'ús de les armes: per una banda, es pot utilitzar lliurement munició real, mentre que a Espanya es limita a 19 trets per trimestre (s'estima que a Israel es realitzen entre 1.200 i 1.500 trets a la setmana). Per l'altra, es practica disparant en moviment, des de vehicles i escenaris combinats o amb un company al costat, mentre que a Espanya només es pot utilitzar munició real a galeries amb línies de tir rectes i sempre amb presència de la Guàrdia Civil. Han estat alumnes als cursos fets a Israel agents de la Guàrdia Civil (a títol particular) o escoltes d'empresaris, polítics i jutges al País Basc. Security and Intelligence Advising va proporcionar un curs a Israel al que van assistir representants de les empreses espanyoles BBVA, Telefónica i Renfe.²⁴²

²⁴¹ "Israel, escuela de seguridad para escoltas españoles", *EFE*, 11 d'abril de 2008, disponible a: www.canarias7.es/articulo.cfm?id=91687 [Consulta: 4 d'octubre de 2008].

²⁴² Segons la mateixa SIA (Security and Intelligence Advising). Vegeu: "Curso de Security Management en Español en Israel culmina con participación de altísimo nivel española, estadounidense y latinoamericana", nota de SIA de 19 de juliol de 2004, disponible a: www.siacorp.com/190704press.htm [Consulta: 4 d'octubre de 2008].

Formació a Espanya. Malgrat que les condicions són menys flexibles, també a territori espanyol s'han dut a terme programes d'entrenament. Així per exemple, a l'abril de 2008, dos experts hebreus van instruir a agents del Centro Nacional de Inteligencia (CNI) i a guàrdies civils, principalment en la gestió de segrestos exprés i en la detecció de "grups terroristes islamistes".²⁴³

Cooperació amb Catalunya. D'acord amb *Israel Business Today*, el 1992, la companyia Israel Military Industries (IMI) va obtenir un contracte de 40 milions de dòlars per revisar el sistema de seguretat de tres presons catalanes (ampliables a les 13 presons). IMI estaria subcontractada per TENBA.²⁴⁴ Per altra banda, diverses empreses israelianes van proposar serveis de seguretat i de consultoria per als Jocs Olímpics de 1992 a Barcelona.²⁴⁵

Algunes empreses de seguretat israelianes en territori espanyol

L'ambaixada israeliana a Madrid afirma que hi ha 41 empreses de seguretat israelianes que busquen representació i mercat a Espanya.²⁴⁶ El Govern d'Israel no admet responsabilitats per l'actuació a l'exterior d'empreses de seguretat dirigides per nacionals del seu país.²⁴⁷ Algunes de les companyies més significatives són:

- **Guardián Protección Especial S.A. (GPE).** Fundada per exmembres del Shin Beit, els serveis especials de seguretat d'Israel, proporciona serveis de protecció de persones, delegacions, instal·lacions i events, així com formació, productes i assessorament de seguretat. Ofereixen entrenament a localitzacions com Sòria (Alazan) i Madrid (Torrejón, a les mateixes pistes del Instituto Nacional de Técnica Aeroespacial, INTA). Un curs a Israel de menys de dues setmanes pot costar uns 4.000 euros, a més del transport. Els clients són la protecció privada i membres de cossos policials (també per encàrrec).²⁴⁸

- **SIHT –Security Intel Hi Tech.** Basada de manera permanent a Israel, Espanya, Mèxic i República Txeca i, intermitentment, a Colòmbia, Brasil, EUA, Algèria i Marroc. Col·labora amb GPE.²⁴⁹

- **Intel Hi-Tech (Intelligence High-Technology).** Basada a Madrid, es dedica a "catalogar les últimes tecnologies a nivell mundial en gestió de la intel·ligència i la privacitat i enfocar-les al mercat hispanoparlant de seguretat i defensa".²⁵⁰

- **International Security Academy (ISA).** Creada el 1992 per exgenerals del Tzahal (exèrcit israelià), ofereixen serveis d'escorta i ensinistrament. Una de les primeres activitats d'aquesta empresa a Espanya va ser l'entrenament durant un mes a un grup d'espanyols a la frontera de la Franja de Gaza amb un equip de les forces especials israelianes.²⁵¹

- **SGSI (Servei Global de Seguretat i Intel·ligència).** Basada a Logronyo i Gibraltar. Proporciona seguretat a diputats kurds a l'Iraq²⁵² (almenys 8 membres de la Unió Patriòtica Kurdistan). El sou és de 500 dòlars al dia, a més de les despeses i dietes.²⁵³ El seu gerent afirma cooperar amb el Centre Nacional d'Intel·ligència espanyol (CNI) i treballar amb serveis d'assessoria al règim de Teodoro Obiang a Guinea Equatorial.²⁵⁴

- **ICTS (International Consultants on Targeted Security).** Opera a Espanya des del 1987, malgrat el 1989 encara no tenia permís per fer-ho. Entre d'altres, i mentre en situació il·legal, va treballar per al Banco Español de Crédito i per a la companyia Alfa Jet Charter, dedicada al transport privat d'alts executius.²⁵⁵

²⁴³ "Escotas del País Vasco y guardias civiles entrenan en Israel", *El País*, 12 d'abril de 2008.

²⁴⁴ "IMI locks up Spain", *Israel Business Today*, 29 de maig de 1992, disponible a: www.accessmylibrary.com [Consulta: 9 d'octubre de 2008].

²⁴⁵ Govern d'Israel: *Op. Cit.*, "La empresa israelí ICTS se presentó en público hace cuatro meses", *El País*, 13 d'octubre de 1989.

²⁴⁶ Lucas Marco (2007): "Empresas israelíes de ex altos mandos militares desembarcan en el mercado español de la seguridad", 23 de setembre, disponible a: www.profesionalespcrm.org/_php/MuestraArticulo2.php?id=9397 [Consulta: 20 de setembre de 2008].

²⁴⁷ "La empresa israelí ICTS se presentó en público hace cuatro meses", *Op. Cit.*

²⁴⁸ Informació del web de GPE, disponible a: www.guardianspain.com [Consulta: 18 de setembre de 2008].

²⁴⁹ Informació del web de SIHT, disponible a: www.siht.org [Consulta: 18 de setembre de 2008].

²⁵⁰ Lucas Marco (2007): *Op. Cit.*

²⁵¹ *Ibidem.*

²⁵² "Otras formas de ser mercenario (también en España)", *Interviu*, disponible a: www.interviu.es/default.asp?idpublicacio_PK=39&idioma=CAS&idnoticia_PK=49525&idseccio_PK=547&h= [Consulta: 3 de novembre de 2008].

²⁵³ Lucas Marco (2007): *Op. Cit.*

²⁵⁴ *Ibidem.*

²⁵⁵ Joaquín Prieto i Ferran Sales (1989): "Una compañía israelí de alta seguridad opera ilegalmente en España con cobertura de Hachuel", *El País*, 10 d'octubre.

7.3 Importacions d'armes israelianes per part d'Espanya

Per entendre la rellevància de les importacions de material militar israelià, cal destacar la manera com funciona aquest negoci. En primer lloc, un dels motius principals pels quals un país decideix exportar equipament militar és abaratir la producció interna. El principal client de les indústries d'armes solen ser les Forces Armades, que realitzen les comandes. El cost per unitat de producte produït (a pagar per l'Estat) serà diferent si només es produeix la quantitat demandada pel Govern que si es fabrica un nombre superior d'equips i s'exporta l'excedent. Per aquest motiu, el mateix Govern sol veure amb bons ulls les exportacions d'armes, perquè li suposa una disminució de costos. En aquesta explicació, cal entendre que les exportacions d'armes israelianes tenen també un impacte en la militarització interna (a Israel). Al contrari del que passa a altres països, Israel exporta el 75% de la seva producció d'armament, i la seva indústria militar depèn d'aquestes transferències.²⁵⁶ Com ja advertia el tres vegades ministre de Defensa i ministre d'Afers Exteriors a les dècades dels 1980 i 1990, Moshe Arens:

*"Cada país ha de fer negoci amb aquells productes en el quals té un avantatge comparatiu... El major avantatge comparatiu d'Israel és en productes militars, perquè aquests exigeixen tecnologia avançada en una mà i experiència militar en l'altra. Avui, es pot dir que cap país del món és tan dependent de les vendes d'armes com Israel".*²⁵⁷

En segon lloc, cal considerar que Israel exporta tecnologia militar molt desenvolupada per l'experiència acumulada pel llarg conflicte amb els palestins. Itamar Graff, conseller en cap de la Delegació de Defensa israeliana a Espanya, reconeix que Israel (referint-se també als Territoris Ocupats) és "un 'laboratori' de mitjans de combat i de noves tecnologies de defensa, per una raó molt senzilla: les amenaces constants i cada vegada més sofisticades a les qual s'ha vist i es veu sotmès des de la seva creació com a Estat i la seva permanent lluita per sobreviure".²⁵⁸

Una de les característiques principals de la indústria israeliana és "la rapidesa en el desenvolupament dels programes de recerca i desenvolupament [(R+D)] i a la qual els projectes passen a l'estat operacional, per ser posteriorment exportats".²⁵⁹ Una explicació d'aquesta rapidesa en els programes de R+D són les operacions militars freqüents de les forces militars d'Israel en conflictes armats.²⁶⁰ En paraules d'Itamar Graff: "A diferència d'altres països, a Israel l'enginyer que desenvolupa una tecnologia, està servint alhora en l'Exèrcit com a combatent o com a Cap d'alguna unitat durant el seu servei com a reservista i, per tant, viu de prop i coneix les necessitats de les Forces de Defensa d'Israel. Aquesta interacció diària existent entre la indústria i l'Exèrcit permet flexibilitat, improvisació, creativitat i una reducció considerable en els terminis dels projectes".²⁶¹

El 1995, Espanya va adquirir d'Israel vehicles aeris no tripulats i va modernitzar la configuració dels seus Boeing 707 al sistema SIGINT, de senyals d'intel·ligència.²⁶² L'empresa encarregada d'aquesta modernització fou IAI.²⁶³ Aquest sistema està basat en tecnologia de les empreses israelianes Elta Electronics i Tamam.²⁶⁴ Per l'altra banda, l'exèrcit espanyol ha utilitzat el sistema aeri de cerca i rescat ARS 700 de la companyia israeliana Tadiran Spectralink, així com la ràdio de rescat de supervivència PRC-434 de la mateixa empresa. Aquesta última va ser utilitzada pels soldats espanyols destinats a Bòsnia.²⁶⁵ Els exemples d'importacions de material militar israelià i d'altres intents per accedir als contractes²⁶⁶ per part de companyies israelianes són nombrosos. A la taula següent es mostra un resum de les importacions més significatives registrades des de l'any 2000.

²⁵⁶ "Israel's Defence Export contracts break an all time record, reaching over \$4.4 billion in 2006", nota de premsa del Govern d'Israel, 9 de gener de 2007, disponible a: www.mod.gov.il/pages/dover/doverEnglish.asp?systype=3 [Consulta: 14 de novembre de 2009].

²⁵⁷ Citat a Palestinian Grassroots Anti Apartheid Wall Campaign (2008): *Op. Cit.*, p. 1.

²⁵⁸ Joaquín Mirkin (2009): *Op. Cit.*

²⁵⁹ José María Navarro (2006c): "La industria de Defensa de Israel", *Defensa, Revista Internacional de Ejércitos, Armamento y Tecnología*, núm. 337, maig, p. 4.

²⁶⁰ José María Navarro (2006c): *Op. Cit.*

²⁶¹ Joaquín Mirkin (2009): *Op. Cit.*

²⁶² Shai Feldman i Yiftah Shapir (eds.) (2001): *Op. Cit.*, p. 168.

²⁶³ "Santiago Damaged", *Jane's Defence Weekly*, 30 de juliol de 1994, p. 5.

²⁶⁴ "Spanish SIGINT system is renamed", *Jane's Defence Weekly*, 13 de març de 1996, p. 30.

²⁶⁵ Damian Kemp (1997): "Israeli ASARS upgrade targets european market", *Jane's Defence Weekly*, 16 de juliol, p.30.

²⁶⁶ A mode d'exemple, el 1998, el fusell Gali, de la companyia Israel Military Industries (IMI) va ser un dels candidats al concurs per part de Defensa per substituir al model L desenvolupat per la Compañía de Estudios Técnicos de Materiales Especiales (CETME), després part de la llavors empresa pública Santa Bárbara. "España e Israel buscan acuerdos en el campo espacial y sobre aviones militares sin piloto", núm. 27, març-abril de 1998, disponible a: www.embajada-israel.es/economia/t-be-27.html [Consulta: set d'octubre de 2008]. El fusell espanyol, utilitzat des del 1986, tenia problemes al mecanisme d'alimentació i pèrdua de precisió. Finalment, el contracte no el va rebre IMI sinó el fusell d'assalt G36 de Heckler & Koch, per un valor de 15.000 milions de pessetes. David Ing (1999): "Armed Forces, Spain will adopt H&K G36 5,56 mm assault rifle", *Jane's Defence Weekly*, 24 de febrer, p. 63.

Alguns exemples recents d'importacions d'armes israelianes:

2000

- Contracte amb IAI de 20 milions de dòlars per millorar la força aèria de SF-5Bs,²⁶⁷ concretament 22 avions CASA-Northrop, amb opció de modernització d'altres 18 aparells.²⁶⁸
- Contracte amb Rafael de 14 milions de dòlars per equipar els avions de les forces aèries espanyoles Boeing EF-18 Hornets amb sistemes de fotografia obliqua tàctica de llarga distància (LOROP).²⁶⁹ El desenvolupament del LOROP a partir del sistema *Litening* permet un sistema de propòsit dual de reconeixement i selecció d'objectius.²⁷⁰
- Compra de dos *Litening-2* (sistema aerotransportat i innovador de navegació i punteria) per als avions de combat AV-8B. Adquirits via els EUA, de la línia de producció nord-americana. Entregada el 2000 part d'un acord de 25 milions de dòlars.²⁷¹

2001

- Espanya va ser el primer client dels sistemes de reconeixement tàctics *RecceLite*, de la companyia Rafael, utilitzats per la flota espanyola de caces Boeing.²⁷²
- Adquisició de 25 *Litening-2*, entregats el 2003-2004, per als avions F/A-18 de combat, probablement de línia de producció nord-americana. Aquests sistemes (versions similars) també han estat instal·lats als Harriers AV-8B.²⁷³
- Modernització dels avions F-5 i T-38; importacions de sistemes de comunicació i de radars de vigilància terrestre.²⁷⁴

2003

- Arriben per a l'exèrcit espanyol els primers tancs Leopard 2E, un híbrid entre els models alemany i suec. La munició per aquests tancs serà subministrada per la israeliana IMI.²⁷⁵

2006

- Compra de 2600 míssils antitanc Spike-MR/LR a la companyia Rafael (amb General Dynamics Santa Barbara Sistemas), en versió terrestre per equipar els helicòpters de combat Tigre. Operació valorada en 324 milions d'euros, incloent-hi 260 llançadores (fabricació a Espanya, probablement per Tecnobit). Producció de components a Espanya, també per a l'exportació a Amèrica del Sud (entre el 50% i el 60% del cost del programa es preveia que es quedés en territori espanyol).²⁷⁶ Els usuaris finals seran l'Exèrcit de Terra i la infanteria de Marina.

2008

- Compra de 4 avions sense pilot UAV Searcher Mk II de la companyia IAI. El guanyador del concurs va ser la Unión Temporal de Empresas (UTE), formada per Indra, IAI i EADS-CASA. El cost total va ser de 17 milions d'euros (14,37 milions els avions), incloent una estació terrestre, el sistema de llançament/enlairament i aterratge, un *data-link* per a l'intercanvi d'informació des de terra amb l'aparell i un terminal de vídeo remot. Els militars encarregats d'operar el sistema van assistir a un curs d'IAI de capacitació a Israel. Aquests avions van ser desplegats a l'Afganistan el 2008 amb 36 militars espanyols per operar el sistema. El manteniment està a càrrec d'Indra.²⁷⁷
- El Ministeri de Defensa espanyol va adquirir el juliol de 2008 100 vehicles blindats RG-31 MK5E, del tipus MRAP (que resisteixen atacs amb mines) de la firma sud-africana BAE Land Systems, per un valor de 75 milions d'euros. L'RG-31 està equipat amb una torre Mini-

²⁶⁷ Mandy Turner (2002): *Arming the Occupation. Israel and the arms trade*, Londres, CAAT (Campaign Against Arms Trade), p. 10.

²⁶⁸ Steve Rodan (2000): "IAI to upgrade F-5s for Spanish Air Force", *Jane's Defence Weekly*, 19 de juliol.

²⁶⁹ Mandy Turner (2002): *Op. Cit.*

²⁷⁰ "Spain buys Rafael LOROP", *Flight International*, núm. 4742, vol. 157, 15-21 d'agost de 2000, p. 15.

²⁷¹ Base de dades FIRST (SIPRI), disponible a: <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2009].

²⁷² Mandy Turner (2002): *Op. Cit.*

²⁷³ Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*; base de dades FIRST (SIPRI), disponible a: <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2009].

²⁷⁴ L'any de la importació podria ser diferent. Shlomo Brom i Yifrah Shapir (eds.) (2002): *The Middle East Military Balance 2001-2002*, Cambridge (Mass.)-Londres, Tel Aviv University - The Mit Press, p. 181.

²⁷⁵ David Ing (2003): "Spain finally set to receive tanks", *Jane's Defence Weekly*, 21 de maig.

²⁷⁶ "Santa Bárbara invertirá 15 millones en el misil Spike", *La Voz de Asturias*, 8 de març de 2006, disponible en: www.lavozdeasturias.es/noticias/noticia.asp?pkid=258352 [Consulta: 7 d'octubre de 2008]; base de dades FIRST (SIPRI), disponible a: <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2009].

²⁷⁷ José María Navarro (2008b): "Aviones sin piloto en España", *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. 361, maig, pp. 22-36; José María Navarro (2007b): "El Searcher Mk II", *Fuerzas de Defensa y Seguridad*, núm. 350, juny, pp. 6-12.

Samson de la companyia israeliana Rafael, amb sistema de visió nocturna i control remot que evita l'exposició de qui dispara. BAE Land Systems es va disputar el contracte amb el model Gold de Rafael. El pla de renovació preveu la compra de 575 blindats per 321 milions d'euros.²⁷⁸

278 Miguel González (2008): "Chacón adelanta seis meses la compra de 100 blindados surafricanos", *El País*, 31 de juliol.

8. Conclusions

Les relacions militars entre Espanya i Israel són recents. No obstant això, són actualment molt fluides, estables i creixents, i compten amb diferents acords de cooperació en els sectors de la defensa i la seguretat. També altres membres de la Unió Europea tenen relacions militars amb Israel importants, malgrat que diferents països tenen pràctiques diverses. No obstant això, Espanya no es troba entre aquells que utilitzen les millors pràctiques. A més, no hi ha una diferència significativa entre el Partit Popular (PP) i el Partit Obrer Espanyol (PSOE) a Espanya, quan es tracta de les relacions militars entre els dos països.

Malgrat que les relacions militars entre Espanya i Israel sovint es redueixen a les exportacions d'armes espanyoles, després de la revisió feta en aquest estudi podem concloure que hi ha dos àmbits que cal abordar d'una manera diferenciada: el primer és el pla legislatiu. En efecte, les exportacions d'armes estan controlades a través de la legislació espanyola i, per tant, es pot parlar de la legalitat o il·legalitat d'exportar armament a Israel. El segon pla és el de l'ètica i els drets humans. Malgrat que no estan regulades per llei, existeixen relacions militars controvertides que poden fomentar la militarització dels conflictes a la regió i el seu tractament per mitjans violents, fins i tot en contra del contingut del Dret Internacional Humanitari i la Declaració Universal dels Drets Humans. Tractarem aquests dos àmbits en paràgrafs diferents.

Pel que fa a l'àmbit legislatiu, es podria defensar que, en general les exportacions de material militar a Israel violen de manera flagrant quatre dels criteris del Codi de Conducta (criteris 2, 3, 4 i 6) que són vinculants a la legislació espanyola. A més, violen de manera menys clara un altre criteri (el 7), possiblement en violen dos més (l'1 i el 5) i només hi hauria un criteri que no seria violat (el 8). Per tant, les exportacions d'armes a Israel no compleixen amb la pròpia Llei espanyola. És clar que no es pot demostrar al cent per cent que l'armament exportat (exactament el mateix) sigui utilitzat per violar els continguts d'aquests criteris, però és important conèixer que no hi ha cap garantia sobre l'ús final del material importat per Israel, és a dir, no hi ha manera de prevenir la no utilització de les armes espanyoles en esdeveniments com els registrats recentment a la Franja de Gaza. A més, d'una banda, aquestes exportacions estan protegides per una falta de transparència emparada en termes de "seguretat nacional" i, d'altra, és manifesta la connivència del Govern espanyol amb les autoritats i la indústria israelianes i la preferència del Govern espanyol, a l'hora d'autoritzar exportacions, per les qüestions comercials i no per altres que afecten als drets humans i el Dret Internacional. Mentre que els països membres de la Unió Europea han denegat en total 260 llicències d'exportacions d'armes a Israel entre 2001 i 2008, no es coneix que cap de les 89 llicències denegades en total per l'Estat espanyol hagi tingut efectivament a Israel com a destinatari. En els últims catorze anys, Espanya ha exportat "material de defensa" i armes curtes a Israel valorades en més de 25 milions d'euros, a més d'altres exportacions de material de doble ús que superen els 8,6 milions d'euros. Sobra dir-ho, Espanya no ha exportat armament a les autoritats palestines, una pràctica que també hauria implicat una violació de la legislació espanyola. En termes partidistes, es pot dir que el PP va registrar similars, però superiors xifres d'exportacions d'armes durant el seu govern (1996-2004) que el PSOE (-1996 i 2004-).

El segon àmbit de tractament de les relacions militars entre Espanya i Israel no estaria regulat per llei, sinó que el seu qüestionament estaria més vinculat a factors ètics i de drets humans. Aquestes relacions són les importacions de material militar israelià per part espanyola, les col·laboracions empresarials entre la indústria israeliana i l'espanyola (i amb els governs dels dos països) i les connexions en el sector de la seguretat interior integral (*Homeland Security*). Quant

a les importacions, es desconeix el volum exacte de transferències des d'Israel cap a Espanya, ja que aquesta informació no és pública a Espanya. No obstant això, són ben conegudes, entre d'altres, algunes vendes en forma de míssils i avions no tripulats (utilitzats per Espanya a l'Afganistan). Només aquests enviaments van tenir un cost superior als 340 milions d'euros, i per això es pot afirmar que el volum de negoci de les importacions d'armes israelianes per part d'Espanya és molt superior al de les exportacions en la direcció contrària. D'una banda, aquestes importacions abarateixen la producció interna d'armes a la indústria israeliana: Israel exporta més de tres quartes parts de la seva producció militar i, per tant, la seva indústria és altament dependent de les exportacions. D'altra banda, interessa destacar aquí que si Espanya importa material militar d'Israel és perquè aquest país posseeix una de les indústries militars més "avançades" del món. Una explicació parcial d'aquest alt nivell tecnològic es basa en l'esforç militar israelià (unes vuit vegades superior a l'espanyol, en termes percentuals de despesa sobre el PIB), que rep la seva legitimitat interna per la constant amenaça (real o figurada) que la població israeliana percep tant de l'exterior (Iran, alguns països àrabs...) com de l'interior (els Territoris Ocupats de Palestina, destacant la particularitat de la Franja de Gaza). Així, és important tenir en compte que també existeix, malgrat que indirecte, un vincle clar entre les importacions espanyoles d'armament israelià i l'ocupació de Palestina.

Quant a la cooperació industrial, les relacions són, fins i tot, més significatives. En una situació en la qual cada país prioritza la pròpia indústria militar local, destaquen els consorcis que es materialitzen entre les empreses d'Israel i Espanya per accedir a cadascun dels respectius mercats i, fins i tot, a tercers mercats prèvia incorporació al consorci d'altres empreses d'aquells països. El volum de negoci d'aquestes col·laboracions pot arribar als cinquanta milions d'euros anuals, xifra molt superior a la registrada per les exportacions espanyoles de material militar. En relació amb aquest punt, cal recordar que la indústria militar israeliana és, en la seva major part, pública (i la part privada registra una forta intervenció estatal), mentre que les empreses espanyoles involucrades en aquests consorcis militars (Indra, Amper, EADS-CASA, Santa Bàrbara, Tecnobit o Telefònica, entre altres), malgrat que són en general companyies privades, reben fons públics i altres facilitats per part de les estructures governamentals espanyoles.

Finalment, el sector de la seguretat interior o integral representa un negoci molt pròsper, després de la identificació de les "noves" amenaces relacionades amb el "terrorisme", el crim organitzat, la immigració o el tràfic de productes il·legals, entre d'altres. Malgrat que no ha estat possible determinar el volum de negoci entre Espanya i Israel en aquest sector, s'estima que aquest s'està acostant al volum de negoci del sector de defensa, i que les empreses involucrades solen ser les mateixes que es beneficien al sector militar i de la defensa. En el terreny de la Recerca i Desenvolupament (R+D), Israel sovint participa en els programes finançats per la Unió Europea en col·laboració amb empreses i entitats espanyoles. Pel que fa a les col·laboracions empresarials entre els dos països en temes de seguretat, es pot concloure que les relacions són fortes, creixents i estables, com també ho és la implantació de la indústria israeliana a Espanya.

Al programa de televisió que fèiem referència a la introducció, el president del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, va dir que les vendes d'armes a Israel eren "absolutament insignificants". Potser tenia raó en termes relatius i si només ens referim al volum econòmic i no a la rellevància dels intercanvis. Fins i tot podria haver dit que també eren "absolutament insignificants" en comparació amb les vendes que es poden registrar entre Israel i altres països. Tanmateix, tenint en compte, per una banda, la gravetat del terrible impacte sobre la població civil a la regió i, per l'altra, el total de vincles militars entre Espanya i Israel, és a dir, incloent, com a mínim, les vendes de material militar, les de doble ús, les importacions, les col·laboracions empresarials i les connexions en l'àmbit de la seguretat, sense oblidar altres relacions governamentals entre els

dos països (tant militars com en l'àmbit polític), minimitzar la rellevància de les relacions militars entre Espanya i Israel i qualificar-les com "absolutament insignificants" representa una manera indigna d'eludir el necessari debat que hauria d'avaluar fins a quin punt és Espanya responsable dels excessos que el Govern israelià comet sobre la maltractada població palestina.

Resum de les conclusions

Sobre les relacions militars generals entre Espanya i Israel:

- Les relacions militars entre els dos països són actualment fluides i estables.
- En matèria de relacions militars, armamentístiques i de seguretat, no s'han identificat diferències significatives entre les impulsades pel Partit Popular (PP) i el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) a Espanya.
- Hi ha importants diferències en les relacions militars i armamentístiques dels països de la Unió Europea amb Israel, però Espanya no es troba entre aquells que utilitzen les millors pràctiques.
- Les relacions militars i armamentístiques entre Espanya i Israel tenen el potencial de contribuir a allargar i intensificar els efectes del conflicte armat i mina els esforços en favor d'una pau justa a la regió.

Sobre les exportacions espanyoles d'armes a Israel:

- En general, les exportacions d'armes espanyoles a Israel (i també d'altres països de la UE) representen una violació de la seva pròpia legislació.
- No s'ha identificat cap mecanisme de garantia al servei d'assegurar que el material militar espanyol exportat a Israel no s'utilitzi per violar el drets humans, el Dret Internacional Humanitari o, fins i tot, que sigui utilitzats per matar persones, civils inclosos.
- S'han identificat pràctiques sistemàtiques que semblen suggerir que el Govern espanyol prioritza l'interès comercial de les exportacions per sobre del respecte a la legislació que regula aquestes pràctiques comercials.
- El Govern espanyol ha utilitzat poc (en el millor dels casos) els mecanismes de denegació d'autoritzacions per l'exportació d'armes a Israel. El volum de denegacions és especialment baix si es compara amb les pràctiques habituals d'altres països de la Unió Europea, que han denegat un important volum d'exportacions.
- S'han identificat pràctiques que poden fer pensar que el Govern espanyol tan sols utilitza el Codi de Conducta per promulgar preferències i decisions polítiques ja desenvolupades prèviament.
- Encara que les exportacions d'armes espanyoles a Israel són relativament petites en comparació amb altres exportadors europeus i amb altres destinacions d'armes espanyoles, les exportacions d'armes a Israel són sistemàtiques i importants.
- No hi ha motius per considerar que aturar la venda d'armament espanyol a Israel posarà en risc la seguretat de l'Estat d'Israel.

Sobre les importacions d'armes israelians per part d'Espanya:

- El volum de negoci de les importacions d'armes israelianes per part d'Espanya és molt més elevat que el volum de negoci de les exportacions espanyoles a Israel.
- Tot i que no hi ha cap llei per controlar la importació d'armes a Espanya, cal dir que aquestes importacions abarateixen la producció interna d'armes a la indústria israeliana i que estan relacionades amb la tecnologia punta de productes d'última generació, com a conseqüència que els Territoris Ocupats s'hagin convertit en un laboratori de proves permanent.

Sobre la cooperació empresarial entre Espanya i Israel:

- El volum de negoci de la cooperació empresarial entre Espanya i Israel supera de llarg el volum de negoci de les exportacions d'armes espanyoles a Israel.
- Les empreses espanyoles i israelianes cooperen no només per accedir als seus respectius mercats, sinó que també estableixen consorcis amb altres empreses per accedir als mercats de tercers països.
- Un nombre important d'empreses espanyoles manté o ha mantingut en el passat consorcis amb indústries militars israelians. Entre d'altres, inclouen Indra, Tecnobit, EADS-CASA, Telefónica, Amper, Expal o Santa Bàrbara. Del costat israelià, les empreses militars més grans estan involucrades, incloent-hi IAI, Elbit, Rafael, IMI, Aeronautics i Tadiran.

En el camp de la seguretat:

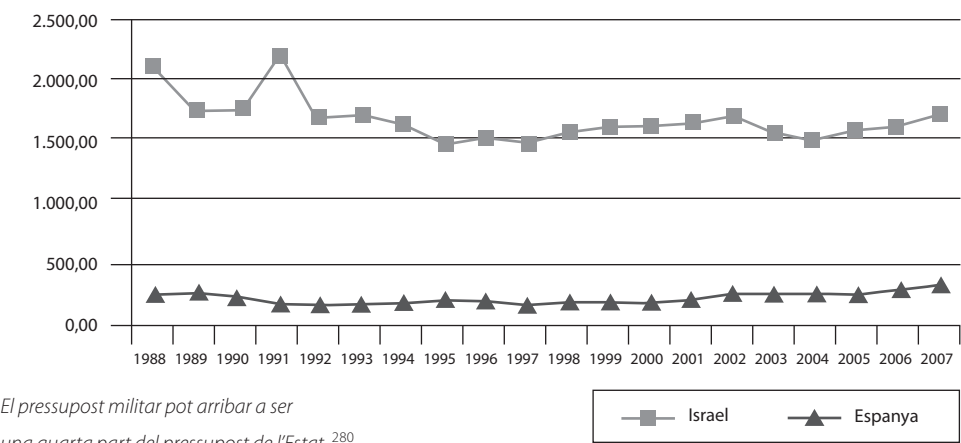
- Les relacions entre Espanya i Israel en l'àmbit de la R+D són fortes i dinàmiques.
- El sector de la seguretat és florent, i aquest augment de negoci ha estat promogut per la Unió Europea i els governs d'Israel i Espanya. El volum de negoci del sector de la seguretat s'està acostant al volum de negoci del sector de defensa, i les empreses involucrades solen ser les mateixes.
- Israel sovint participa en els programes de R+D finançats per la UE en col·laboració amb empreses i entitats espanyoles.

9. Annexos

Annex 1. La indústria militar a Israel

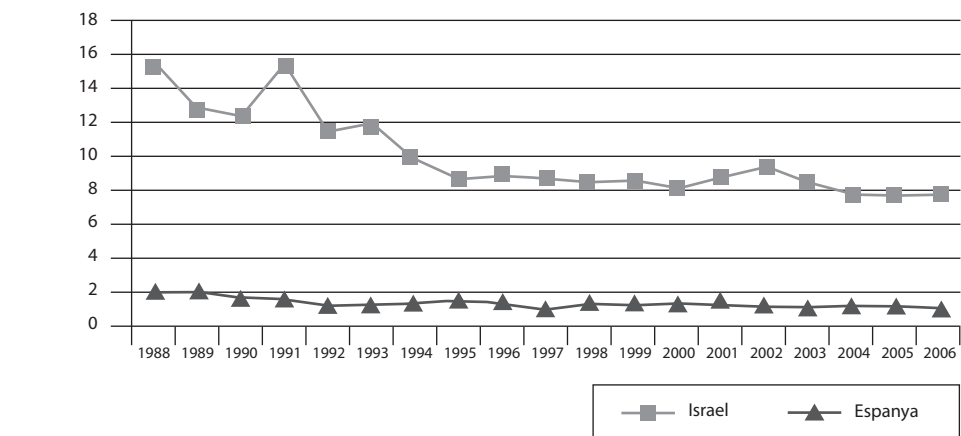
Militarització d'Israel

Despesa militar per habitant (en dòlars constants de 2005)²⁷⁹

El pressupost militar pot arribar a ser una quarta part del pressupost de l'Estat.²⁸⁰

Despesa militar (en % del PIB)²⁸¹

Comparativa militar entre Israel i Espanya (dades de finals de 2008)²⁸²

	Israel	Espanya
Soldats actius	176.500	149.150 ²⁸³
Soldats (per 100.000 habs)	2.481,59 (població: 7.112.359)	369 (població: 40.491.051)
Reservistes	565.000	319.000
Servei militar	Obligatori. 24-48 mesos més reserva fins als 24-54 anys ²⁸⁴	Voluntari. Servei professional
Capacitat nuclear	Oficialment no reconegut, Israel pot tenir fins a 200 caps nuclears ²⁸⁵	No té armes nuclears
Nombre de tancs principals	3.501 (1 gran tanc per cada 2.031 persones)	404 (1 gran tanc per cada 100.225 persones)

²⁷⁹ Dades de despesa militar de SIPRI, disponibles a <http://first.sipri.org> [Consulta: 15 de setembre de 2008]. Com s'ha esmentat prèviament amb el cas del PNUD, cal destacar que la despesa militar associada a Espanya pel SIPRI només considera el pressupost del Ministeri de Defensa, i no afegeix les diverses partides militars que es troben a altres ministeris (el valor total pot arribar a ser el doble del de Defensa) ni té en compte les diferències entre el pressupost i la despesa final, que es sol incrementar entre un 8% i un 17%. Veure al respecte Pere Ortega (2007): *Op. Cit.*, pp. 113-142. No es coneix la realitat de la despesa militar israeliana. Dades de població d'Israel el 2006: Moti Bassok (2006): "Israel's population grew 1.8 percent in 2006, to 7.1 million", *Haaretz*, 29 de desembre, disponible a: www.haaretz.co.il/hasen/spages/807107.html [Consulta: 5 de desembre de 2008]; població d'Israel el 2007: Shelly Paz i Haviv Rettig (2007): "Israel's population reaches 7,150,000", *The Jerusalem Post*, 23 d'abril, disponible a: www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1177251149135 [Consulta: 5 de desembre de 2008]. Dades de població espanyola d'Institut Nacional de Estadística, disponibles a: www.ine.es/ [Consulta: 5 de desembre de 2008].

²⁸⁰ José María Navarro (2006c): *Op. Cit.*, p. 10.

²⁸¹ Dades de despesa militar de Programa de l'ONU per al Desenvolupament (PNUD): *Informe sobre Desenvolupament Humà*, informes dels anys 1990 al 2007-2008. Vegeu la primera nota d'aquest annex per a aclariments sobre la despesa militar espanyola.

²⁸² IISS (Institut Internacional d'Estudis Estratègics) (2009): *The Military Balance 2009*, Londres, Routledge, pp. 150-154 i 249-251.

²⁸³ Sense considerar els 72.600 guàrdies civils que l'IISS inclou com a soldats actius.

²⁸⁴ 48 mesos (oficials) o 36 mesos (altres); dones 24 mesos. Només els jueus i drusos (els cristians, circassians i musulmans poden ser voluntaris). Reservistes fins als 41 anys (alguns especialistes fins als 54) per als homes, 24 (o matrimoni) per a les dones. IISS (2009): *Op. Cit.*

²⁸⁵ Dades d'IISS (2009): *Op. Cit.*; El 1986 Mordechai Vanunu, tècnic nuclear israelià, va proporcionar informació i fotografies sobre el programa nuclear israelià al diari britànic *Sunday Times*, la qual cosa li va costar una condemna el 1988 de 18 anys de presó, dels que va complir 11 fins ser alliberat el 2004 per complir, des d'aleshores, arrest domiciliari. D'altra banda, el primer ministre Ehud Olmert va reconèixer el 12 de desembre de 2006 a la televisió alemanya *TC Channel Sat. 1* que Israel tenia armament nuclear. *Palestine Monitor* (2007): *Op. Cit.*

Nombre d'avions de combat	435 (1 avió de combat per cada 16.350 persones)	181 (1 avió de combat per cada 223.707 persones)
Soldats a l'estranger	Força aèria a Turquia	2.995 soldats a Líban, Afganistan, Kosovo, Bòsnia i RCA-Txad; 10 observadors militars a R. D. Congo, RCA-Txad i Kosovo.
Tropes estrangeres al país	142 observadors de 23 països (missió UNTSO a Israel, Síria i Líban), i altres soldats de Canadà (3) i els EUA (171)	1.238 militars dels Estats Units
Renda per persona (2007) ²⁸⁶	26.315 dòlars PPA	31.560 dòlars PPA
Distribució del pressupost (any 2004) ²⁸⁷	6,1% del PIB despesa en salut 7,3% del PIB despesa en educació 8,7% del PIB despesa militar	5,7% del PIB despesa en salut 4,5% del PIB despesa en educació 1,1% del PIB despesa militar

Des de l'esclat de la segona *Intifada* el 2000, el sector militar ha arribat a ser el principal sector de l'economia israeliana.²⁸⁸ Aquesta situació ha esdevingut malgrat el decreixement de la rellevància del sector militar a Israel, amb una reducció de la despesa militar i del personal a les empreses armamentístiques.²⁸⁹ Mentre que l'inici de la segona *Intifada* va reduir la inversió directa estrangera (l'antic cap de seguretat, Uzi Dayan, va estimar el 2002 que el conflicte amb els palestins li costava a Israel 3.000 milions de dòlars cada any), aquest mateix 2002 va ser l'any de major volum de vendes militars des de la formació de l'Estat el 1948, superant els 4.000 milions de dòlars.²⁹⁰ Entre els productes militars fabricats per Israel destaquen l'optrònica, solucions d'informació i comunicació, radar, sistemes de guerra electrònica, sistemes intel·ligents d'armes i municions, avions no tripulats i desenvolupament tecnològic.²⁹¹

Israel destaca en exportacions d'armes, ja que la demanda interna resulta insuficient per sostenir la indústria militar del país. No és possible esbrinar, de manera rigorosa, quina posició representa Israel al rànquing mundial d'exportadors. El secret i la manca de transparència, així com les diferents maneres d'avaluar les transferències provoquen que diferents fonts proporcionen diferents resultats. Així, el SIPRI suec, una de les institucions més reconegudes, estima que Israel fou el dotzè exportador del món al període 2003-2007,²⁹² i el segon exportador mundial per habitant.²⁹³ Altres fonts situen Israel en posicions molt més elevades. La revista dels EUA *Defense News* va classificar Israel com la quarta potència exportadora el 2006, per darrere dels EUA, Rússia i França, i va estimar que era responsable del 10% de les vendes mundials,²⁹⁴ mentre que el 2008, com recorda Jeff Halper al pròleg, Israel hauria escalat una posició i superat els 6.300 milions de dòlars. També les autoritats isaelianes solen proporcionar dades oficials superiors a les registrades pel SIPRI.²⁹⁵ Israel exporta tres quartes parts de les armes que produeixen les seves empreses, i només un 25% queda per satisfer les necessitats de les Forces Armades, la policia i altres serveis de seguretat.²⁹⁶ Mentre que en un inici el client de la indústria israeliana era les Forces Armades (IDF), Israel ha expandit la seva xarxa de clients de productes militars a més de cent països, fins i tot a alguns amb els quals no té relacions diplomàtiques: Israel equipa els avions i altres vehicles nord-americans i d'altres països i per això la majoria d'avions de combat del món utilitzen tecnologia israeliana, com els avions F-15S de les forces aèries d'Aràbia Saudita.²⁹⁷ Bona part de l'esforç per exportar aquestes armes el realitza l'Agència d'Exportacions i Assistència en Defensa a l'Exterior (SIBAT). Aquesta agència promou el màrqueting i les vendes de productes, serveis i sistemes militars israelianes, a més de supervisar i conservar les exportacions d'acord amb les polítiques de l'Estat.²⁹⁸

²⁸⁶ Programa de l'ONU per al Desenvolupament, PNUD (2009): *Human Development Report 2009*, Nova York, PNUD, p. 195.

²⁸⁷ Despesa en salut (any 2004) de PNUD (2008): *Op. Cit.*, pp. 296-299; despesa en educació i militar (any 2004) de PNUD (2006): *Op. Cit.*, pp. 348-351. Vegeu la primera nota d'aquest annex per a aclariments sobre la despesa militar espanyola.

²⁸⁸ Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

²⁸⁹ Els més de 60.000 treballadors que sumaven les tres primeres indústries militars (IAI, IMI i Rafael) a finals dels anys setanta (Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*) han quedat en uns 31.000 el 2006, afegint, a més, una quarta empresa, Elbit Systems (vegeu informació sobre aquestes empreses més endavant).

²⁹⁰ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

²⁹¹ *Ibidem*.

²⁹² Tanmateix, cal considerar que el SIPRI no inclou les dades sobre armes lleugeres, que calcula les dades a través de les contractacions (no pels registres de duanes, no verificant el volum exportat cada any o les eventuals modificacions), o que les dades es mostren sempre en dòlars constants, no actuals.

²⁹³ Amb 244 dòlars per habitant entre 2003-2007, per darrere dels Països Baixos (amb 252 dòlars). Dades d'exportacions militars de *SIPRI Yearbook 2008*, p. 325 i de població de PNUD (2008): *Op. Cit.*, p. 245. Dades considerades de població de 2005, any mitjà entre 2003 i 2007.

²⁹⁴ Dan Williams (2006): "Israel arms sales peak despite Lebanon war fallout", *Reuters*, 17 de desembre, disponible a: www.alertnet.org/thenews/newsdesk/L17852188.htm [Consulta: 8 de març de 2009].

²⁹⁵ D'acord amb les declaracions recollides per la premsa. Vegeu *Associated Press* (2007): "Israel is 4th largest arms exporter", disponible a: www.thefreelibrary.com/Israel+is+4th+largest+arms+exporter-a01611426407 [Consulta: 9 de març de 2009]; també Dan Williams (2006): *Op. Cit.*

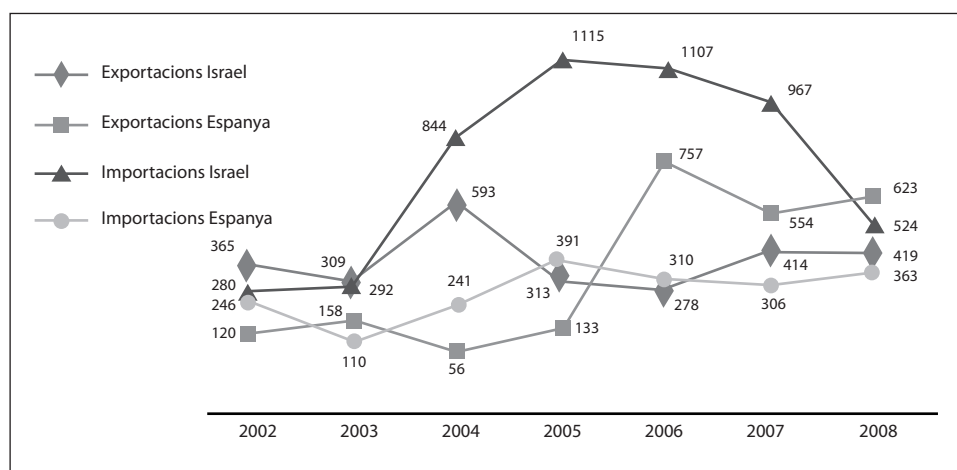
²⁹⁶ Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

²⁹⁷ *Ibidem*.

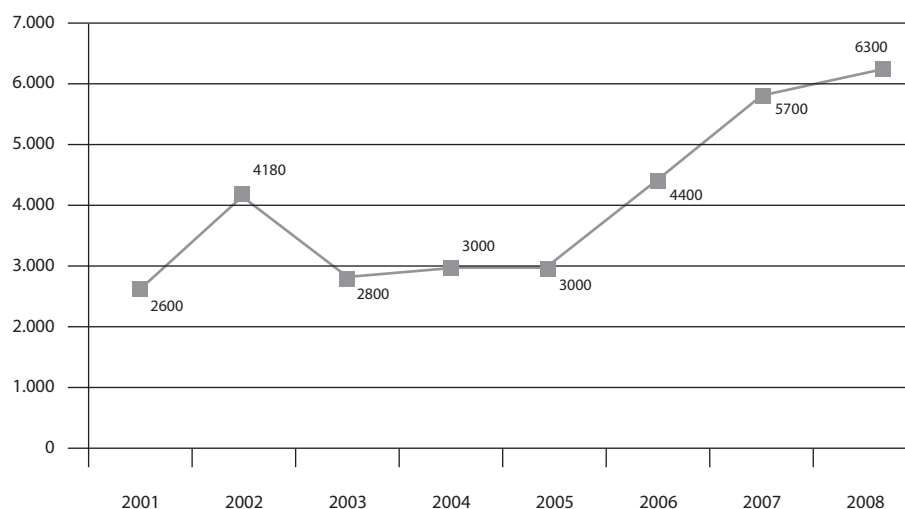
²⁹⁸ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

Exportacions d'armes israelianes

(una part de les vendes, segons el SIPRI, en TIV)²⁹⁹

Segons altres fonts (Jane's Defence i declaracions oficials d'Israel, vendes totals, en milions de dòlars)³⁰⁰

Israel i l'OTAN

Els últims anys han propiciat una cooperació creixent entre Israel i l'Aliança Atlàntica. El 27 de març de 2005 Israel va dur a terme el seu primer exercici naval conjunt, al mar Roig, amb el Grup 2 de la Força de Resposta de l'OTAN de Contramesures de Mina (SNMCMG2, de les sigles en anglès), on van participar especialistes espanyols.³⁰¹ Al juny del mateix any, Israel va ser observador als exercicis submarins "Sorbet Royal 2005", i, a mitjans de 2006, va participar, per primera vegada, a un exercici naval amb un rol actiu (no com a observador), el "Cooperative Mako 06", a les costes romaneses del mar Negre, en activitats en les que també participà Espanya. Per a Israel, l'objectiu d'aquestes accions és incrementar la seva capacitat per participar en intervencions militars a través de coalicions, i l'apropament a l'OTAN és ben rebut pels polítics israelians. Actualment, és membre del grup de Diàleg de la Mediterrània de l'OTAN, i participa en trobades com l'Assemblea Parlamentària de l'OTAN duta a terme a València el novembre de 2008. Israel fins i tot va albergar vuit vaixells de l'OTAN a Haifa el maig de 2006. En paraules de Teodoro López Calderón, comandant del grup 2 de la Força Marítima, "es tracta d'una oportunitat per als membres del Diàleg d'expandir el seu coneixement de l'OTAN i incrementar nova cooperació".³⁰²

²⁹⁹ El TIV (Trend-Indicator Values) és una unitat utilitzada pel SIPRI per mesurar i comparar les transferències d'armes realitzades (no les sol·licitades o autoritzades). Els TIV mesuren tant la quantitat com la qualitat de les armes (considere la seva capacitat militar), i no reflecteixen el volum econòmic de les transferències (SIPRI Yearbook 2009, p. 324); dades del gràfic: SIPRI Yearbook 2007, pp. 418 i 422, SIPRI Yearbook 2008, pp. 321 i 325 i SIPRI Yearbook 2009, pp. 326 i 330.

³⁰⁰ Dades de 2001-2005 d'Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.* i Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*; dada de 2006 "Israel's Defence Export contracts break an all time record, reaching over \$4.4 billion in 2006", nota de premsa del Govern d'Israel, 9 de gener de 2007, *Op. Cit.*; dada de 2007 de Ran Dagoni (2008): "Defense exports fall 10%", Globes Online, 12 d'octubre; dada de 2008 de Jeff Halper, al pròleg.

³⁰¹ Alon Ben-David (2005b): "Israel Navy exercises with NATO force", *Jane's Defence Weekly*, 30 de març.

³⁰² Alon Ben-David (2006): "Israel prepares to participate in NATO drill", *Jane's Defence Weekly*, 14 de juny.

L'impacte de l'ajuda nord-americana

Els Estats Units va ser el primer país en reconèixer l'Estat d'Israel el 1948. Tanmateix, els EUA no van iniciar immediatament el seu enorme i conegut suport econòmic a Tel Aviv, per no facilitar l'apropament, en temps de Guerra Freda, dels països àrabs a la Unió Soviètica, i les primeres transferències importants de material militar a Israel daten de 1963, sota l'administració de Kennedy. Tel Aviv es va convertir en el principal receptor d'ajuda nord-americana el 1976, privilegi que encara gaudeix. El 2005 es totalitzaven prop de 154.000 milions de dòlars de total d'ajuda directa. Avui, Israel rep una mitjana de 3.000 milions de dòlars d'ajuda l'any, la sisena part del pressupost d'ajuda exterior nord-americà i el 2% del PIB d'Israel. En els últims anys, el 75% de l'ajuda rebuda ha estat militar. Aquesta ajuda representa 500 dòlars anuals per cada ciutadà israelià (el segon receptor, Egipte, rep 20 dòlars per ciutadà i any). Tanmateix, les xifres anteriors estan molt probablement infravalorades (algunes fonts augmenten la contribució anual, per exemple, fins els 4.300 milions).³⁰³ Les raons de les discrepàncies són diverses, i John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt en suggereixen, almenys, cinc:³⁰⁴ la primera, les ajudes s'atorguen en condicions especialment favorables que permeten obtenir interessos dels fons fins que són utilitzats (el 2004 van guanyar 660 milions extra); en segon lloc, Israel rep equipament sobrant dels arsenals dels EUA, regalats o amb grans descomptes; tercer, les donacions privades des dels EUA suposen uns 2.000 milions de dòlars anuals addicionals, les quals gaudeixen de condicions fiscals favorables sota la legislació dels EUA; la quarta raó és que hi ha uns 3.000 milions extra que s'han atorgat per desenvolupar productes militars conjunts (com el tanc Merkava i el míssil Arrow), que sembla que no seran adquirits mai pels EUA, i per això es poden considerar una forma d'ajuda a Israel; finalment, en cinquè lloc cal recordar que hi ha ajudes que difícilment es poden comptabilitzar, com la cooperació d'intel·ligència, l'accés el 1997 al sistema d'alerta preventiva de míssils per satèl·lit dels EUA, la important connivència mantinguda en el desenvolupament, al marge de la legislació internacional, d'armament de destrucció massiva (nuclear, químic i biològic), i la diplomàcia favorable a Israel (segons Mearsheimer i Walt³⁰⁵, bona part de les raons per les quals Egipte i Jordània són segons i tercers receptors d'ajuda nord-americana és conseqüència de l'establiment de relacions diplomàtiques d'aquests països amb Israel).

L'enorme ajuda nord-americana es realitza sota el pretext que la superioritat militar d'Israel és vital perquè pugui fer concessions en acords de pau, el que contribuiria a l'estabilitat regional.³⁰⁶ Aquest fet ha tingut com a conseqüència un progressiu detriment de fons del pressupost israelià destinat a la compra de productes militars israelians per prioritzar productes dels EUA, fins i tot els també produïts a Israel, perquè poden ser pagats amb el Fons de Finançament Militar nord-americà (un 26,3% d'aquests fons poden estar destinats a comprar armes produïdes per empreses israelianes).³⁰⁷ Un dels resultats que ha tingut aquesta pràctica és que Israel no ha desenvolupat alguns productes que, de no existir l'assistència dels EUA, hagués produït. Un clar exemple és l'absència d'un avió de combat israelià, en favor del F-16 nord-americà.³⁰⁸

Un segon efecte de l'ajuda nord-americana ha estat el control d'algunes exportacions d'armes d'Israel. El cas més evident va ser la cancel·lació, per les pressions dels EUA, d'unes transferències a la Xina el juliol de 2000. Pequín ja havia pagat 200 milions de dòlars, i va rebre 350 milions a manera de compensació. La Xina representava el 20% de les exportacions militars israelianes,³⁰⁹ i Pequín veia en Israel una porta per accedir a la tecnologia militar occidental (el 1996, Israel fins i tot li va reexportar un sistema d'alerta preventiva aeronàutica dels EUA).³¹⁰ Aquesta cancel·lació va erosionar sensiblement la credibilitat d'Israel com a proveïdor d'armament i va mostrar la seva dependència respecte als EUA.³¹¹ El desembre de 2002 Israel va suspendre tots els contactes militars amb la Xina, seguint una petició dels EUA, que també han expressat el seu dret a vetar exportacions israelianes a països com Índia i Rússia.³¹² Tanmateix, aquestes relacions continuen amb tots aquests països i són molt significatives.

³⁰³ Dades d'aquest paràgraf de John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt (2007): *Op. Cit.*, pp. 24-27.

³⁰⁴ John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt (2007): *Op. Cit.*, pp. 27-31.

³⁰⁵ John J. Mearsheimer i Stephen M. Walt (2007): *Op. Cit.*, p. 31.

³⁰⁶ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

³⁰⁷ Palestine Monitor (2007): *Op. Cit.*

³⁰⁸ Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

³⁰⁹ *Ibidem*.

³¹⁰ Palestine Monitor (2007): *Op. Cit.*

³¹¹ Sudha Ramachandran (2004): "US up in arms over Sino-Israel ties", *Asian Times Online*, 21 de desembre.

³¹² Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

En qualsevol cas, la indústria militar israeliana és forçadament autosuficient. Algunes raons d'aquesta necessitat són la possibilitat que altres països li deneguin armes (per qüestionar el que succeeix als Territoris Ocupats); la reducció de costos; o l'opció de produir productes adaptats i optimitzats a la particularitat del seu context.³¹³ Cal recordar que abans de 1967 era França la màxima proveïdora de material militar a Israel, fins que la Guerra dels Sis Dies va provocar un embargament d'armes francès. Aquesta situació va iniciar una deriva cap als EUA i un incentiu per no confiar en les exportacions des de l'exterior i desenvolupar una potent indústria militar israeliana.³¹⁴

Panoràmica de les empreses militars israelianes

Israel Aerospace Industries (IAI), Israeli Military Industries (IMI) i Rafael representaven a principis dels anys 2000 el 70% de la indústria militar israeliana.³¹⁵ Tanmateix, la diversificació del sector ha propiciat que altres empreses militars, destacant Elbit Systems, tinguin avui una rellevància creixent.

Israel Aerospace Industries (IAI)³¹⁶

Any	Posició 100 primeres companyies del món	Vendes militars (milions de dòlars)	Vendes totals (% militar)	Beneficis (milions dòlars)	Treballadors
2004	35	1.370			
2005	33	1.520	2.340 (65%)	25	15.000
2006	30	1.820	2.800 (65%)	130	15.000
2007	34	1.960	3.316 (59%)	126	16.000

Abans coneguda com Israel Aircraft Industries, és la principal companyia armamentística d'Israel, tant en exportacions com en ocupació del sector. Exporta fora d'Israel el 75% del que fabrica.³¹⁷ Malgrat que és una empresa pública, el 1991 Estats Units es va convertir en el primer mercat particular d'IAI, per davant de les Forces Armades d'Israel (IDF).³¹⁸ Conté nombrosos grups: Bedek Aviation Group, Commercial Aircraft Group, ELTA Systems Ltd., Military Aircraft Group i System Missiles and Space Group.³¹⁹ A principis del segle XXI, el 60% de l'ingrés d'IAI procedia d'Europa i el 85% d'allò exportat als EUA provenia del mercat civil.³²⁰

Elbit Systems³²¹

Any	Posició 100 primeres companyies del món	Vendes militars (milions de dòlars)	Vendes totals (% militar)	Beneficis (milions dòlars)	Treballadors
2004	50	940			5.782 ³²²
2005	51	1.000	1.070 (100%)	32	6.340
2006	42	1.400	1.523 (92%)	72	8.030
2007	36	1.910	2.068 (92%)	97	-

La principal companyia privada d'Israel. Es dedica a millorar els equipaments militars existents a Israel i produeix avions sense pilot (UAV) a través de la seva subsidiària Silver Arrow. Els seus clients eren, el 2002, per ordre de volum de negoci, Estats Units, Israel i Europa.³²³ Elbit espe-

313 *Ibidem*.

314 Sharon Komash (2004): "Israel's military industrial complex", *Peace and Conflict Monitor*, Universitat per a la Pau de l'ONU, San José (Costa Rica), disponible a: www.monitor.upeace.org/pdf/israel.pdf [Consulta: 6 de març de 2009].

315 Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

316 Fonts de la taula sobre IAI: *SIPRI Yearbook*, anys 2007, 2008 i 2009.

317 Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

318 Mandy Turner (2002): *Op. Cit.*, p. 10.

319 Web d'IAI disponible a: www.iai.co.il [Consulta: 9 de novembre de 2008].

320 Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

321 Fonts de la taula sobre Elbit: *SIPRI Yearbook*, anys 2007, 2008 i 2009.

322 Web d'Elbit Systems disponible a: www.elbitsystems.com/aboutus.asp?id=524 [Consulta: 19 de febrer de 2008].

323 Mandy Turner (2002): *Op. Cit.*, p. 11

ra duplicar les seves vendes a Europa, calculades el 2005 en un 15% del total de vendes,³²⁴ any en què exportà fora d'Israel el 75% del que fabricava, la meitat a través d'estructures de partenariat.³²⁵ El 2006 Elbit va experimentar un fort augment de negoci, degut principalment a les vendes de sistemes terrestres als *marines* dels EUA i UAV als *vigilants* britànics.³²⁶ El 2000 Elbit es va fusionar amb El-Op³²⁷ i el 2005 va adquirir el 26% de Tadiran Communications (TadCom), companyia israeliana capdavantera en equips de comunicació militar (percentatge que va augmentar posteriorment), i el 70% d'Elisra, especialitzada en electrònica de guerra, intel·ligència, radars i comunicacions.³²⁸

Rafael Advanced Defense Systems ³²⁹

Any	Posició 100 primeres companyies del món	Vendes militars (milions de dòlars)	Vendes totals (% militar)	Beneficis (milions dòlars)	Treballadors
2004	60	760	846 (95%)	-	5.000
2005	59	800	846 (95%)	-	5.000
2006	54	950	1.001 (95%)	26	.
2007	52	1.140	1.200 (95%)	34	5.000

Part del Ministeri de Defensa, es va convertir en empresa pública (controlada pel Govern) el febrer de 2002.³³⁰ És especialista en míssils, però també produeix sistemes de guerra electrònica, radar i comunicacions. Participa conjuntament amb la nord-americana Lockheed Martin en alguns programes, com els míssils guiats aire-terra AGM-142, el míssil Python-4 i el míssil Popeye.³³¹ Rafael ha augmentat sensiblement en els últims anys les seves vendes, i d'acord amb el seu director regional per a Espanya, Portugal i Iberoamèrica, Israel Kogan, la companyia va facturar 1.200 milions de dòlars el 2007 i més de 2.000 milions el 2008.³³²

Israel Military Industries (IMI) ³³³

Any	Posició 100 primeres companyies del món	Vendes militars (milions de dòlars)	Vendes totals (% militar)	Beneficis (milions dòlars)	Treballadors
2004	92	400			
2005	100	340	379 (90%)	-	2.720
2006	98	440	460 (95%)	-	3.080
(El 2007 no va estar entre les 100 primeres companyies del món)					

Creada el 1933 ³³⁴ (l'Estat d'Israel es funda el 1948), fabrica armes lleugeres (incloent-hi la famosa submetralladora Uzi), munició, morters, tancs i artilleria pesada. La marina dels EUA és una clienta important. Malgrat que ha estat tradicionalment una companyia estatal, en els últims anys sembla que hagi començat un procés de privatització i, almenys, la divisió d'armes lleugeres ha estat venuda i les privatitzacions d'altres seccions estan en marxa, però el Govern israelià va deixar clar que només concursarien per adquirir IMI empreses israelianes.³³⁵

324 Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

325 *Ibidem*.

326 SIPRI (2008): *Op. Cit.*, p. 263.

327 Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

328 Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

329 Fonts de la taula sobre Rafael: *SIPRI Yearbook*, anys 2007, 2008 i 2009.

330 Robin Hughes et al. (2003): *Op. Cit.*

331 Mandy Turner (2002): *Op. Cit.*, p. 11.

332 Joaquín Mirkin (2009b): "Israel Kogan, director regional de RAFAEL para España, Portugal e Iberoamérica: 'América Latina es y seguirá siendo siempre una zona muy importante para RAFAEL', Infodefensa.com: *Industria de Defensa israelí*, un paso por delante, edición especial, disponible a: www.infodefensa.com/lamerica/edicion_especial/edicion.asp?cod=21&edi=3 [Consulta: 14 de març de 2009].

333 Fonts de la taula sobre IMI: *SIPRI Yearbook*, anys 2007, 2008 i 2009.

334 Web d'IMI disponible a: www.imi-israel.com/Company/Profile.aspx?FolderID=25 [Consulta: 10 de febrer de 2008].

335 Alon Ben-David (2005): *Op. Cit.*

Annex 2. Exportacions de material de defensa a Israel per part dels països membres de la Unió Europea

Font: Informes anuals de la Unió Europea (anys 2001-2008)

Notes:

- Els països que no figuren no han declarat cap exportació de material militar a Israel.

- Un buit no significa necessàriament que no s'hagin realitzat exportacions o atorgat autoritzacions.

Només signifiquen que no s'ha declarat cap exportació o autorització.

Any (núm. informe)		2001 (4)	2002 (5)	2003 (6)	2004 (7)	2005 (8)	2006 (9)	2007 (10)	2008 (11)	Totals 2001-2008	Totals 2004-2008
Alemanya	Autoritzacions	36.511.186	159.988.679	131.567.362	14.770.993	20.358.689	19.558.179	28.370.968	25.083.601	436.209.657	108.142.430
	Exportacions	14.254.818		100.560.000	417.000	477.000	14.000	770.000		116.492.818	1.678.000
Àustria	Autoritzacions	185.917	4.286.315		724.806	25.450	476.890	11.875	176.925	5.888.178	1.415.946
	Exportacions				219.000		24.090	11.875	6.323	261.288	261.288
Bèlgica	Autoritzacions	3.692.009	13.641.937	3.148.534		14.232.708	511.867	5.409.223	1.406.573	42.042.851	21.560.371
	Exportacions	118.000				23.960				141.960	23.960
Bulgària	Autoritzacions	no membre						2.455.498	2.435.187	4.890.685	4.890.685
	Exportacions							249.445	872.594	1.122.039	1.122.039
Espanya	Autoritzacions	1.314.190	2.530.860	734.483	175.537	953.116	1.109.575	4.365.309	157.200	11.340.270	6.760.737
	Exportacions	487.980	1.597.100	1.005.800	35.257	273.728	441.335	1.515.934	2.358.989	7.716.123	4.625.243
Eslo- vàquia	Autoritzacions	no membre		776.990	4.130.158	719.897	358.413	70.712	607.355	6.663.525	5.886.535
	Exportacions					304.656	205.506		566.055	1.076.217	1.076.217
Eslovènia	Autoritzacions	no membre		498.062	628.137	255.833	1.550.255	1.669.232	52.159	4.653.678	4.155.616
	Exportacions			655.975	435.818	233.544	492.150	1.138.180	1.338.951	4.294.618	3.638.643
Dinamar- ca	Autoritzacions								657.000	657.000	657.000
	Exportacions										
Finlàndia	Autoritzacions	1.002.523							84.776	1.087.299	84.776
	Exportacions							45	9.628	9.673	9.673
França	Autoritzacions		32.712.931	57.397.877	101.344.894	72.219.112	89.139.711	126.271.263	75.033.595	554.119.383	464.008.575
	Exportacions	12.556.996			17.300.000	12.808.032	21.358.751	7.998.720	16.199.187	88.221.686	75.664.690
Grècia	Autoritzacions		1.271.500	203.034	337.784	558.858	88.606	29.640	35.160	2.524.582	1.050.048
	Exportacions					558.858	88.606	29.640	35.160	712.264	712.264
Països Baixos	Autoritzacions	4.310.000		10.000		7.923	393.000	166.542	314.011	5.201.476	881.476
	Exportacions					3.253.083			79.564	3.332.647	3.332.647
Hongria	Autoritzacions	no membre		446.920	255.000		41.370	10.000	28.035	781.325	334.405
	Exportacions			81.830			41.370	4.860		128.060	46.230
Itàlia	Autoritzacions	1.795.071	8.455	2.621.215	29.373	1.302.815	1.023.105	451.103	1.885.712	9.116.849	4.692.108
	Exportacions	229.782	928.795	1.421.172	161.780	220.095	42.588	444.670	270.415	3.719.297	1.139.548
Luxem- burg	Autoritzacions					39.954				39.954	39.954
	Exportacions					39.954				39.954	39.954
Polònia	Autoritzacions	no membre		5.273.883	4.063.682	567.488	6.678.485	3.849.692	7.008.296	27.441.526	22.167.643
	Exportacions					508.819				508.819	508.819
Regne Unit	Autoritzacions	22,5 mGBP	10.000.000	16.905.000	17.280.000	33.454.974	5.927.948	6.789.897	31.555.334	121.913.153	95.008.153
	Exportacions	1,51 mGBP	2.170.000							2.170.000	
Rep. Txeca	Autoritzacions	no membre		10.863.689	94.000	707.000	292.000	2.820.523	285.430	15.062.642	4.198.953
	Exportacions			1.803.000	821.000	1.289.000	261.000	2.442.820	161.379	6.778.199	4.975.199
Romania	Autoritzacions	no membre						16.667.870	15.455.195	32.123.065	32.123.065
	Exportacions							7.631.156	11.255.428	18.886.584	18.886.584
TOTAL	Autoritzacions	84.360.896	224.440.677	230.447.049	143.834.364	145.403.817	127.149.404	199.409.347	161.604.544	1.316.650.098	777.401.476
	Exportacions	30.033.376	4.695.895	105.527.777	19.389.855	19.990.729	22.969.396	22.237.345	33.153.673	257.998.046	117.740.998

(en euros)

Annex 3. Exportacions d’armament a Israel de tots els països
(2000-2007) Font: Base de dades de Nacions Unides de comerç de productes (COMTRADE)

Notes:
- Els països que no figuren no han declarat cap exportació de material militar a Israel.
- Un buit no significa necessàriament que no s’hagin realitzat exportacions.
Només signifiquen que no s’ha declarat cap exportació.

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Total 2000-07
1	Estats Units	150.581.360	250.837.652	206.287.699	207.230.688	288.010.479	194.474.578	383.744.410	446.680.089	2.127.846.955
2	Sèrbia/S. i Mont.			6.074		8.626.560	2.230.693	3.894.987	205.458	14.963.772
3	Polònia	3.693.000				298.565	1.011.508	1.350.736	4.794.870	11.148.679
4	Rep. Txeca	189.850	511.629	2.886.296	939.634	742.792	2.252.488	910.507	585.966	9.019.162
5	Àustria	6.357	55.232	1.163.498	3.651.078	3.104.130	218.714	192.696	500.447	8.892.152
6	Rep. Corea	843.581	525.237	396.385	240.685	1.051.257	649.770	3.583.663	579.796	7.870.374
7	Itàlia	2.219.979	1.710.110	29.794	670.874	15.097	182.349	1.488.356	1.502.094	7.818.653
8	Romania							3.136.165	3.621.076	6.757.241
9	Eslovàquia	125.950	126.246	100.093	227.963	1.847.926	2.461.123	1.105.956		5.995.257
10	Finlàndia	416.211	274.961	267.775	8.993	5.465	636.589	1.977.459	1.519.218	5.106.671
11	Turquia	261.782	348.844	487.143	1.374.998	189.027	480.571	539.774	754.182	4.436.321
12	Alemanya	244.000	124.000	249.000	118.000	315.000	476.000	265.000	475.000	2.266.000
13	Brasil		6.000	180.094	71.849	124.895	10.413	988.090	859.768	2.241.109
14	Espanya	208.615	148.574	281.633	327.567	132.337	215.974	310.555	293.859	1.919.114
15	Bòsnia					53.975	42.667	302.599	1.481.258	1.880.499
16	Colòmbia	2.159		59.399	4.225	19.019	105.960	1.155.818	215.395	1.561.975
17	Xile			1.399.999						1.399.999
18	Albània			4		387.169		868.246		1.255.419
19	Canadà	124.826	216.309	14.987	146.887	53.788	132.811	166.269	354.516	1.210.393
20	Regne Unit	202.671	67.074	58.525	6.188	82.141	277.883	341.692	52.651	1.088.825
21	Índia					7.705	85.601	363.551	595.823	1.052.680
22	Croàcia	175.083	446.660	185.898	144.800		47.342	14.990		1.014.773
23	Noruega			833.777						833.777
24	Països Baixos						420.360	364.354		784.714
25	Suïssa	13.808	5.314	101.022	82.657	146.017	53.130	15.175	25.429	442.552
26	França		51.934	169.935	19.242			2.511	104.287	347.909
27	Suècia	19.424	149.462	43.741	23.313					235.940
28	Kazakhstan								217.714	217.714
29	Tailàndia		61.942	11.755	17.398		22.775		85.650	199.520
30	Xina	700	44.550	9.609	9.980	42.115	38.798	20.479	22.836	189.067
31	Estònia								185.772	185.772
32	Dinamarca					50.093	35.904		74.752	160.749
33	Mèxic	895				118.988				119.883
34	Austràlia	28.815	13.699	19.349	35.665		3.800		12.159	113.487
35	Sud-àfrica	20.555		50.742		11.127				82.424
36	Xipre	36.030		9.601		5.428		5.743	7.483	64.285
37	Luxemburg						49.746			49.746
38	Portugal	8.747	9.208	11.768	3.131	5.251		2.112	2.708	42.925
39	Grècia	5.219	24.236							29.455
40	Geòrgia				20.247					20.247
41	Japó	17.869								17.869
42	Vietnam							12.200		12.200
43	Hongria	6.000								6.000
44	Kènia					5.103				5.103
45	Botswana						4.055			4.055
46	Trinitat i Tobago			2.900						2.900
47	Bèlgica	1.510		1.112						2.622
48	Rússia						1.948		135	2.083
49	Uganda								2.000	2.000
50	Zimbàbue							1.023		1.023
51	Nova Zelanda						565			565
52	Guatemala		503							503
53	Palestina							45		45
TOTAL		159.454.996	255.759.376	215.319.607	215.376.062	305.451.449	206.624.115	407.125.161	465.812.391	2.230.923.157
% EUA sobre total		94,44%	98,08%	95,81%	96,22%	94,29%	94,12%	94,26%	95,89%	95,38%

(en dòlars)

Annex 4. Resolucions obligatòries de l'ONU no acatades per Israel

A aquest annex³³⁶, només s'han inclòs les resolucions aprovades pel Consell de Seguretat de l'ONU, i han quedat excloses les resolucions de l'Assemblea General de l'ONU, també molt nombroses. La raó és que les resolucions del Consell són d'obligat compliment, mentre que les de l'Assemblea només són recomanacions, i interessa destacar aquí l'incompliment per part d'Israel de les seves obligacions internacionals, algunes de les quals estan directament relacionades amb la legislació europea i espanyola sobre comerç d'armes.

Per altra banda, és pertinent recordar aquí que els EUA han utilitzat el seu poder de veto en un mínim de 42 resolucions que pretenien condemnar o criticar severament accions de l'Estat d'Israel.³³⁷ Per tant, s'ha de tenir en compte que les resolucions que segueixen no van comptar amb l'oposició dels EUA ni cap altre membre permanent del Consell de Seguretat.

Les resolucions no respectades per Israel des de 1967 són les següents:

- **Resolució 236 (11 de juny de 1967).** Un dia després de l'inici de la Guerra dels Sis Dies, exigeix un alto el foc immediat de totes les activitats militars en el conflicte entre Israel i Egipte, Jordània i Síria.
- **Resolució 237 (14 de juny de 1967).** Sol·licita a Israel que garanteixi "la seguretat i el benestar dels habitants de les zones on tenen lloc les operacions militars" i faciliti el retorn dels refugiats.
- **Resolució 242 (22 de novembre de 1967).** Condemna "l'adquisició de territori per mitjà de la guerra" i sol·licita "la retirada de les forces armades israelianes dels Territoris Ocupats". Afirmar "la inviolabilitat territorial i la independència política" de cada Estat de la regió.
- **Resolució 250 (27 d'abril de 1968).** Convida a Israel a no celebrar la desfilada militar prevista a Jerusalem per al 2 de maig de 1968, ja que "[agreuja] les tensions a la regió".
- **Resolució 251 (2 de maig de 1968).** Deplora la realització de la desfilada militar de Jerusalem malgrat la resolució 250.
- **Resolució 252 (21 de maig de 1968).** Declara "no vàlides" les mesures preses per Israel, inclosa "l'expropiació de terres i béns immobiliaris" que apunta a "modificar l'estatut de Jerusalem", i demana que s'abstingui de prendre aquestes mesures.
- **Resolució 267 (3 de juliol de 1969).** Censura "totes les mesures preses [(per Israel)] per modificar l'estatut de Jerusalem".
- **Resolució 340 (25 d'octubre de 1973).** Després de la Guerra del Ramadà, crea la segona Força d'Emergència de l'ONU (FENU II) per "supervisar l'alto el foc entre les forces egípcies i israelianes".
- **Resolució 446 (22 de març de 1979).** Exigeix el cessament de les "pràctiques israelianes que apunten a establir colònies de població als territoris palestins i altres territoris àrabs ocupats des de 1967", declara que aquestes pràctiques "no tenen cap validesa en Dret" i demana a Israel que respecti la Convenció de Ginebra relativa a la protecció deguda a les persones civils en temps de guerra.

³³⁶ Annex basat en la llista proporcionada a *Le Monde Diplomatique*, edició espanyola, núm. 160, febrer de 2009.

³³⁷ La primera data de 1972, paràgraf 74 de la resolució S/10784, que pretenia condemnar Israel pels seus atacs contra Síria i el sud del Líban. Una de les últimes va ser la negativa a adoptar la resolució S/878 de 2006 que demanava un alto el foc mutu a la Franja de Gaza. *Palestine Monitor* (2007): *Op. Cit.*

- **Resolució 468 (8 de maig de 1980).** Declara "il·legals" les expulsions de notables palestins a Hebron i Halhoul per les autoritats militars israelianes i demana Israel la seva anul·lació.
- **Resolució 592 (8 de desembre de 1986).** Recorda que la Convenció de Ginebra relativa a la protecció de les persones civils durant la guerra "és aplicable als territoris palestins i a altres territoris àrabs ocupats per Israel des de 1967". Condemna "l'exèrcit israelià que va obrir foc, va assassinar i va ferir als estudiants" de la Universitat Bir Zeit.
- **Resolució 605 (22 de desembre de 1987).** Condemna les pràctiques d'Israel que violen els drets humans del poble palestí als Territoris Ocupats, en particular el fet que l'exèrcit israelià hagi obert foc, matant o ferint civils palestins.
- **Resolució 607 (5 de gener de 1988).** Israel ha d'"abstenir-se d'expulsar els civils palestins dels Territoris Ocupats", i ha de complir les regles de la Convenció de Ginebra.
- **Resolució 608 (14 de gener de 1988).** Demana Israel "anul·lar l'ordre d'expulsió dels civils palestins i garantir el retorn immediat i en total seguretat" de tots aquells ja expulsats.
- **Resolució 636 (6 de juliol de 1989).** Demana Israel, en conformitat amb les resolucions del Consell de Seguretat i les Convencions de Ginebra, "posar termini immediat a les expulsions d'altres civils palestins" i garantir el retorn en total seguretat de tots els expulsats.
- **Resolució 641 (30 d'agost de 1989).** "Deplora que Israel, potència ocupant, continuï expulsant civils palestins" i li demana garantir el retorn de tots els expulsats.
- **Resolució 672 (12 d'octubre de 1990).** Després de les violències de l'Explanada de les Mesquites/Mont del Temple, el Consell condemna "els actes de violència comesos per les forces de seguretat israelianes" (en Al-Haram Al-Charif i altres llocs de Jerusalem) i demana Israel "complir escrupolosament amb les obligacions jurídiques i les responsabilitats que li incumbeixen" respecte als civils dels Territoris Ocupats.
- **Resolució 673 (24 d'octubre de 1990).** Condemna el rebuig d'Israel a aplicar la resolució 672.
- **Resolució 681 (20 de desembre de 1990).** Israel és requerit a aplicar la Convenció de Ginebra.
- **Resolució 694 (24 de maig de 1991).** Declara que l'expulsió de quatre nous civils palestins per les forces israelianes representen una violació de la Convenció de Ginebra.
- **Resolució 799 (18 de desembre de 1992).** Condemna la nova onada d'expulsions de desembre de 1992, subratllant que és contrària a les obligacions internacionals imposades a Israel per les Convencions de Ginebra. El Consell reafirma la independència i la integritat territorial del Líban.
- **Resolució 904 (19 de març de 1994).** Després dels atacs a Hebron, el Consell demana Israel que prengui les mesures necessàries "amb la finalitat de prevenir els actes de violència il·legals per part dels colons israelians" envers els civils palestins.
- **Resolució 1322 (7 d'octubre de 2000).** Després de l'inici de la segona *Intifada*, el Consell

deplora les violències i condemna "l'ús excessiu de la força contra els palestins". Demana a Israel el respecte de les obligacions relatives a les Convencions de Ginebra.

• **Resolució 1397 (12 de març de 2002).** Demana el "cessament immediat de tots els actes de violència, inclosos tots els actes de terror i totes les provocacions, incitacions i destruccions" i reclama la cooperació dels israelians i dels palestins amb la finalitat de reprendre les negociacions.

• **Resolució 1402 (30 de març de 2002).** Demana el cessament immediat del foc i la "retirada de les tropes israelianes de les ciutats palestines".

• **Resolució 1405 (19 d'abril de 2002).** Declara que és urgent que els organismes mèdics i humanitaris tinguin accés a la població civil palestina.

• **Resolució 1435 (24 de setembre de 2002).** Exigeix "la retirada immediata de les forces d'ocupació israelianes de les ciutats palestines" i demana Israel que acabi immediatament les operacions de "destrucció d'infraestructures civils i de seguretat palestines". Demana l'Autoritat Palestina "portar davant de la justícia als autors dels actes terroristes".

• **Resolució 1515 (19 de novembre de 2003).** El Consell es declara "adscrit a la visió d'una regió en la qual dos estats, Israel i Palestina, visquin un al costat de l'altre, a l'interior de les fronteres segures i reconegudes" i demana en conseqüència a les parts del conflicte complir amb les seves obligacions relatives a la Fulla de Ruta.

• **Resolució 1544 (19 de maig de 2004).** Demana que Israel respecti "les obligacions que l'imposa el dret humanitari internacional" i, en particular, "l'obligació que l'imposa de no dur a terme destrucció d'habitatges".

• **Resolució 1850 (16 de desembre de 2008).** Suport a Annàpolis i demana les parts "abstenir-se de tota mesura susceptible de trencar la confiança" i no "qüestionar el resultat de les negociacions".

• **Resolució 1860 (8 de gener de 2009).** Després dels atacs a Gaza, el Consell exigeix la "instauració immediata d'un cessament del foc durador i plenament respectat que porti la retirada total de les forces israelianes de la Franja de Gaza". Demana no obstaculitzar l'entrada i activitat de les ONG i el personal mèdic a Gaza.

NoVA - Construcció de Pau i NoViolència Activa és una associació independent, sense ànim de lucre i no governamental (ONG) que promou intervencions internacionals en favor de la pau i aporta la seva ajuda a poblacions víctimes de conflictes armats sense discriminació per raça, religió o ideologia política.

Amb una xarxa global d'experts i professionals, NoVA ofereix suport a la societat civil en zones de conflicte en matèria de prevenció de la violència, construcció de pau, mediació i transformació noviolenta de conflictes. Amb experiència a l'Orient Mitjà, Europa i Àsia, NoVA encoratja la utilització i l'estudi d'estratègies civils i no militars per defensar la legalitat internacional, la igualtat i la justícia.

Com un actor compromès i políticament independent, NoVA proporciona idees innovadores, anàlisis i publicacions que volen influir en les polítiques i les pràctiques dels actors estatals i no estatals a Europa i altres àmbits internacionals en matèria de promoure la construcció d'una infraestructura al servei de la seguretat i una acció exterior en favor de la pau.

www.noviolencia.nova.cat

El Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs, de Justícia i Pau, va néixer l'any 1999 com a resultat del treball desenvolupat des de 1988 per la Campanya Contra el Comerç d'Armes (C3A) i funciona com un centre d'investigació i documentació sobre temes relacionats amb el desarmament i la pau.

El Centre té com a missió el foment d'una cultura de pau i la construcció d'una societat desarmada i per això es dedica a sensibilitzar sobre els efectes perversos de les armes i el militarisme. Combina el treball d'estudi i publicació amb la difusió i mobilització social al voltant dels efectes negatius del militarisme, entre ells la despesa militar, la R+D militar i la fabricació i el comerç d'armes, així com la denúncia de l'incompliment dels acords dels governs en aquestes matèries.

El Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs és col·laborador del Stockholm International Peace Research Institut (SIPRI) i forma part de European Network Against Arms Trade, ENAAT, (Xarxa Europea Contra el Comerç d'Armes), l'Asociación Española de Investigación para la Paz (AIPAZ) i la Universitat Internacional per la Pau de Sant Cugat. A més a més, a través de Justícia i Pau forma part de la Federació Catalana d'ONG per la Pau i l'International Peace Bureau (IPB).

www.centredelas.org

